LA
08792
gk
000-
od

R. BOS.

GEÏLLUSTREERDE SCHOOLATLAS

DER

GEHEELE AARDE.

EEN EN TWINTIGSTE DRUK.

HERZIEN DOOR K. ZEEMAN.

In 44 Kaarten, vele Bijkaarten en 215 Platen.

P. NOORDHOFF. — 1923. — GRONINGEN.

Prijs *f* 2.25
Gecartonneerd *f* 2.75
Gebonden in heel linnen band *f* 3.25

Ten gebruike bij dezen Atlas worden aanbevolen:

R. BOS,

Vierde Aardrijkskundig Teekenboek.

(Europa en de Werelddeelen.)

23 SCHETSKAARTEN met aanduiding van Omtrekken en Wateren

en 23 gelinieerde pag. voor tekst.

6e druk.

Prijs f 0,75 . . . . . Gecartonneerd f 1,05.

R. BOS,

Derde Aardrijkskundig Teekenboek.

(Nederland en zijne Overzeesche Bezittingen).

20 SCHETSKAARTEN met aanduiding van Omtrekken en Wateren

en 19 gelinieerde pag. voor tekst.

6e druk.

Prijs f 0,60 . . . . . Gecartonneerd f 0,90.

Zoo juist verschenen:

E. A. VISSER.

Blinde Wandkaarten van de Werelddeelen.

Europa (Staatkundig)
Europa (Natuurkundig)
Azië
Afrika
N. Amerika
Z. Amerika
Australië
Oost. Halfrond
West. Halfrond

Prijs per kaart, los **f 10.00.** — Op linnen met stokken **f 17.50.**
Gevernist op linnen met knoppen **f 20.00.**

Zoo juist verschenen:

K. ZEEMAN,

Zakatlas der Geheele Aarde,

in 52 gekleurde kaarten. — Gec. f 1.50.

Uitgaven van P. NOORDHOFF te Groningen.

R. BOS'
Geïllustreerde Schoolatlas

DER

GEHEELE AARDE.

Een en twintigste Druk.

HERZIEN DOOR K. ZEEMAN.

IN

44 KAARTEN, VELE BIJKAARTEN EN 215 PLATEN.

BIBLIOTHEEK
LA
KAARTENZAAL
8792
VRIJE UNIVERSITEIT

P. NOORDHOFF — 1923 — GRONINGEN.

BERICHT.

BIJ DEN ACHTSTEN DRUK. Deze 8e druk is eigenlijk een geheel nieuw bewerkte uitgave. De wijzigingen komen in 't kort hierop neer:

a. De dikke, zwarte lijnen en kruisjes voor de gebergten en bergen zijn vervangen door teekening met harceering, die m. i. een even eenvoudige en duidelijke opvatting van het terrein geeft, daarbij in voorstellingswijze iets meer natuurgetrouw is en bovendien het aesthetisch uiterlijk der kaarten aanmerkelijk verhoogt;

b. In plaats van de gebruikelijke kilometerschaal, die door de leerlingen misschien wel begrepen, maar zelden toegepast wordt, heb ik bij de landen van Europa telkens gevoegd **een wijzer** van bekende afstanden **uit Nederland**. Bij de kaarten der vreemde werelddeelen is niet alleen de kilometerschaal, doch tevens een kaartje van **Nederland** op de schaal der hoofdkaart ter vergelijking der ware grootte gegeven.

c. De kaarten van **Oost-Indië** zijn alle nieuw geteekend en meer op gelijke schaal gebracht. De spelling der namen is volgens de nieuwe Overzichtskaart van de Topogr. Inrichting te Batavia.

GRONINGEN, Juni 1909.

BIJ DEN ELFDEN TOT DEN NEGENTIENDEN DRUK. In al deze oplagen is de atlas steeds met zorg up to date gehouden.

Naast de thans bestaande uitgave **A**, die bestaat uit atlassen met en zonder **platen**, zal in den loop van dit jaar een uitgave **B** verschijnen met **tekst** tegenover de kaarten. Deze tekst bevat een beknopte, overzichtelijke beschrijving van het betreffende kaartbeeld en kan o. a. uitstekende diensten bewijzen bij vlugge herhaling ter voorbereiding voor examens.

GRONINGEN, { Mei, 1913. Maart, 1914. Juli, 1915. Mei, 1916. Mei, 1917. Mei, 1918. Maart, 1919. Mei, 1920. Mei, 1921.

R. BOS

BIJ DEN TWINTIGSTEN EN EENENTWINTIGSTEN DRUK. Alle kaarten werden bijgewerkt volgens de nieuwste statistische- en kartografische gegevens; ook de grenzen van Rusland in Kaukasus en Oeral zijn geheel up to date. De Balkankaart werd vergroot, zoodat thans geheel Roemenië en Zuid-Slavië er op voorkomen; het volkenkaartje, dat bij de tegenwoordige politieke constellatie weinig reden van bestaan meer heeft, verviel. Bij de schrijfwijze der Nederlandsche plaatsnamen volgden we, evenals in de leerboekjes van wijlen den Heer BOS, de „officiëele spelling". De kaarten van Indië waren reeds afgedrukt, toen bekend werd, dat de residentie Nieuw-Guinee bij Ambon zal worden gevoegd.

HOOGEZAND, { December 1922. Augustus 1923.

K. ZEEMAN

INHOUD.

I. **Oostelijk-** en **Westelijk halfrond**.
II. **Volkenkaart** (met oceanen en stoomvaart).
III. **Nederland** (Overzichtskaart met hoofdroutes).
IV. **Nederland** (Geologisch).
V. **Nederland** (Hoogtekaart).
VI. **Groningen**.
VII. **Friesland**.
VIII. **Drente**.
IX. **Overijsel**.
X. **Gelderland**.
XI. **Utrecht** en **Zeeland**.
XII. **Noord-Holland**.
XIII. **Zuid-Holland**.
XIV. **Noord-Brabant**.
XV. **Limburg**.
XVI. **Europa** (Staatkundig).
XVII. **Europa** (Natuurkundig).
XVIII. **België** en **Luxemburg** (met geologisch bijkaartje).
XIX. **Frankrijk** (met Productiekaart).
XX. **Duitschland** (Staatkundig),
XXI. **Duitschland** (Natuurkundig met productiekaart).
XXII. **Zwitserland** (met kaartje van staatk. indeeling).
XXIII. **Donaulanden** (met Volkenkaart).
XXIV. **Spanje en Portugal** (met productiekaartje).
XXV. **Italië** (met productiekaartje).
XXVI. **Balkan-Schiereiland** (met Kreta).
XXVII. **Noorwegen** en **Zweden. Denemarken**.
XXVIII. **Oost-Europa** (met kaartje voor productie en Volken...
XXIX. **Groot-Brittannië** en **Ierland** (met de Noordzee e... omliggende landen. **Nederland!**
XXX. **Azië** (Natuurkundig).
XXXI. **Azië** (Staatkundig).
XXXII. **Oost-Indische Archipel** (Overzichtskaart).
XXXIII. **Java** (Natuurkundig en Staatkundig, en **bevloeiing** in **Semarang**).
XXXIV. **Sumatra** (met een deel der voormalige residentiën **Padangsche Boven-** en **Benedenlanden**).
XXXV. **Borneo** (met de **Minahassa, Bali** en **Lombok**).
XXXVI. **Celebes**, de **Molukken, Timor, Banda-** en **Ambonsche eilanden**.
XXXVII. **Palestina** (met woestijnreis en **Jeruzalem**).
XXXVIII. **Afrika** (Natuurkundig met **Nijl-delta**).
XXXIX. **Afrika** (Staatkundig met **Zuid-Afrika**).
XL. **Noord-Amerika**.
XLI. **De Vereenigde Staten** en **Mexico**.
XLII. **West-Indië. Suriname, Antillen** en **Curaçaosche Eil.**
XLIII. **Zuid-Amerika** (met staatk. indeeling).
XLIV. **Australië** (met bijkaart van **Zuid-Oost-Australië**).

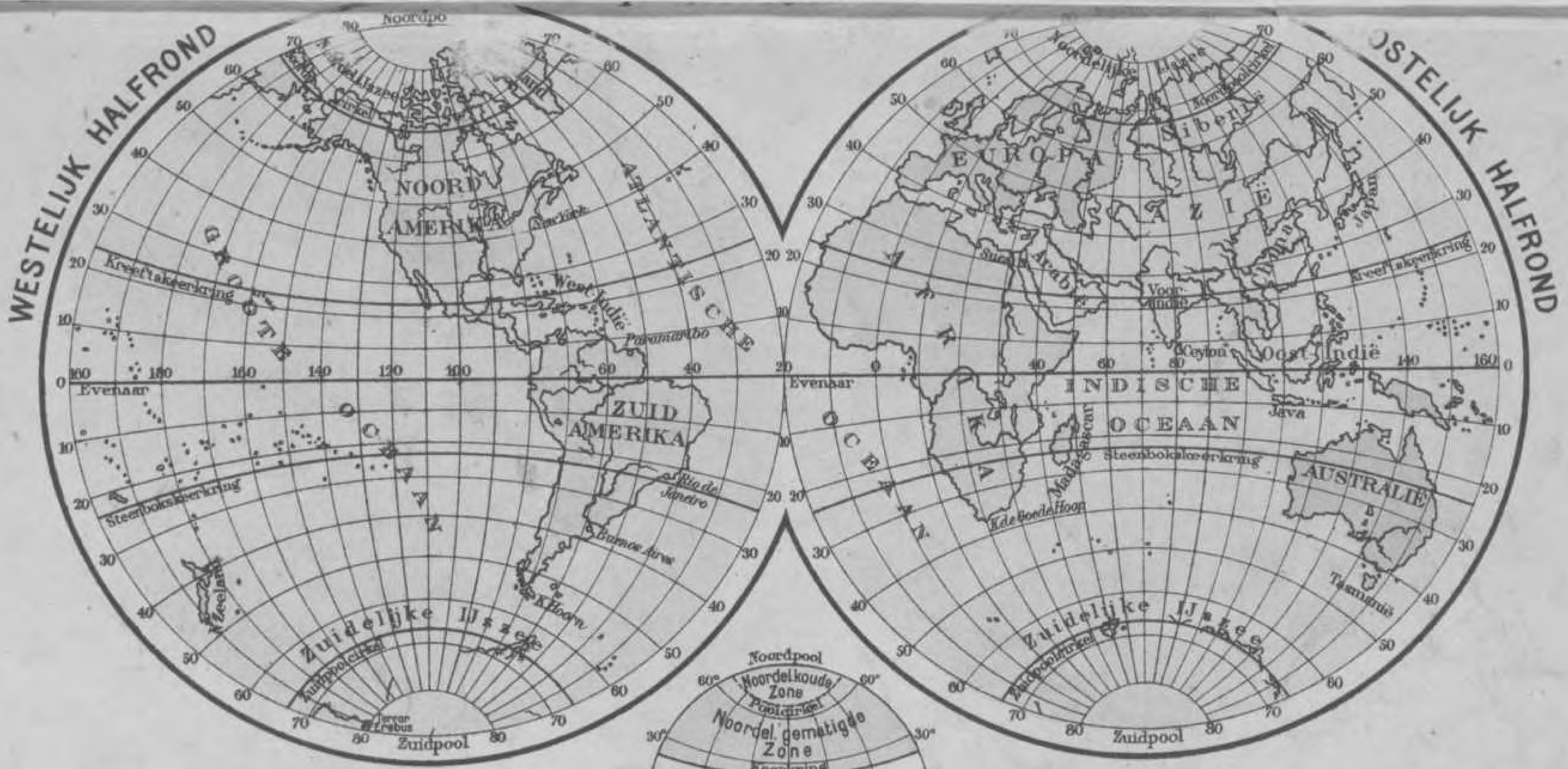

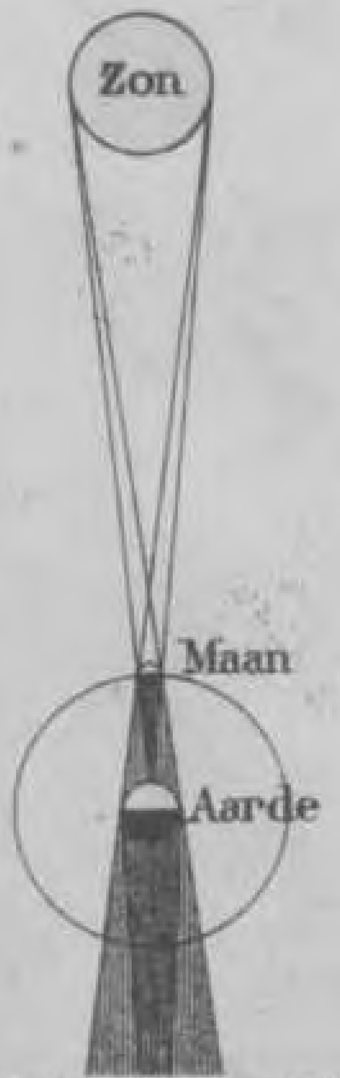

ZONSVERDUISTERING

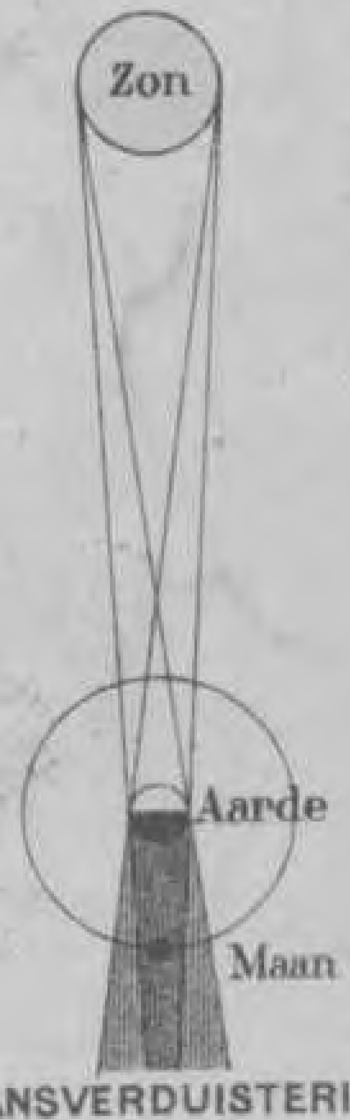

MAANSVERDUISTERING

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen

Lith.firma W.R.Casparie & Zn Groningen

Een en Twintigste druk.

VOLKENKAART.

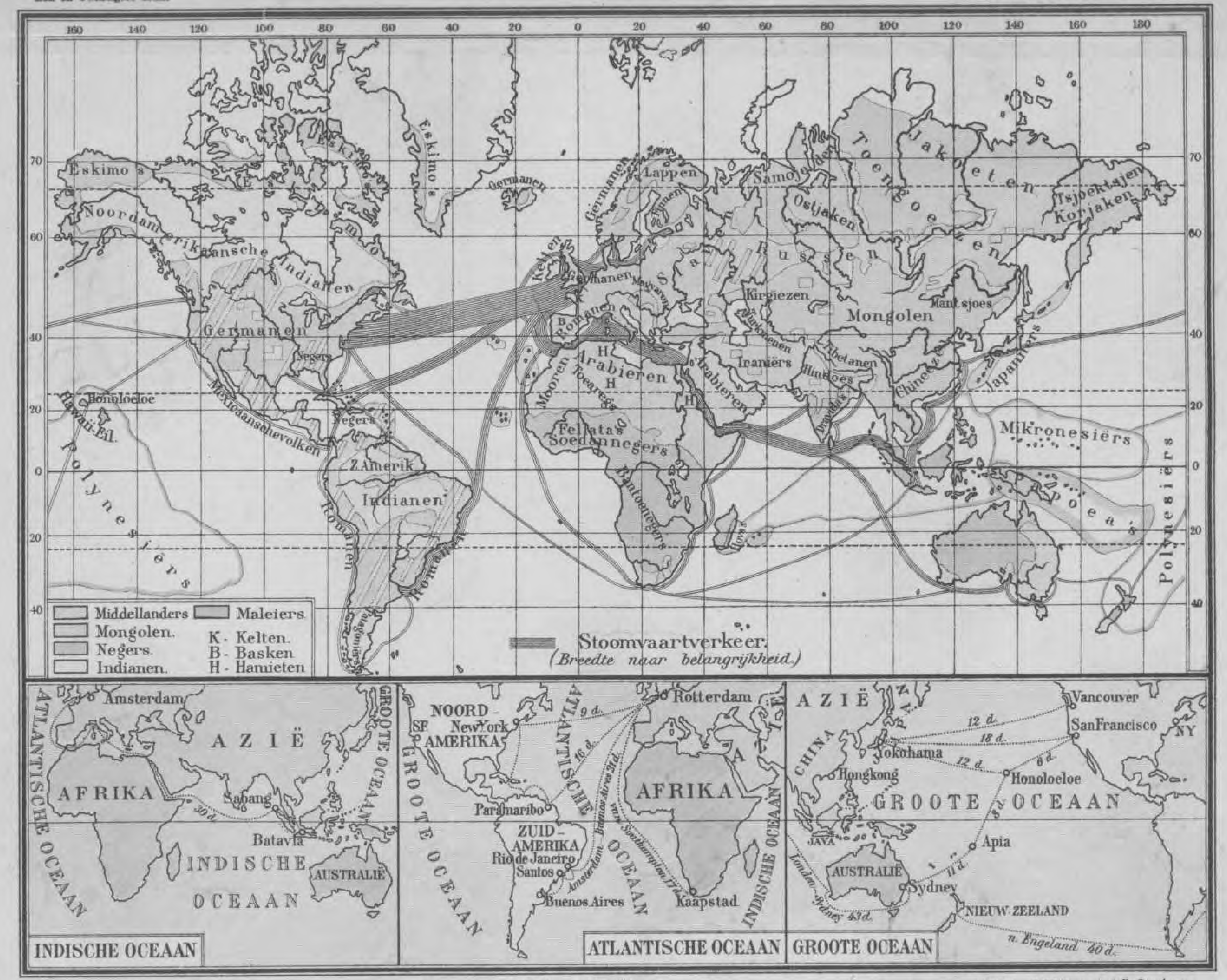

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Lith. firma W.R. Casparie & Zn. Groningen.

4. **Nieuw-Hollander.**
(Oudste bewoners van Australië).

6. **Hottentot.**
(Oudste bewoners van Zuid-Afrika).

3. **Papoea.**

5. **Kaffer.**
(Negerras).

7. **Eskimo.**
(Mongoolsche ras).

8. **Neger.**

9. **Roodhuid.**
(Oudste bewoners van Amerika).

10. **Hamiet.**
(Blanke ras).

11. **Dravida.**
(Oudste bewoners van Voor-Indië).

12. **Maleier.**

13. **Mongool.**

14. **Middellander.**
(Blanke ras).

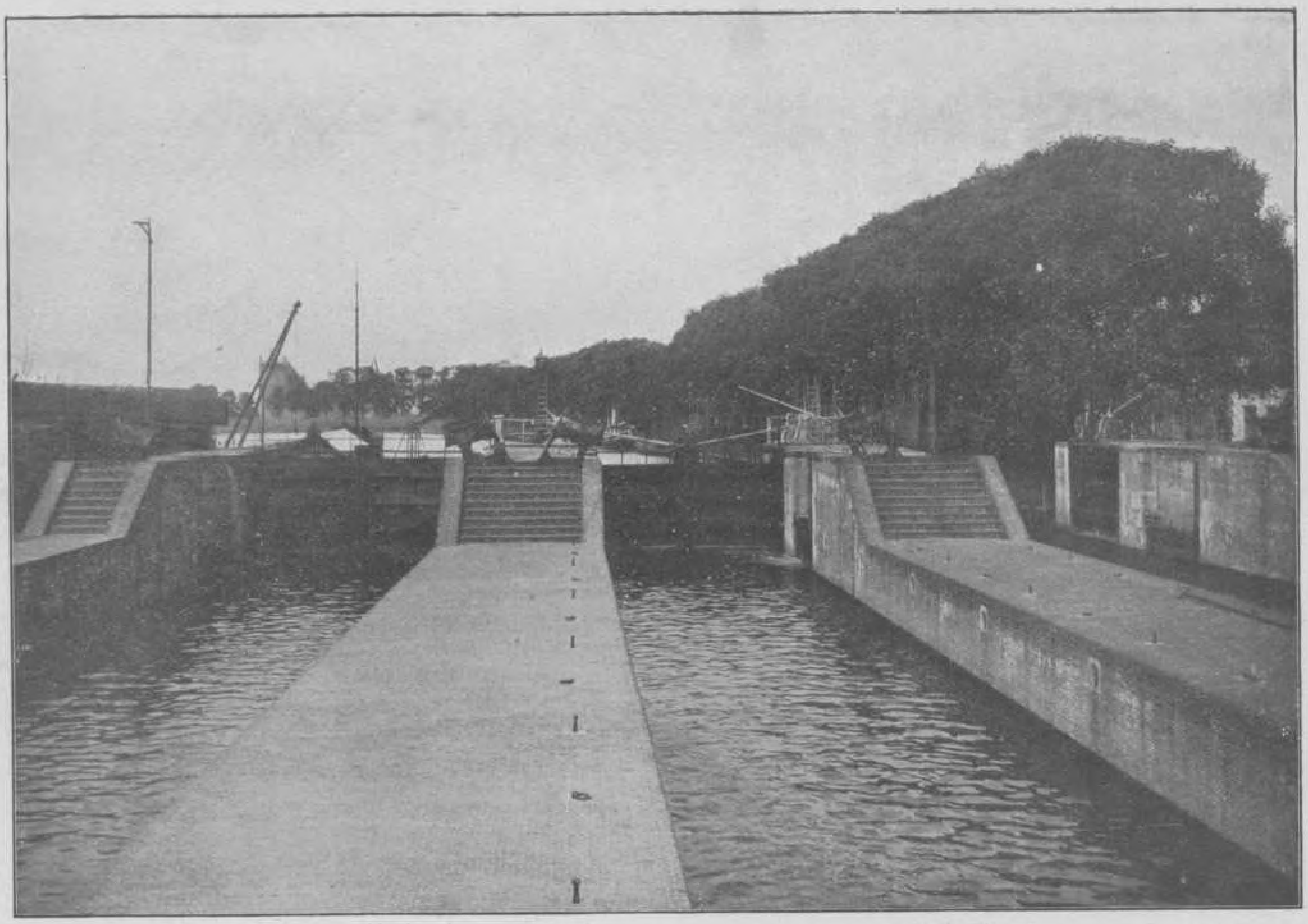

15. De **Muider zeesluizen.** De Vecht voert veel polderwater af. Het afstroomende water opent de sluisdeuren bij ebstand. Komt de vloed op, dan halen de sluiswachters de deuren een weinig aan, waarna het hoogere buitenwater ze volledig sluit.

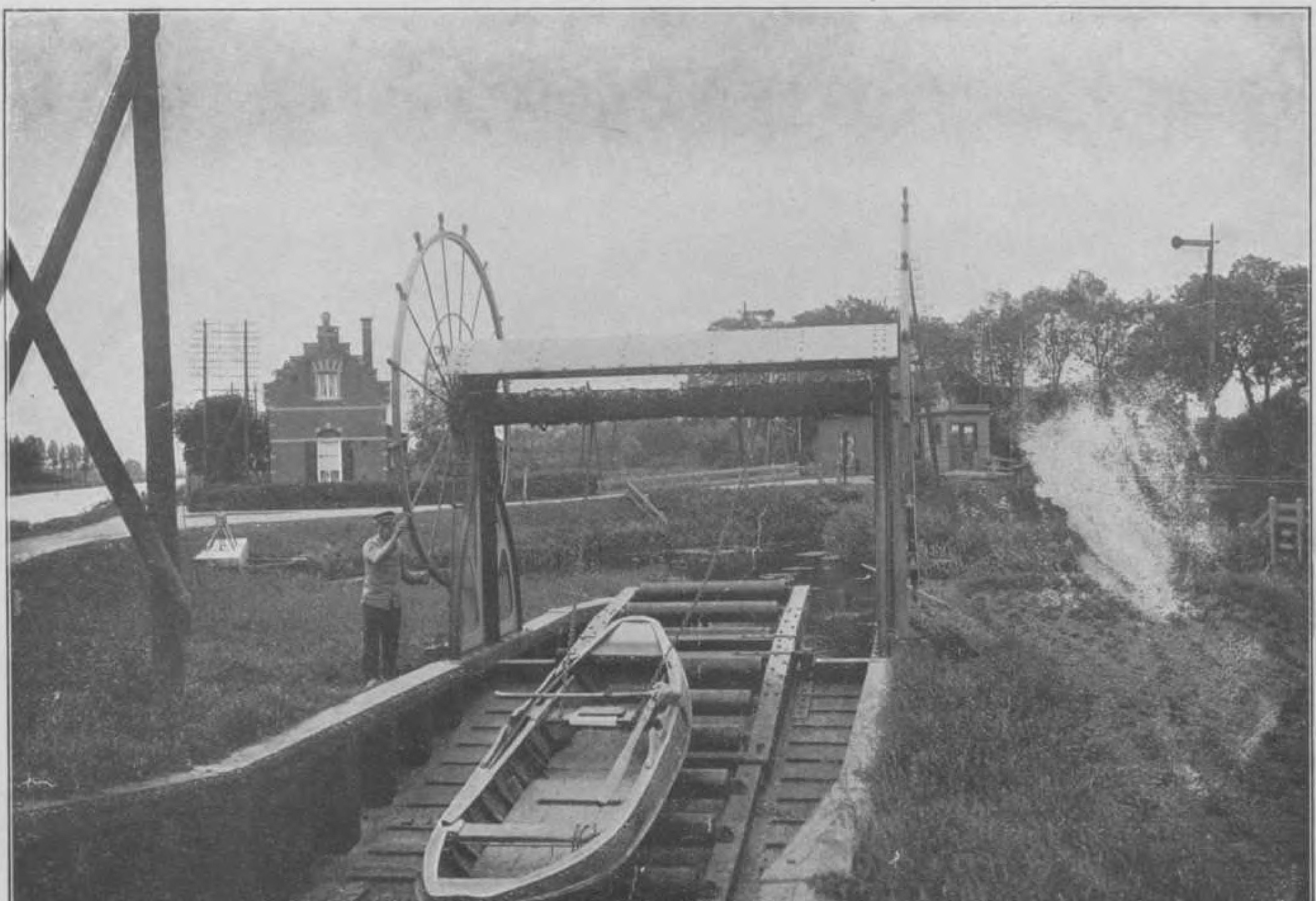

16. **Overtoom** bij Nieuwersluis. Over rollen wordt het scheepje tegen een helling opgetrokken naar een vaarwater met hoogeren waterstand. Met behulp van groote wielen draait men den ketting, waaraan het vaartuig bevestigd is, om, zoodat het losse gedeelte van het vaartuig eindelijk op het verdeelpunt komt, omkipt en met een vaartje de andere helling afglijdt. Zoo doet de overtoom dienst als een schutsluis.

59. **Gierpont**. Bijna elk dorp aan de Maas heeft zijn *gierpont*, een platboomd vaartuig met verstelbare kleppen voor en achter voor 't op- en aflaten van menschen en rijtuigen. De pont is verbonden aan eenige schuiten of „*bochtaken*", waarvan de verst verwijderde in 't midden der rivier verankerd is. Door de kracht van den stroom drijft de pont naar de overzijde der rivier af.

60. De **Sint-Janskerk** in Den Bosch. Noord-Brabant is rijk aan prachtige katholieke kerken; maar de bisschoppelijke kathedraal van Den Bosch is het schoonste bedehuis van heel ons land (Gothische bouwstijl). Het trotsche gebouw is 105 M lang, 52 M breed, 56 M hoog en bevat 150 pilaren. De toren is uit de 12e eeuw.

61. Een **ven** bij Oisterwijk. De *vennen* of *veenplassen* geven aan het Noordbrabantsche landschap groote bekoorlijkheid.

62. **Huisindustrie** in N.-Brabant. Deze is veelal door de invoering van machinale bewerking en verdeeling van arbeid tot groot-industrie overgegaan. Toch heeft N.-Brabant nog veel handwerksbedrijf.

63. **Boerderij** in **Zuid-Limburg.** Woning, stallen en schuur omgeven het hof, waar de mestvaalt is en de kippen zich ophouden. Een poort geeft toegang tot de vierkante binnenplaats, waarop de woonvertrekken met kleine ramen uitzien. 't Is een bouworde uit den Romeinschen tijd, toen een boerderij zich tegen geweld moest kunnen verdedigen.

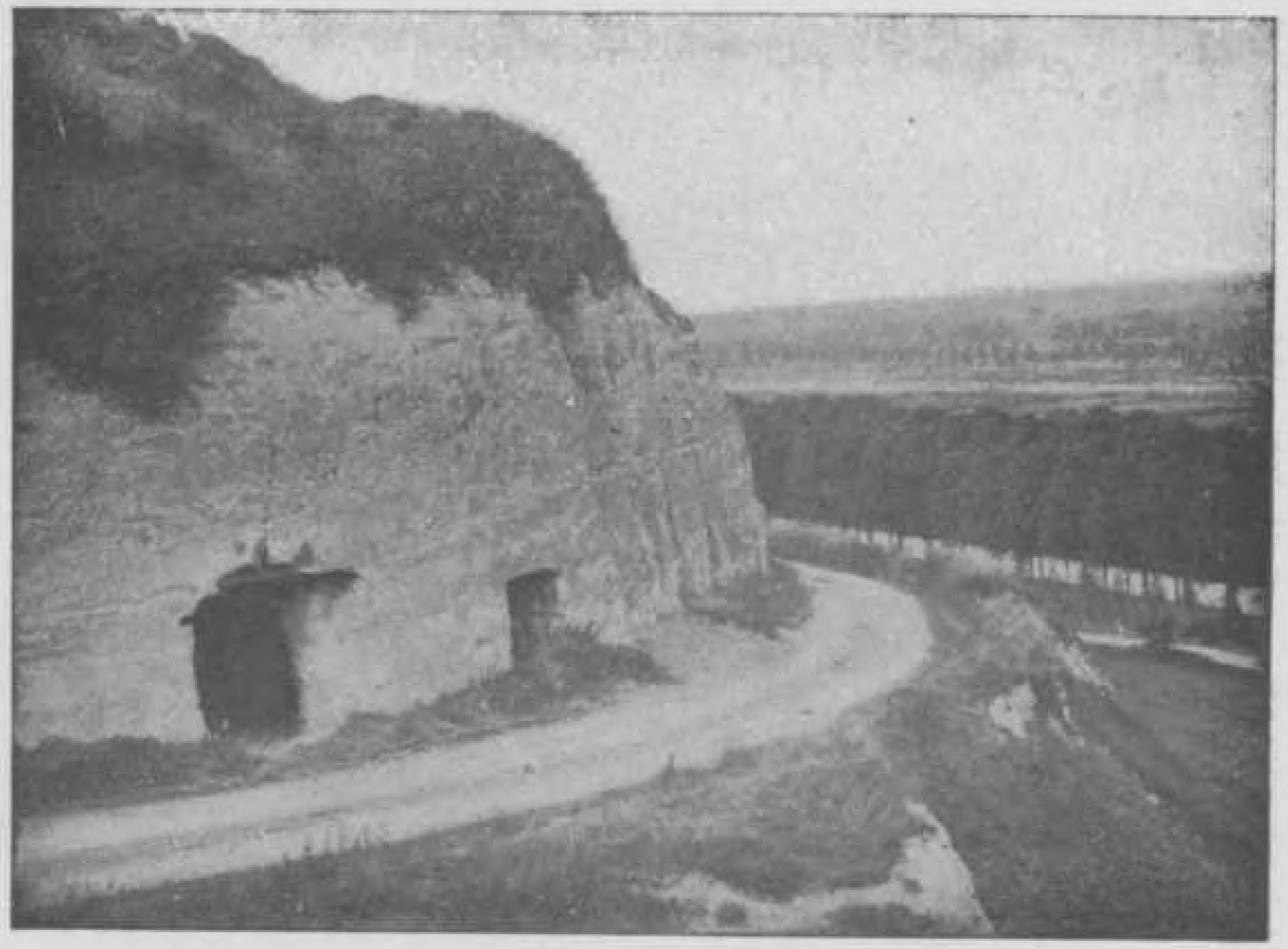

64. **Heuvelland** in Zuid-Limburg. Een weg langs steilen wand van *tufkrijt* of *mergel* bij Lanaye, ten Z. van Maastricht. Rechts een rij boomen langs het kanaal naar Luik. In den mergelwand zijn groeven uitgehouwen tot berging van gereedschappen of stalling van vee. De mergelblokken worden gebruikt als *bouwsteen*, gebrand tot *kalk* of gemalen tot *kunstmest.*

65. **Steenkolenmijn** Oranje-Nassau III bij Vaesrade (Limburg). In den grooten toren is de mond van de *schacht* of *mijnput.* Op den voorgrond: leemgroeve en steenbakkerij.

66. Benzine-motor en **trein van kolenwagens** in de mijn Oranje-Nassau I bij Heerlen. Vervoer naar de lift in de mijnschacht.

NEDERLAND

OVERZICHTSKAART MET DE VOORNAAMSTE VERKEERSWEGEN.

Een en Twintigste druk.

No. 3

Schaal 1 : 1 400 000

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Lith. Inrns W. R. Casparie & Zn. Groningen

NEDERLAND.

Een en Twintigste druk. Grondsoorten. Tevens Repetitiekaart. R. BOS, Kaart en Beeld No. 4

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen. Lith. firma W. R. Casparie & Zn. Groningen.

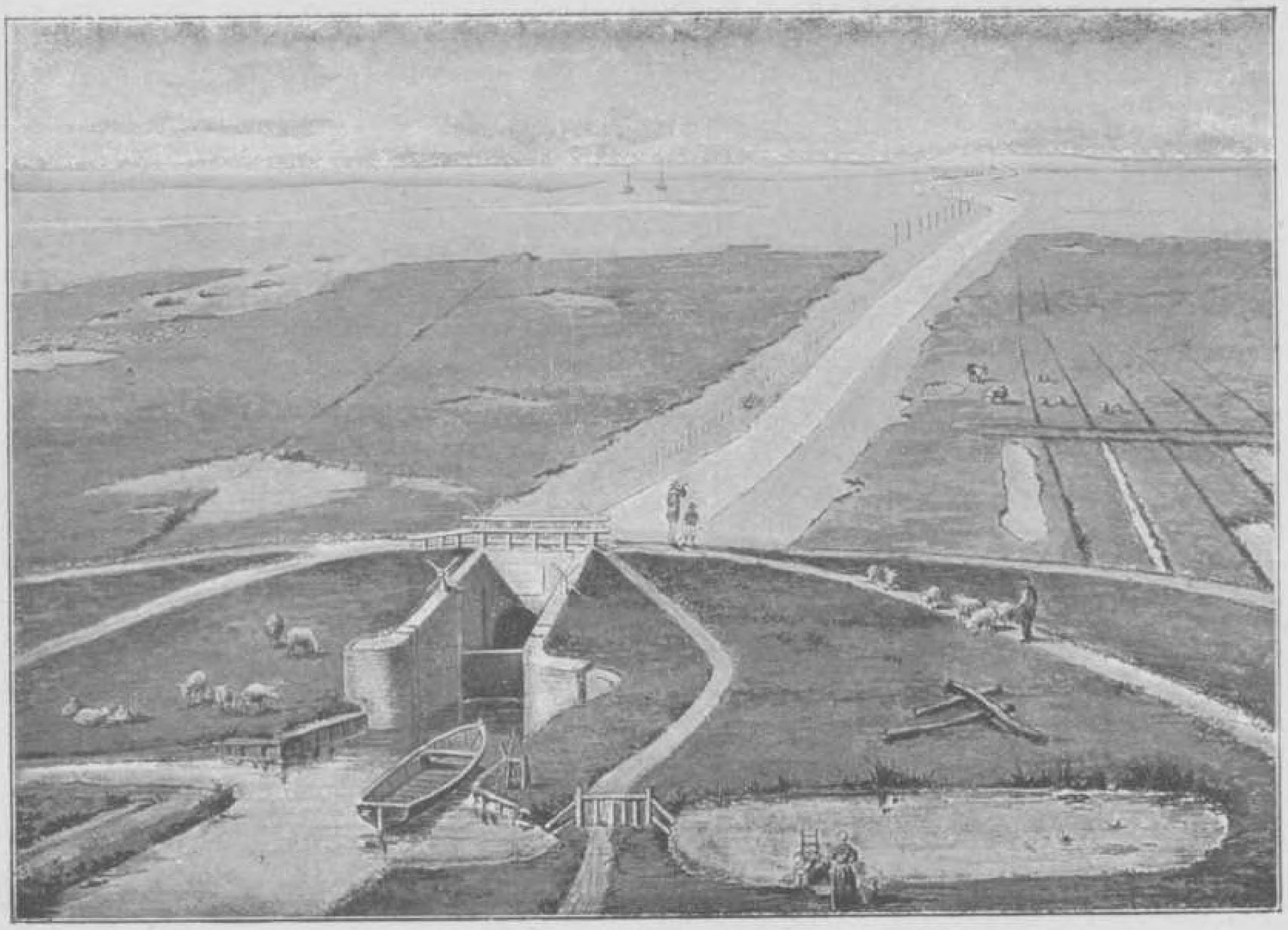

17. **De Groninger Wadden ten N. van Warfum.** Noorderdijk met sluis. Vóór den dijk een „dobbe", waarin vrouwen wasschen. Achter den dijk kwelders en daarachter naakte slikken. De heer op den dijk heeft zijn kijker op Rottum gericht.

18. De **Mac Cormick** (maaimachine) met driespan in een weeelderig korenveld op de vruchtbare lösgronden van Zuid-Limburg.

19. In den lagen Frieschen **„greidhoek".** Alles weide en water. De hooipraam heeft haar ligplaats (het afdak rechts) verlaten en ligt gereed, om er mee naar 't hooiland te varen.
(Uit „Ons Eigen Land" van den A. N. W. B.)

20. De afhelling van het hooge **Gooiland** naar het laagveengebied langs den 's-Gravelandschen weg, rijk aan mooie boomen en deftige villa's, meestal van Amsterdammers. Links de tramlijn van Hilversum.

NEDERLAND
Hoogtekaart.

Een en Twintigste druk.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 5

Schaal 1:1440000

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Lith. firma W. R. Casparie & Zn. Groningen.

Een en Twintigste druk.

GRONINGEN.

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Lith. firma W. H. Casparie & Zn. Groningen.

21. Groningsche **boerderij** op de **klei.** (Hunsingo).
Woonhuis en daarachter middelhuis, onder één dak met groote schuur; er naast kleinere schuur. Ingericht voor landbouw en veeteelt. We zien hier zwartbont vee, doch ook een echte Groninger *blaarkop* (zwart met witten kop).

22. **Langgevelhuis.**
Woonhuis en schuur onder hetzelfde, overal even hooge dak. Ingang zoowel van woonhuis als schuur aan de lange zijde. Leemen vloer; de woonkamer is tevens keuken en slaapvertrek. Het langgevelhuis is het oudste type boerenhuis van ons land; komt vooral voor in Brabant en Noord-Limburg, doch ook elders op de zandgronden.

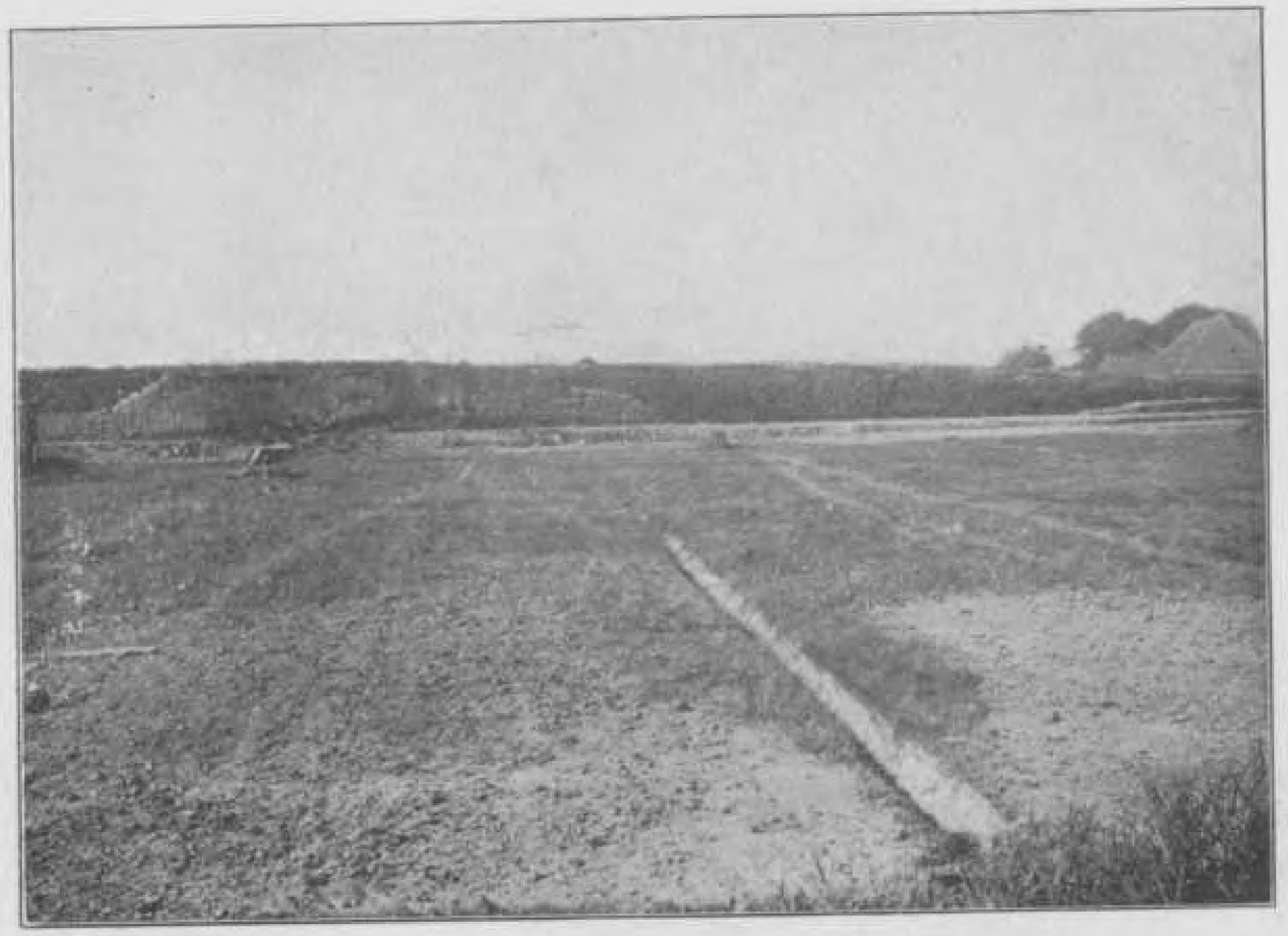

23. Afgegraven **terp.** Voor 't afvoeren der terpaarde ter bemesting van schrale gronden wordt naar de *terp* (Friesl.) of *wierde* (Gron.) een kanaal gegraven.

24. **Kartonfabrieken** te Oudepekela. Evenals in alle veenkoloniën is de brandstof *turf*. Van de 20 Nederlandsche kartonfabrieken bezit de veenkolonie Oudepekela er acht, samen met 700 arbeiders.

25. **Stoomgemaal** bij Lemmer (het grootste der wereld) van de boezemzijde gezien. Een 86 M breed stroomkanaal voert het water uit Frieslands boezem naar het gemaal, waar het door 8 tunnels wordt opgeslurpt in pompen, die het naar de zeezijde wegpersen (4000 M³ per minuut) door de 4 openingen elk van ruim 10 M wijdte. De machinehal is 62 M lang en de schoorsteen 60 M. hoog.

26. **Oudfriesche kleederdrachten** in het dorp Hallum: gouden oorijzers met prachtige stiften, ingelegd met edelgesteenten; er over een floddermuts van kostbaar kantwerk; een jak en boezelaar; kostbare borstdoeken, broches, armbanden, beugeltasschen enz.

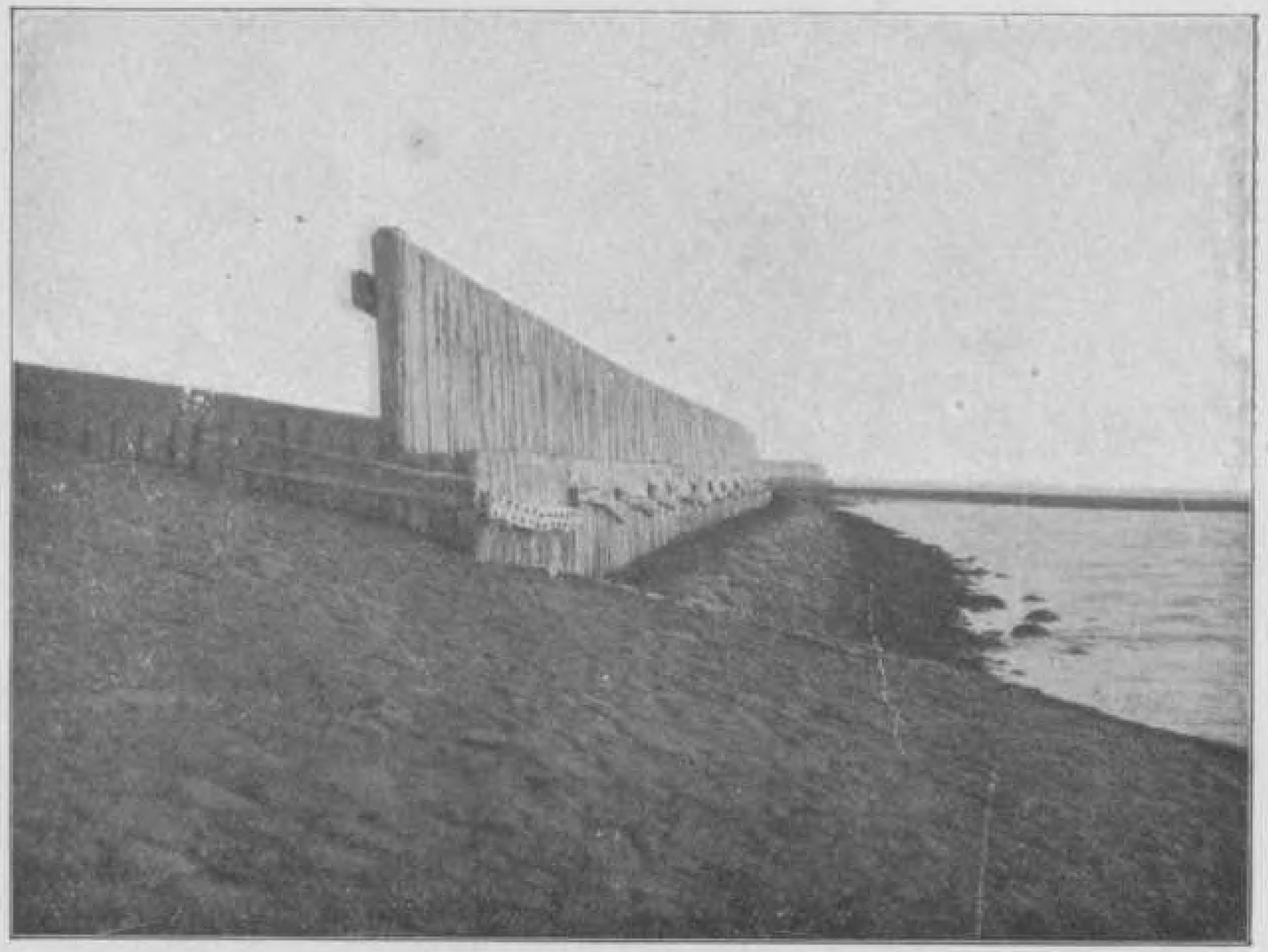

27. **Houten zeewering** (palissaden) langs de Friesche kust tusschen Harlingen en Makkum.
Hier ziet men, dat de dijken op sommige plaatsen zonder bijzondere versterkingen niet tegen de kracht van de stormvloeden bestand zouden zijn.

28. **Waterpoort te Sneek.**
Vele oude steden aan rivieren hebben zulke poorten, die toegang geven tot het waterverkeer. Het is verklaarbaar, dat juist voor die poorten drukke kaden ontstonden.

Een en Twintigste druk.

FRIESLAND.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 7

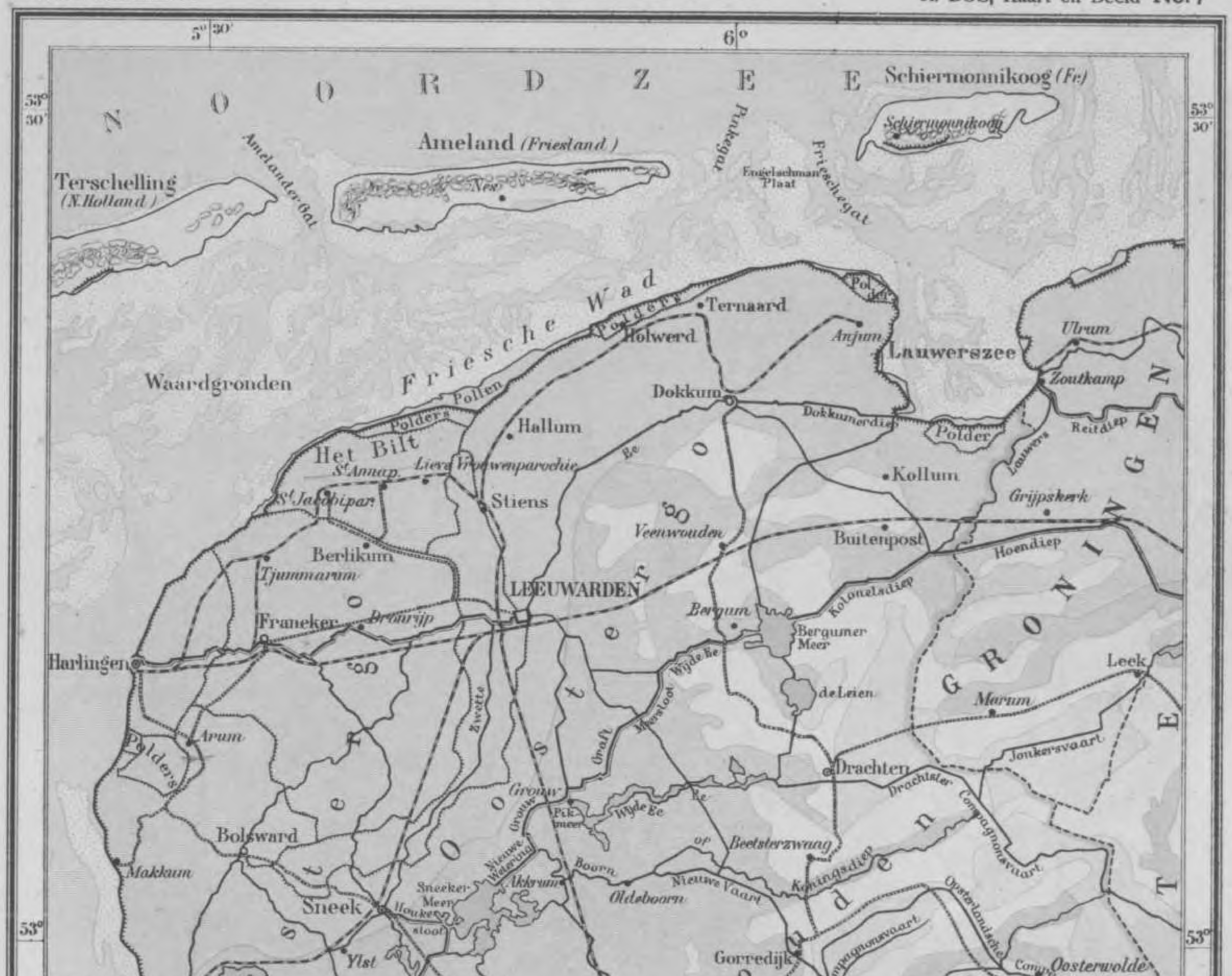

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.
Lith. firma W.R. Casparie & Zn. Groningen.

DRENTE.

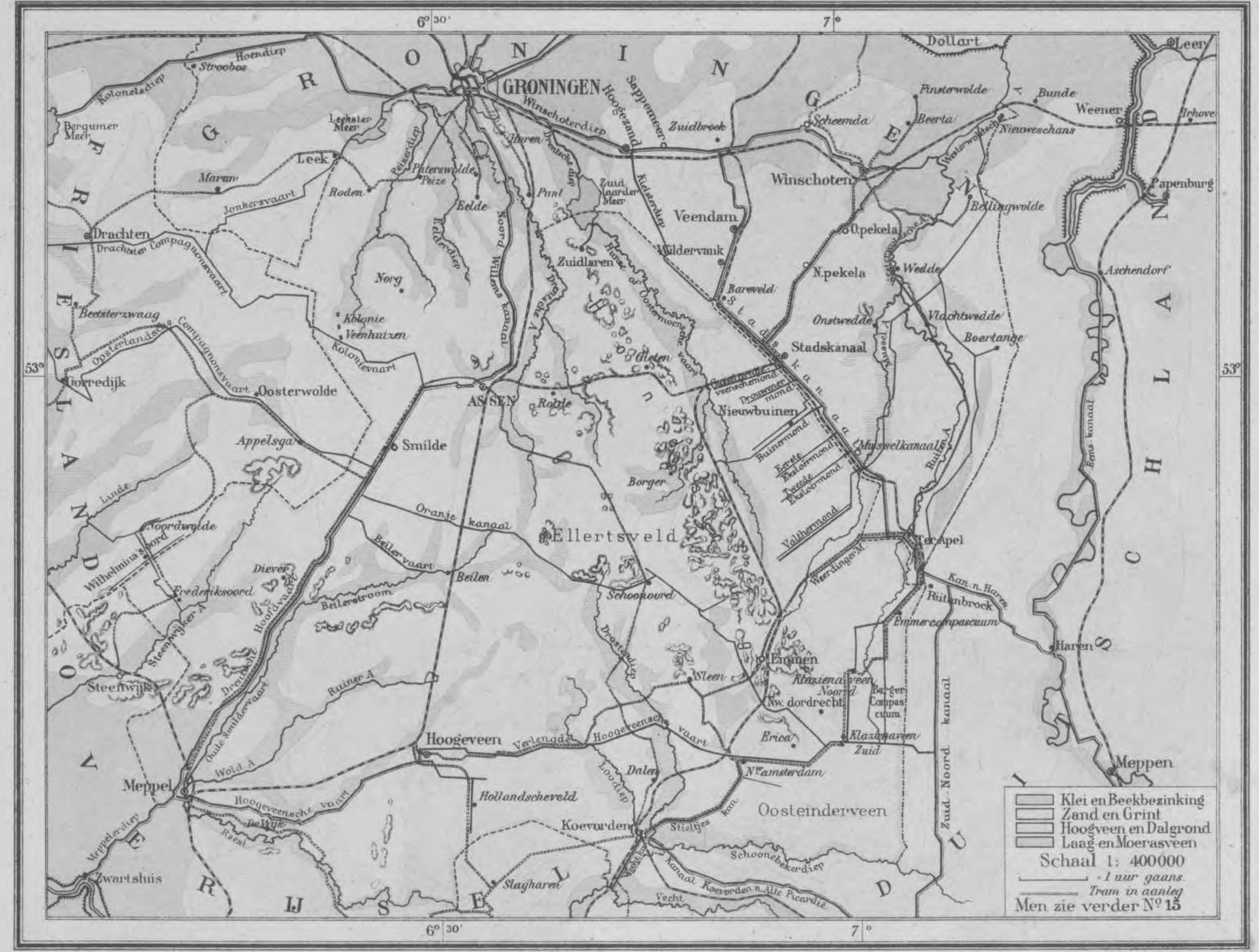

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Lith. Firma W.R. Casparie & Zn Groningen

29. De **Brink** te Zuidlaren.

Groot plein, waarop de wegen van het dorp samenkomen. Alle oude plaatsen in Drente zijn *brinkdorpen*; Assen ook. Deze brinken zijn *markegronden*, bestemd voor gemeenschappelijk gebruik.

30. **Heideontginning.**

Met behulp van ossen wordt de heidegrond omgeploegd. De lage heidegronden worden tot weide gemaakt, de middelhooge tot bouwland en de hooge vaak tot bosch. In 1921 werd 7000 HA heidegrond ontgonnen; ons land bezit nog 360.000 HA heide.

31. Het afgraven van **hoogveen** in Drente.

De bovenste veenlaag (bonkveen) komt op den blootgelegden dalgrond = ondergrond van zand, waarop nog ongeveer ½ M veen is blijven liggen) en wordt met kunstmest bewerkt tot vruchtbaren bouwgrond, geschikt voor het telen van aardappelen en rogge.

32. **Veenkanaal** (Compascuum-kanaal).

Een veenkolonie in wording (Bargercompasc., in 't Z. O. van Drente). Zoodra de dalgrond blootgelegd en vruchtbaar gemaakt is, verrijzen overal boerderijen, fabrieken en streekdorpen (veenkoloniën).

DRENTE

33. **Hunebed** te Tinaarlo. Drente heeft ± 50 hunebedden. Een der deksteenen is 3 × 1 × 1½ M³ en 16000 KG zwaar. Oorspronkelijk was er aarde overheen en had dus een hunebed het voorkomen van een heuvel. De lijken werden er onder begraven in gehurkte houding. Een hunebed heeft een ingang, 2 rijen staande zijsteenen en een rij liggende deksteenen.

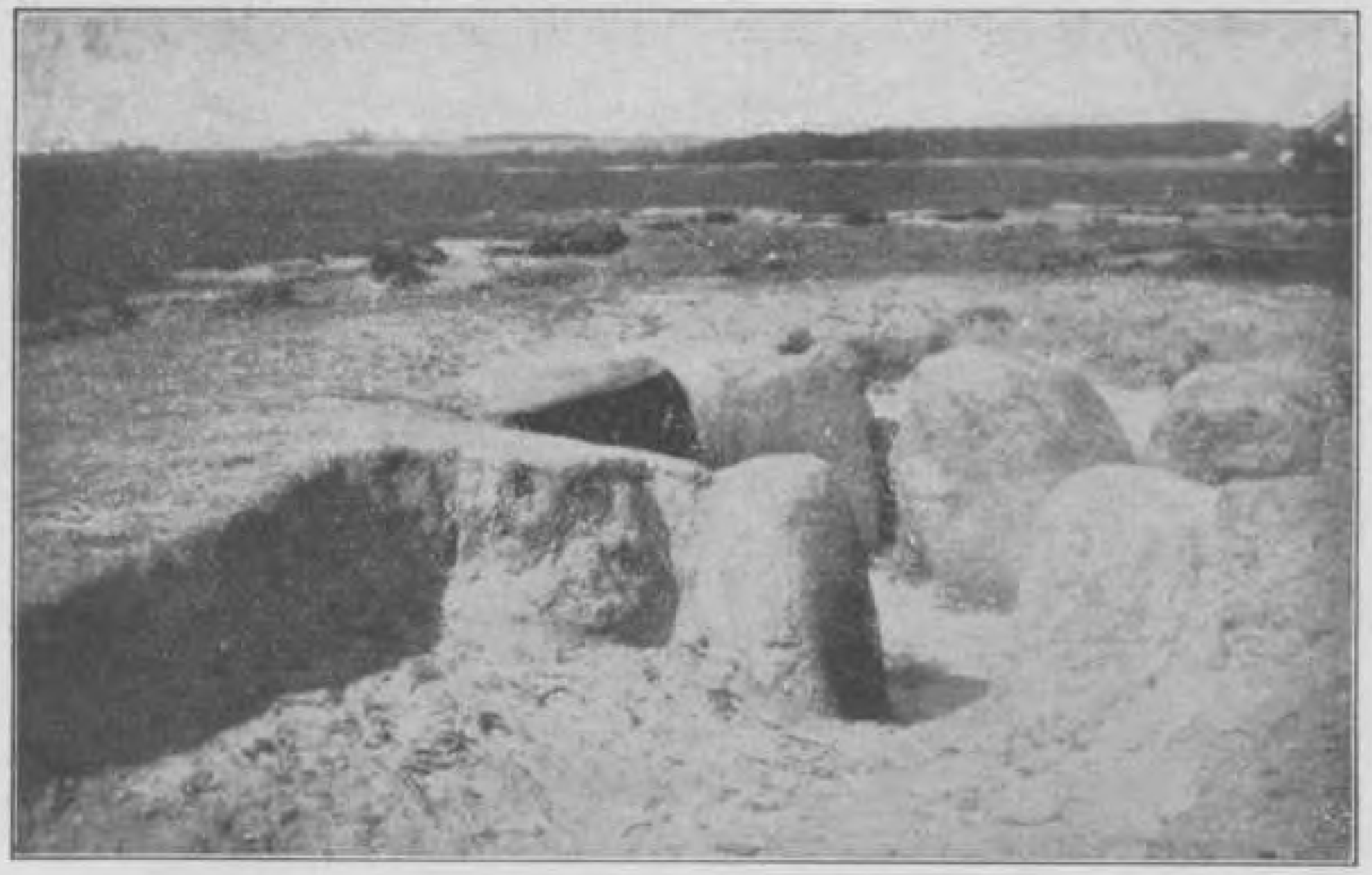

34. **Grafkelder** in de heide bij Eext (Gieten): d.i. een hunebed zonder deksteenen en dus onvoltooid gebleven. Men ziet voor op de plaat den ingang (voorportaal). Een kring van steenen (de ommanteling) omgeeft de hunebedden en grafkelders. De plek daarbinnen was heilig.

35. **Balloërkuil** bij Rolde. Hier werd in de open lucht rechtspraak gehouden door de 24 *etten* (rechters). Men ziet een steenen zitplaats in de „kuil" en een stuk van den *ringwal* met boomen, waar het publiek stond.

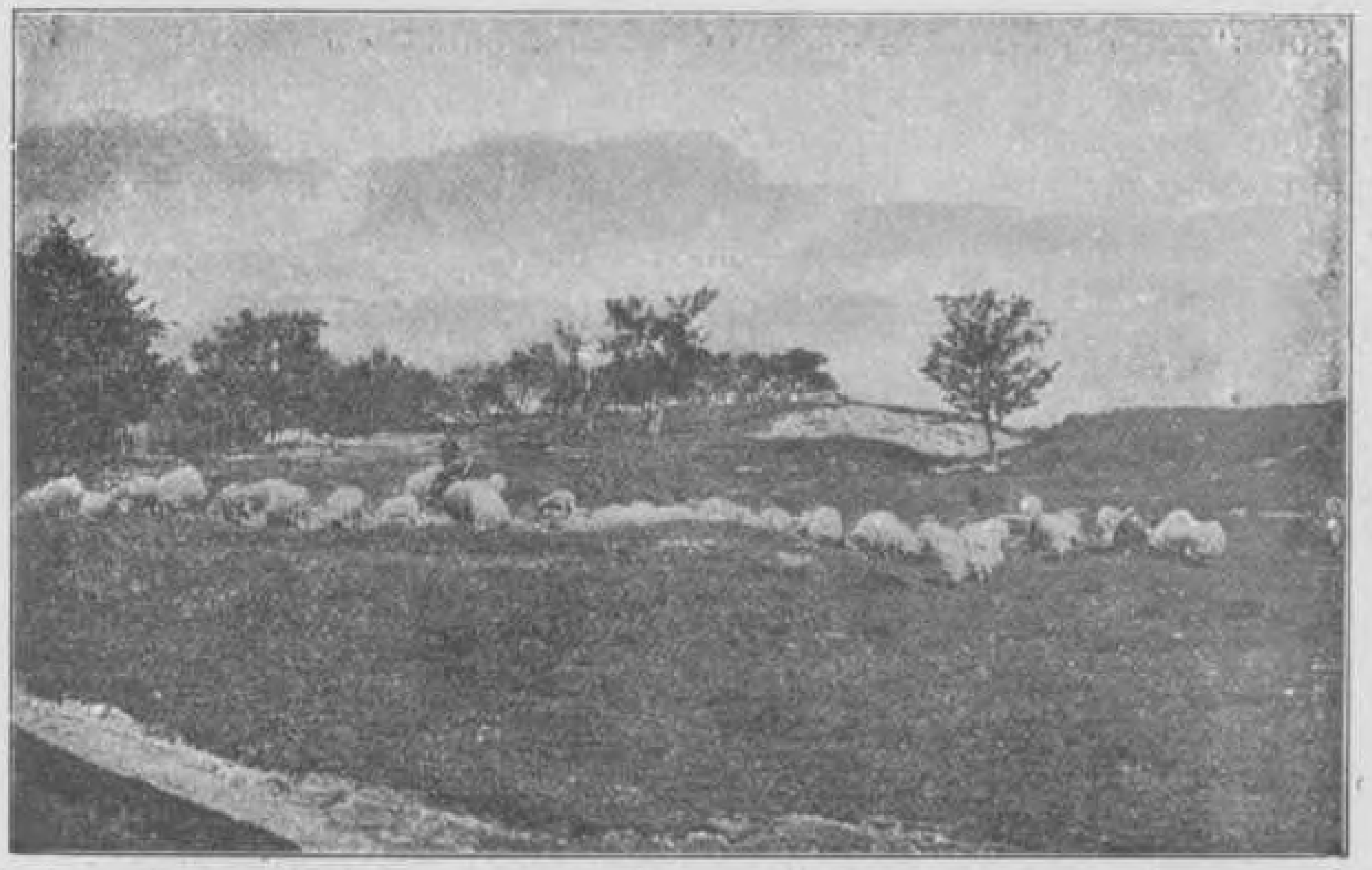

36. **Heide** met scheper en schapen bij Zuidlaren (Schipborg). Op den achtergrond ziet men den **Hondsrug** met berken. Links in het geboomte boerderijen. Daar ligt de *esch*, waar de grond van nature wat beter was dan op vele andere plaatsen en gemakkelijker tot bouwland kon worden bewerkt.

37. Arm gezin, zooals het „met pak en zak" aankwam te **Frederiksoord** bij de **Maatschappij van Weldadigheid.**

38. Hetzelfde gezin een jaar later met **Kolonistenhoeve.** Het bezit nu een koe, een schaap en een varken. 't Laatste is in de schuur, waarvan de deur openstaat.

39. **Friesche Wouden.** Oude boerenwoning te Twijzel vóór de ontginning.

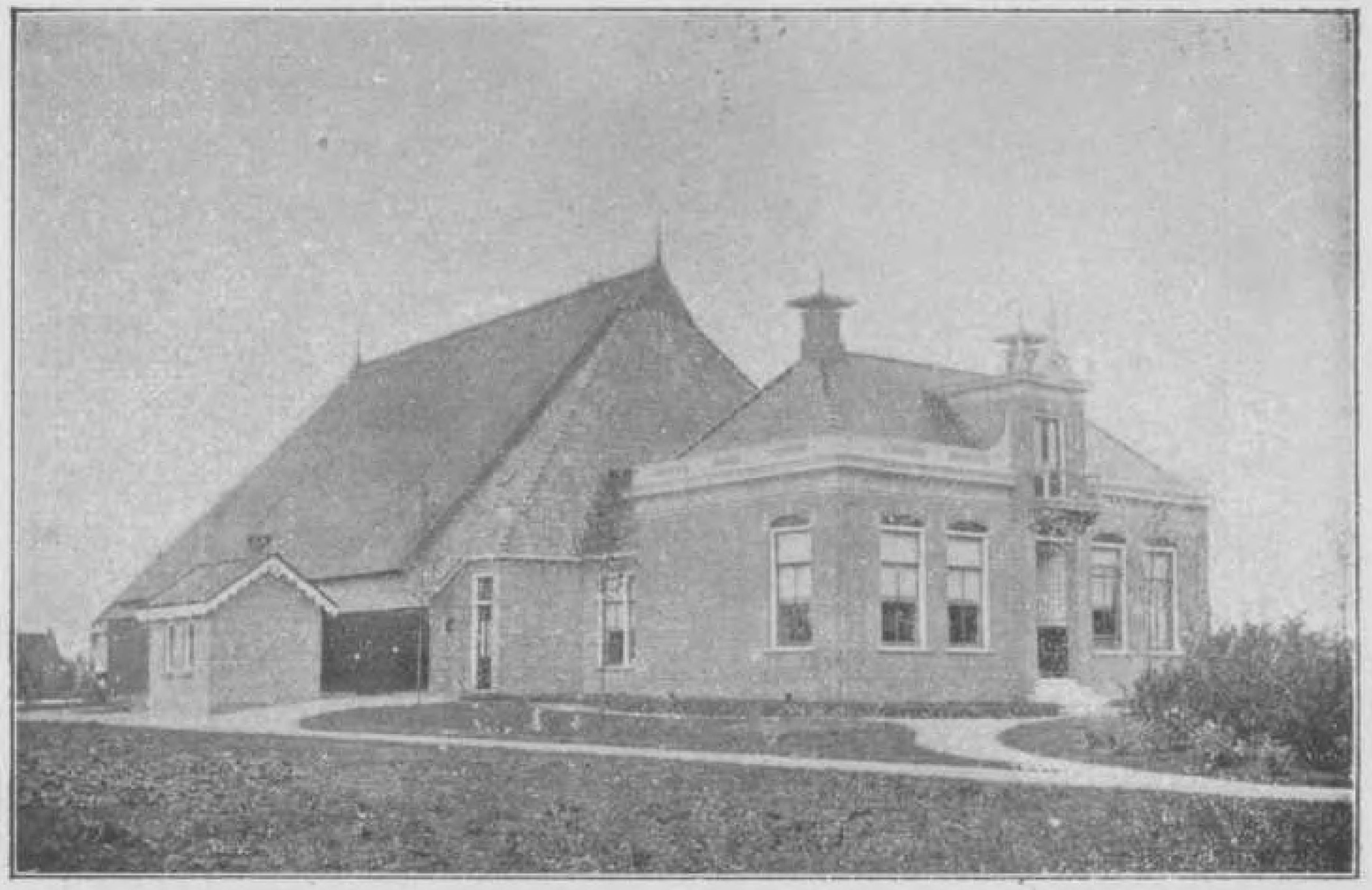

40. Nieuwe boerenwoning te Twijzel (bij Buitenpost) na de landontginning.

41. **Giethoorn**, het „Noordsch-Venetië". Het verkeer geschiedt hoofdzakelijk te water, nl. in puntige bootjes („*punters*"). Er zijn smalle paden langs en hooge bruggen („*hooghouten*") over het water. Paarden kan men er niet gebruiken.

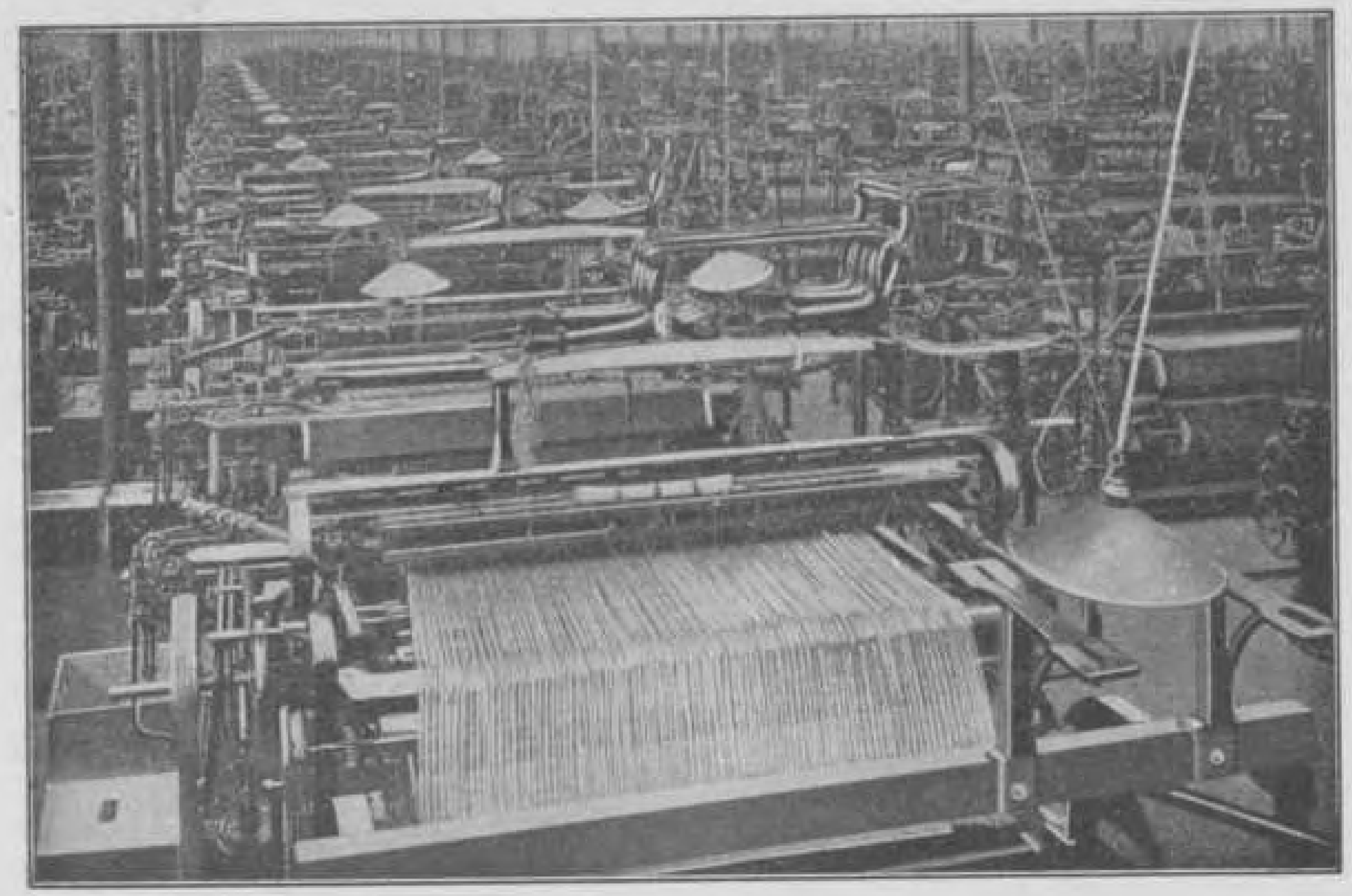

42. **Weefzaal** te Enschede, dat 10 katoenspinnerijen en 16 weverijen heeft. Een fabriek heeft honderden weefgetouwen, die in beweging worden gebracht door riemen, welke alle over cilinders van centrale assen loopen. Het weefgetouw op den den voorgrond vertoont de *schering*. Ons heele land bezit 16 spinnerijen en 64 weverijen voor katoen.

43. **Biesvelden** in de IJsel-delta, samen 700 HA groot. Genemuiden fabriceert de meeste rolmatten. Dat is de „matterstad." Tusschen Kampen en Steenwijk wonen 2500 matters, waarvan 1000 te Genemuiden. 's Zomers worden de biezen gesneden, gedroogd en gebonden.

44. Schaapherder in het **veen** bij Rijsen. Op den voorgrond *vennen* of *veenplassen*. Door gebrekkige afwatering zijn in Twente vele moerassen of *broeken*, die echter meer en meer worden ontgonnen tot *weiland*. De schapenteelt gaat overal in ons land achteruit. Het Rijsensche veen is nagenoeg geheel afgegraven.

(Uit „Ons Eigen Land" v. d. A. N. W. B.)

OVERIJSEL

OVERIJSEL.

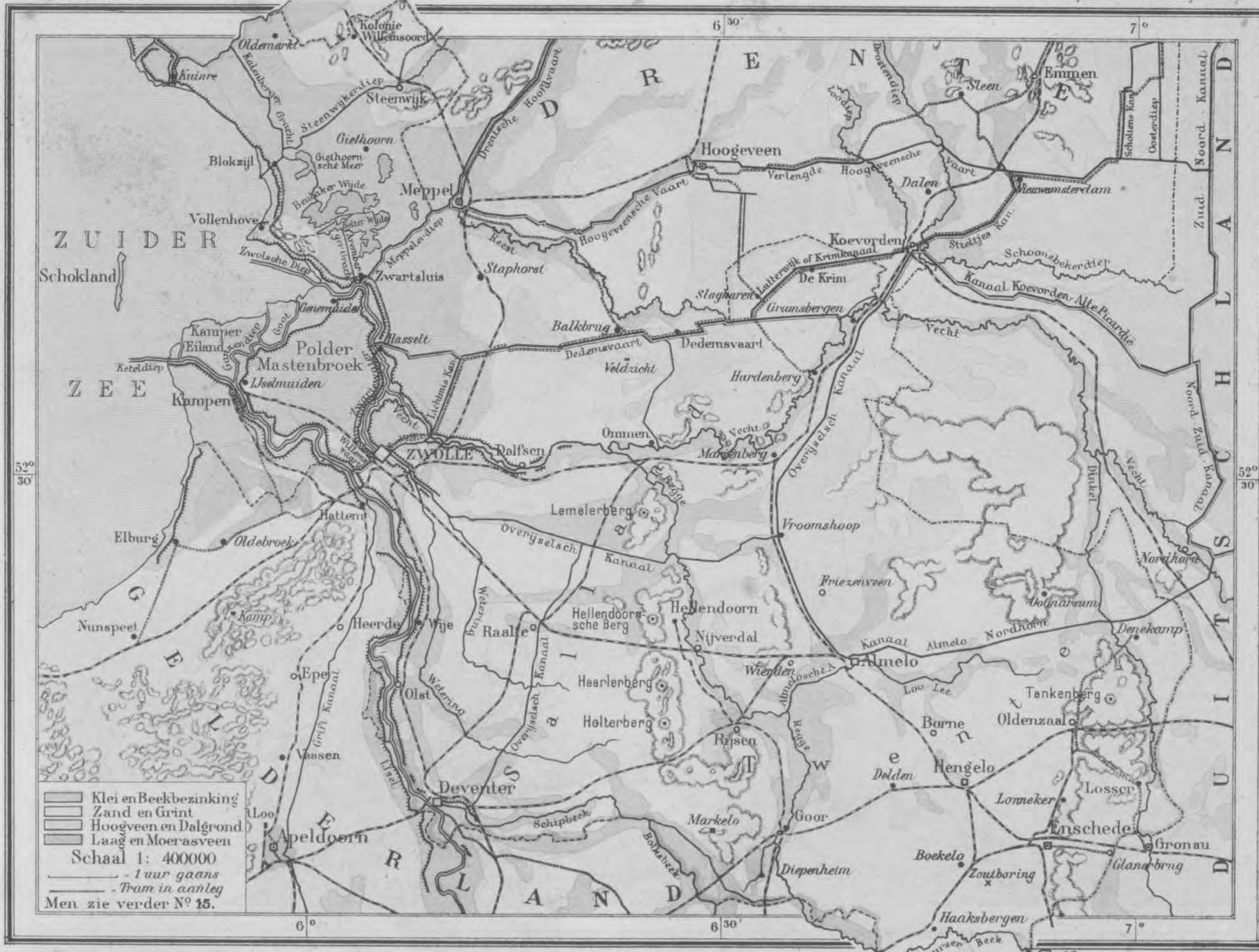

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen

daarom is de Veluwe zoo droog (zandverstuivingen).

Een en Twintigste druk,

GELDERLAND.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 10

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Lith. firma W. R. Casparie & Zn. Groningen.

45. **Afzanderij.** Zandgraverij aan den Asselschen weg bij Apeldoorn, ten behoeve van spoorwegen, bouwterreinen enz. en voor het fabriceeren van zandsteen en beton. Men ziet ze overal langs de spoorwegen Apeldoorn—Amersfoort en Arnhem—Utrecht.

46. **Kersenboomgaard** bij Tiel. **(Betuwe).**
De Betuwe is ons voornaamste *ooftland;* vooral teelt men er kersen, daar kerseboomen elk jaar rijkelijk vrucht dragen.
„O, schoone Landstreek! o, gezonde en vette grond!
Hier groeit het welig ooft van zelf ons in den mond."

47. **Vallei** in het Veluwsche heuvelland met diep uitgegraven *„spreng"* (oorsprong der Loenensche beek). Het regenwater dringt snel in den hoogen grintbodem der Veluwe en komt aan de randen in kleine beekjes te voorschijn. De grondwaterspiegel ligt op de Veluwe ver beneden de oppervlakte; daarom is de Veluwe zoo droog (zandverstuivingen).

48. **Schipbrug** te Arnhem over den Rijn.
Platbodemde schepen met een sterke bevloering. Los „vak", dat telkens moet worden verwijderd voor het doorlaten der schepen.

49. **Kasteel** Nijenrode bij Breukelen, een van de vele ridderhofsteden der voormalige Amsterdamsche bewindvoerders en kooplieden.

50. **Havenhoofd** te Vlissingen. Links *kistingen*, d.w.z. rijen van ingeheide palen, aangevuld met glooiingen van arduin of bazalt.

51. **Utrecht.** Oude Gracht en Domtoren. Waar de boomen staan, zijn woonhuizen en magazijnen onder de straat! Verscheiden „kelders" zijn er in gebruik voor het kweeken van *Champignons!* De gracht, in de 12e eeuw gegraven als verbinding tusschen Krommen Rijn en Vecht, is zoo diep, omdat de oude stad Utrecht veel hooger ligt dan de omgeving.

52. **Middelburg.** Stadhuis met schoonen, Gothischen voorgevel, prijkende met 25 steenen beelden van graven en gravinnen van Holland en Zeeland. Het is een monument uit het bloeitijdperk van Zeelands hoofdstad.

Een en Twintigste druk.

UTRECHT – ZEELAND.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 11

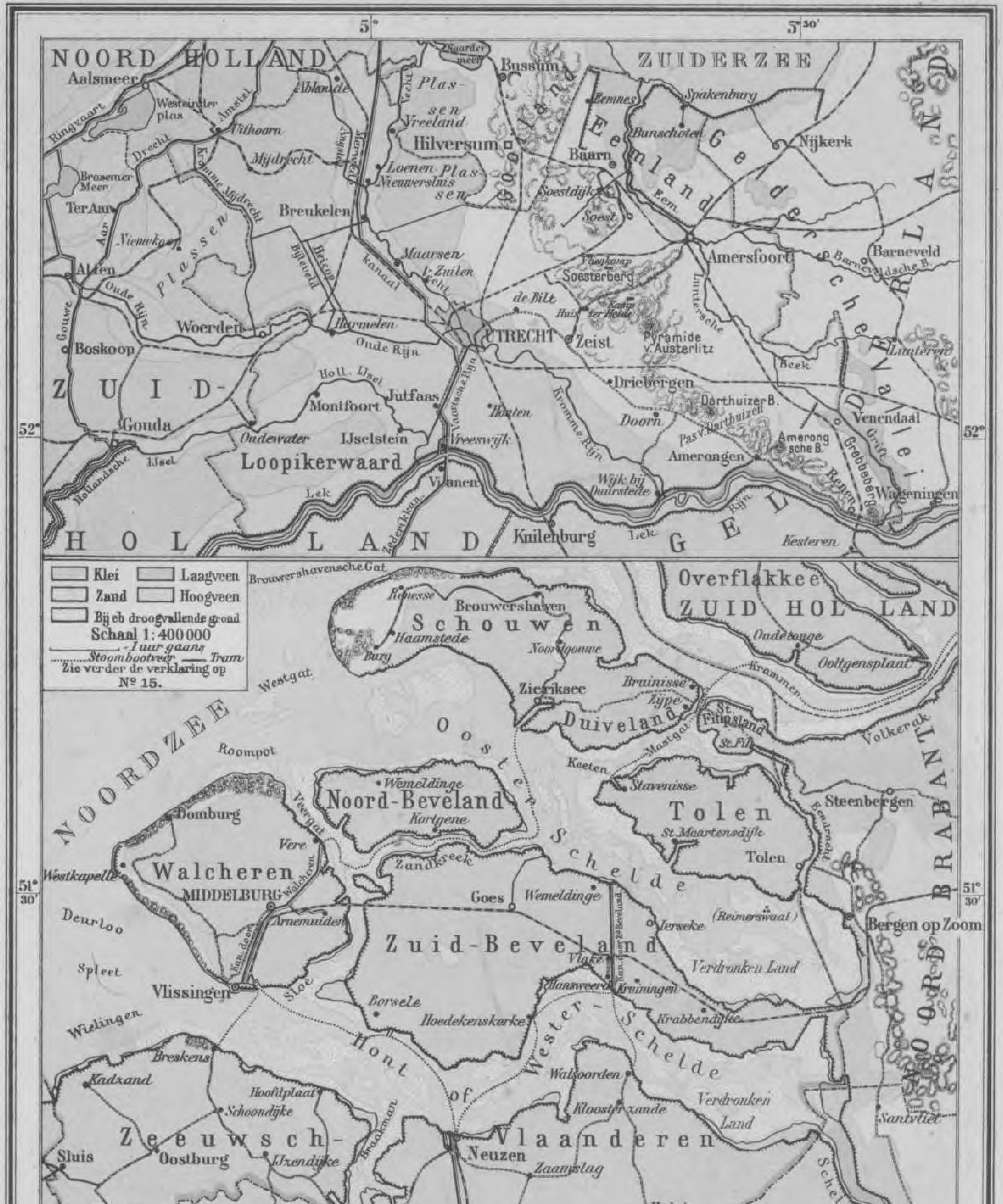

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Lith. Firma W.R. Casparie & Zn. Groningen.

NOORD HOLLAND.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 12

Een en Twintigste druk.

Schaal 1:500 000.

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Lith. firma W.R. Casparie & Zn. Groningen.

53. **Afgezand duin** te Overveen.
Door afzanding, sterke bemesting en vermenging met veen of klei is de effen duinzandbodem geschikt geworden voor de bloembollenteelt.

54. **Droogmakerij** de Beemster. Ringvaart met klapbrug. Rijweg op den dijk met boomen. Links de droogmakerij. Het water daar in de sloot staat eenige meters lager dan dat in de ringvaart, waarin de boot vaart.

55. **Noordhollandsche boerderij.** Houtbetimmering op veengrond. Middenin: hooibergplaats; vandaar hooge stolpvorm. Langs de buitenwanden· de woonvertrekken, stallen, kaaskamer enz.

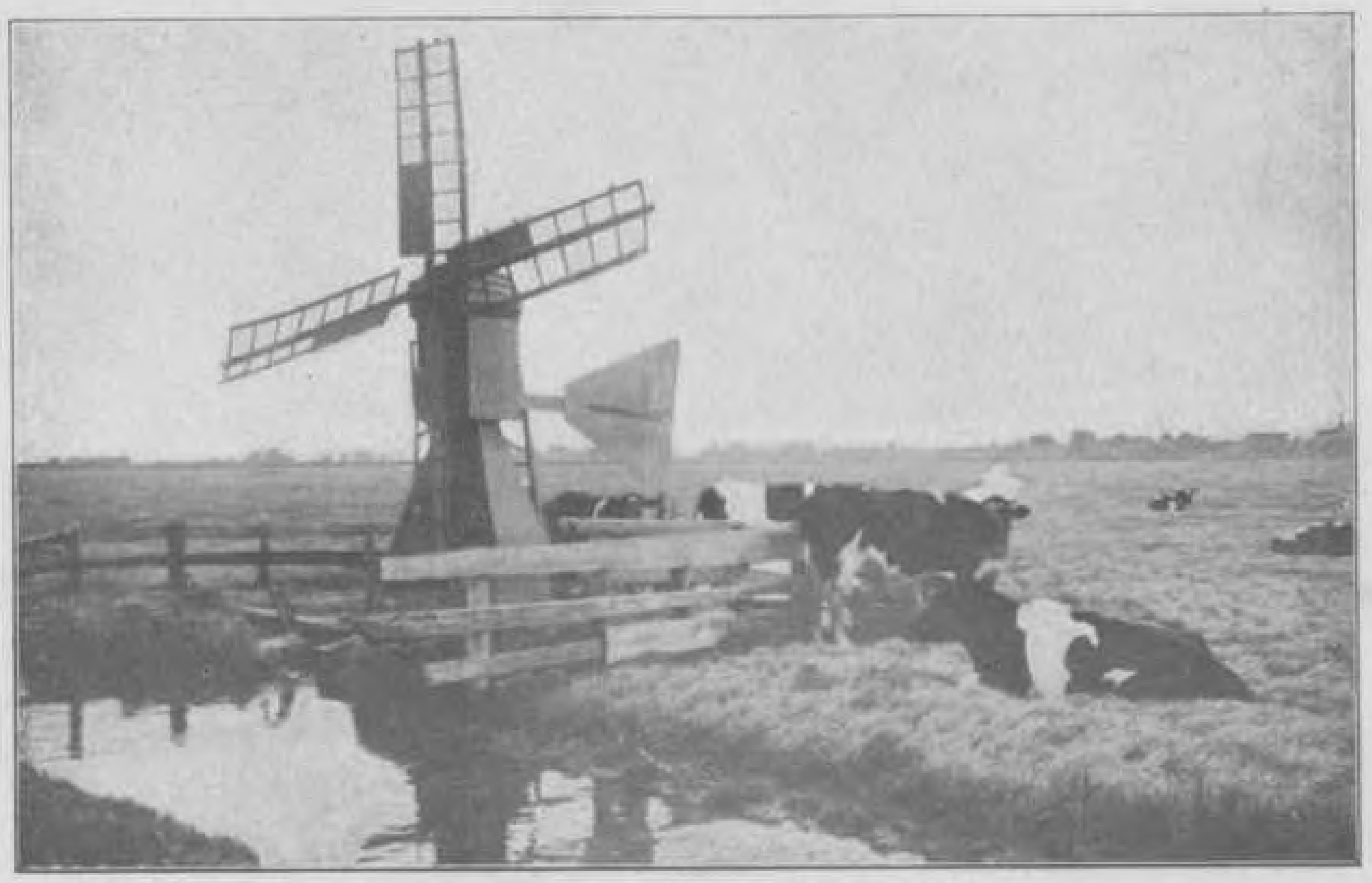

56. **Jasker** (zich zelf regelend watermolentje, dienende om het water in de slooten op peil te houden). **Laagveen**; alles *grasland*, geen boomen, volle slooten, vette koeien.

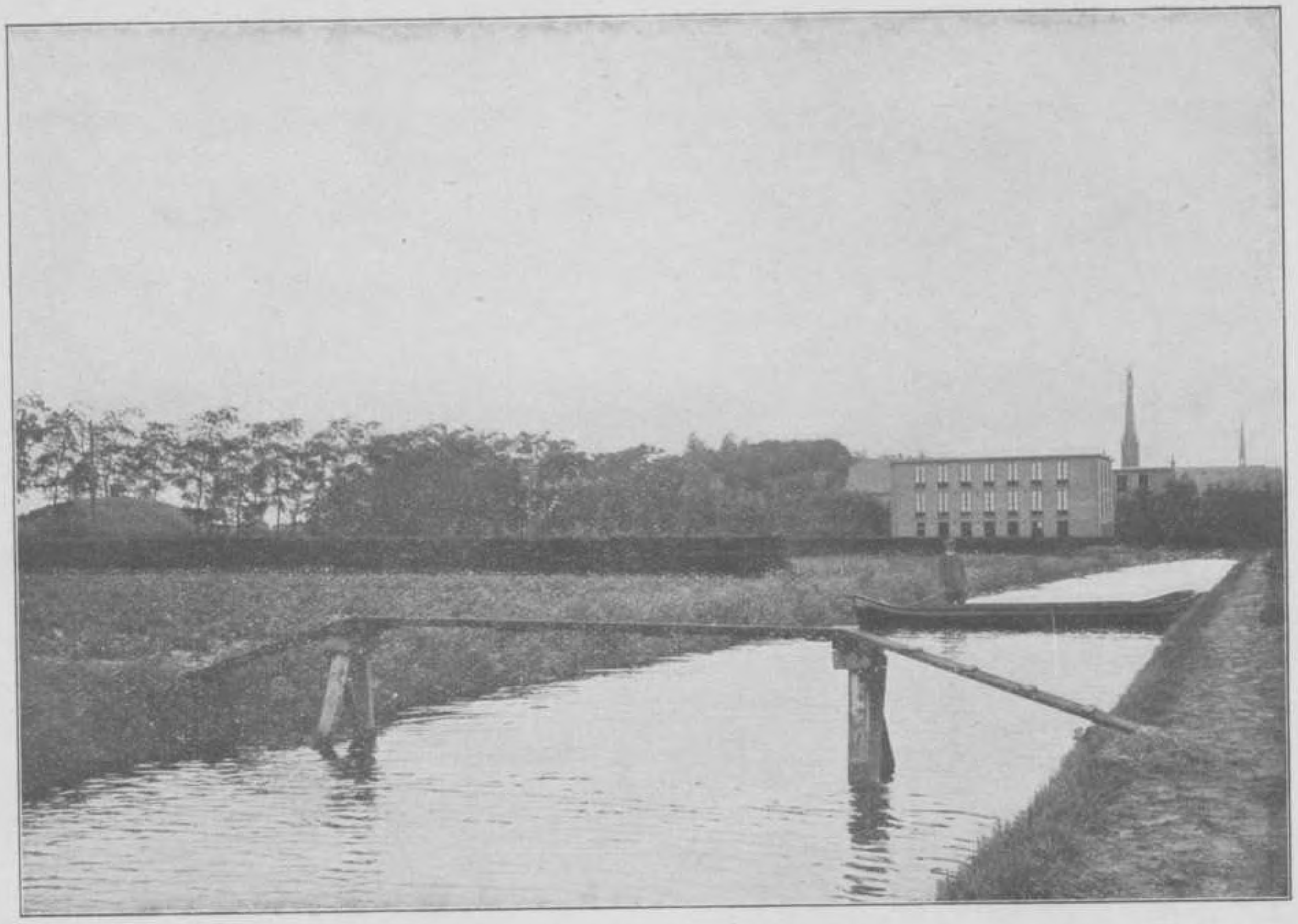

57. **Bloembollenkweekerij** met **bollenschuur** te **Lisse.** De bollenveldjes zijn omgeven door beschuttende „singels" van elzen of beuken. Het dekriet is opgenomen en opgestapeld in hooge mijten in de hoeken der velden. De gemeente Lisse heeft 375 HA bollen; er is dan ook onze „bloembollenschool" gevestigd (tuinbouw-winterschool).

58. **In de schuur.** Het sorteeren der bollen met behulp van de machine. Manden met bollen. Bergplaatsen met lattenbodems.

Een en Twintigste druk.

ZUID HOLLAND.

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Lith. firma W. R. Casparie & Zn. Groningen.

Een en Twintigste druk.

NOORD BRABANT.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 14

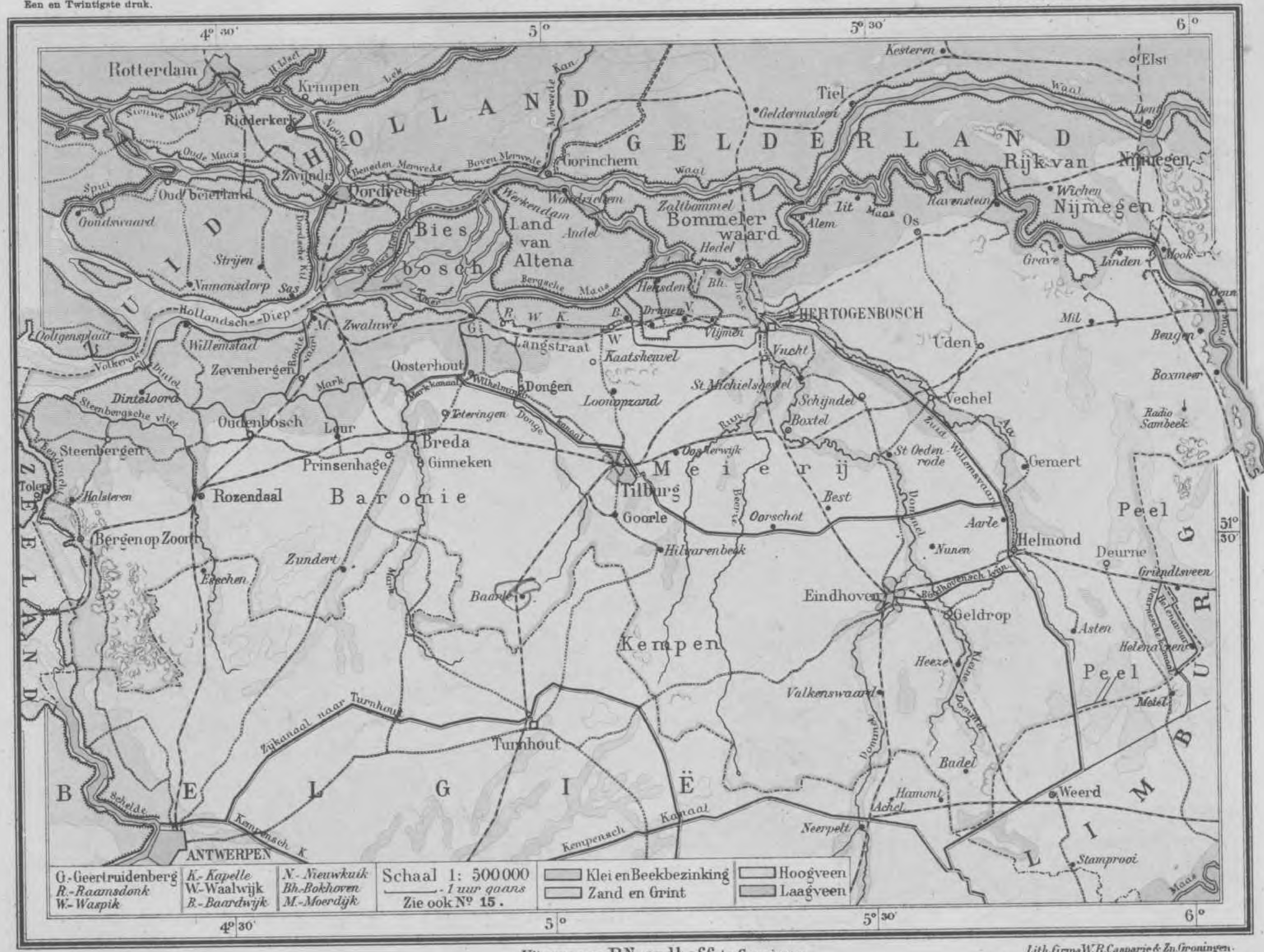

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Lith. firma W. R. Casparie & Zn. Groningen.

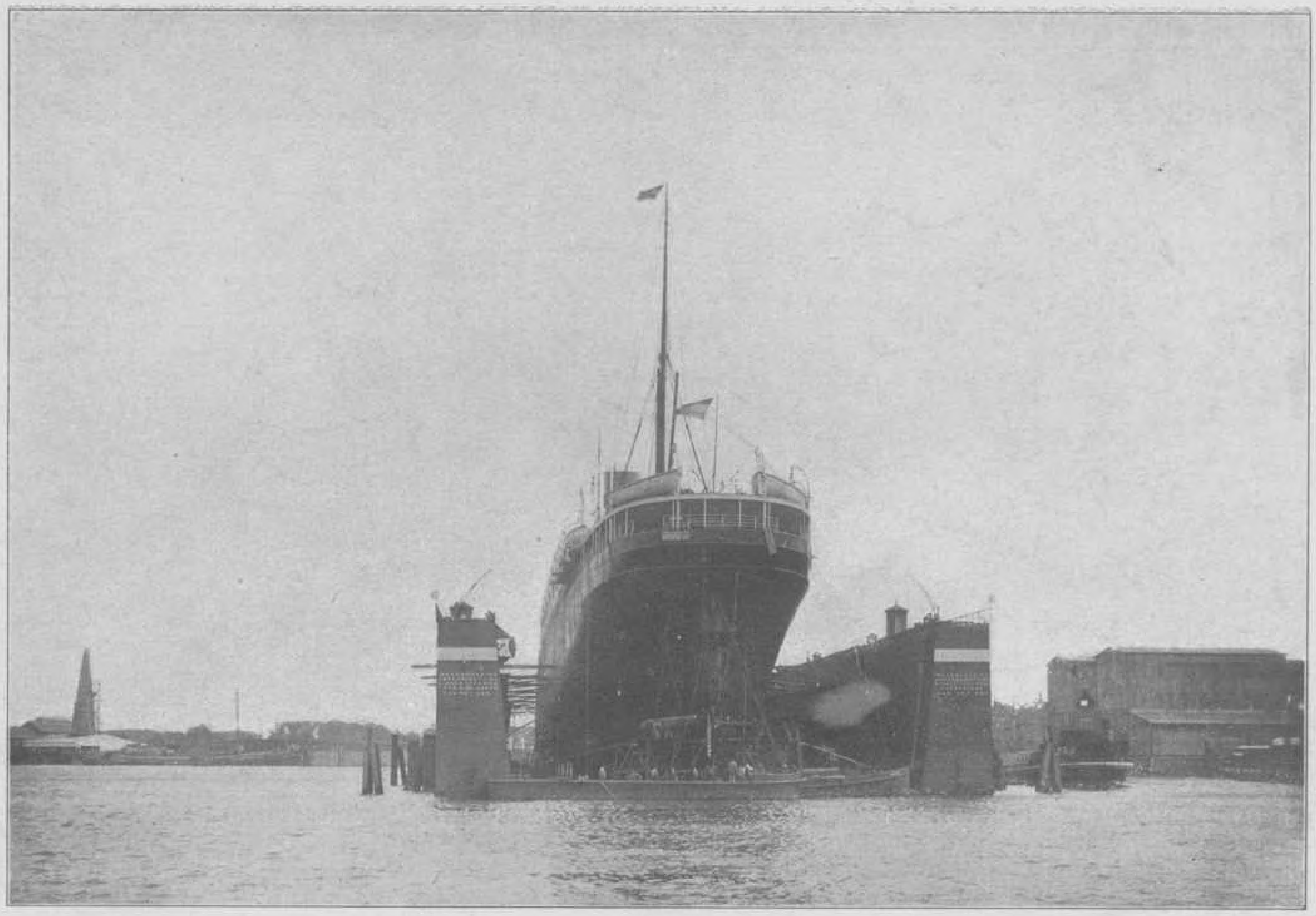

67. **Drijvend droogdok** te Rotterdam met de *Noordam* (12500 ton) van de Holland-Amerika-lijn (Trans-atlantische stoomvaart). Er zijn in Engeland stoomschepen van meer dan 50000 ton. De dokken moeten dus zeer groot zijn.

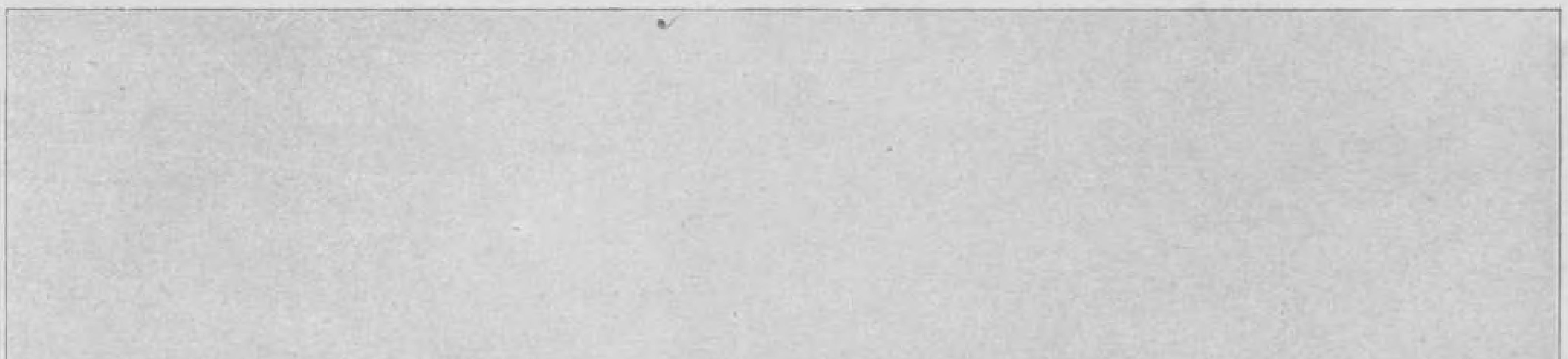

68. **Werven** te Slikkerveer (gemeente Ridderkerk). De groote scheepsbouw van ons land zetelt tusschen Vlaardingen en Hardinxveld langs **Nieuwe Maas, Noord** en **Merwede.** Daar zijn 60 werven.

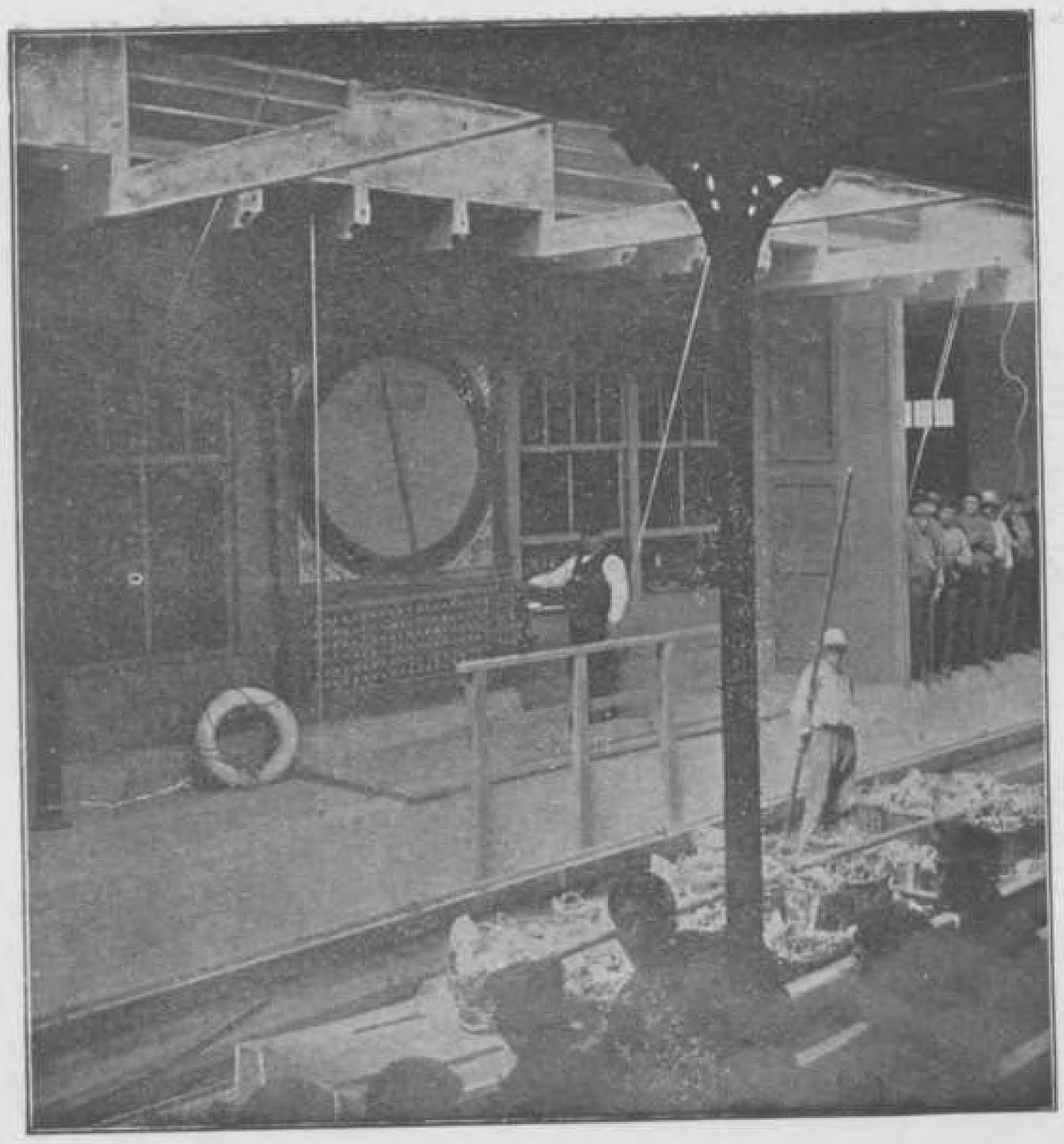

69. **Veilingsgebouw** van groenten te **Loosduinen.** Op den voorgrond: amphitheater met koopers. In 't midden: kanaal met groentenschuit. Op den achtergrond: electrisch mijntoestel.

70. **Vuurtoren** met **semaphore** (seintoestel) te IJmuiden. De vlag zegt den zeeman, dat het vloed is. Aan den stand van den ballon en de kegels ziet hij, hoeveel diepte de vaargeul heeft.

71. **Maashaven** te Rotterdam met **graansilo's** en *drijvende* **elevators** (20 à 25 M hoog) voor 't overladen van het graan. Als logge olifanten steken ze hun reusachtige slurven in de scheepsruimte en zuigen het koren op, om dit daarna te laten vallen in een trechtervormige buis, die tot in den lichter reikt. De silo's bestaan grootendeels uit achtkantige of vierkante kokers of kelders van beton, waarin het graan geborgen wordt.

72. **Visschershaven.** Bokkingrookerij of „bokkinghang" te Volendam. De haring wordt gezouten en dan „gespeet", dat wil zeggen: aan een *spit* geregen. Bij 20 stuks worden ze aan dunne staven gestoken en zoo te drogen gehangen.

73. **Volendam.** Het „koppen" of „kaken" van *ansjovis.* Met duim en vinger worden de vischjes schoongemaakt, d. w. z. men trekt de ingewanden er uit.

74. **Mailboot** van de Maatschappij *Zeeland* te **Vlissingen.** De zakken met brieven voor Engeland worden aan boord gebracht.

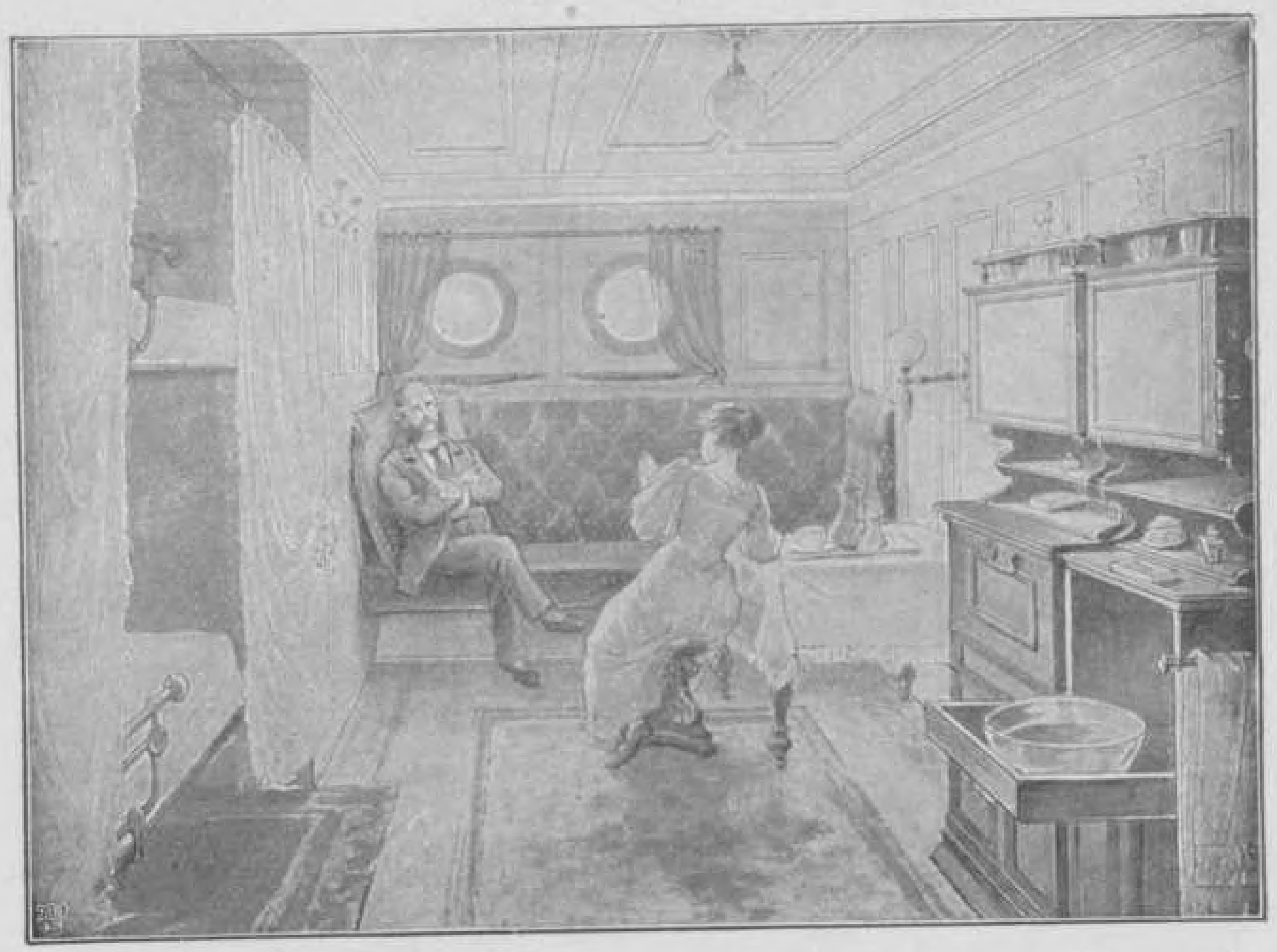

75. **Hut** der 1e klasse van de mailboot. Links bedden, rechts waschtafel enz. Electrisch licht.

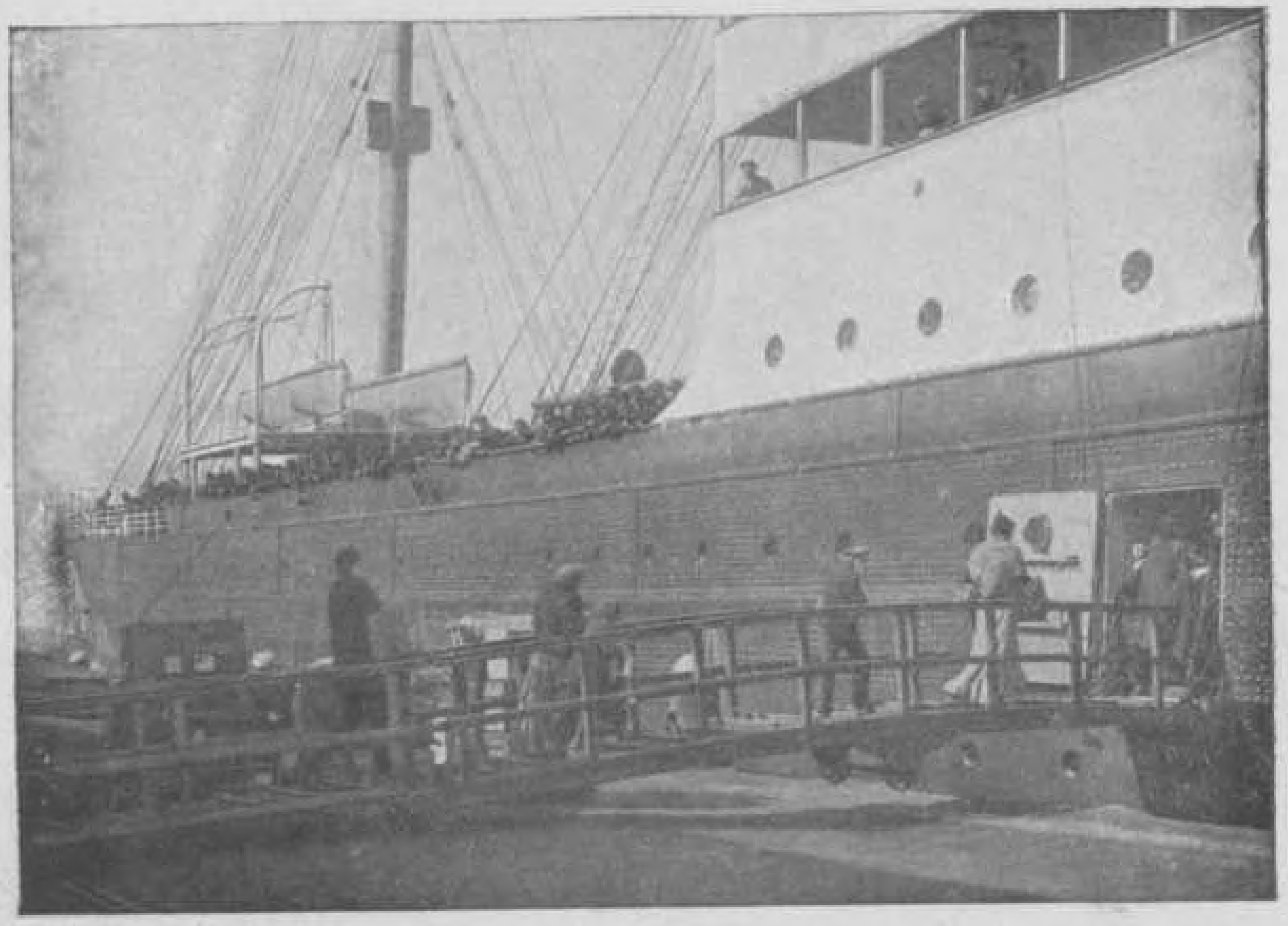

76. **Landverhuizers** begeven zich aan boord van een der groote stoomers der **Holland-Amerika-lijn** te Rotterdam. De tocht naar New-York duurt 9 dagen. Wel ¾ van alle landverhuizers naar de Nieuwe Wereld stappen te New-York aan wal.

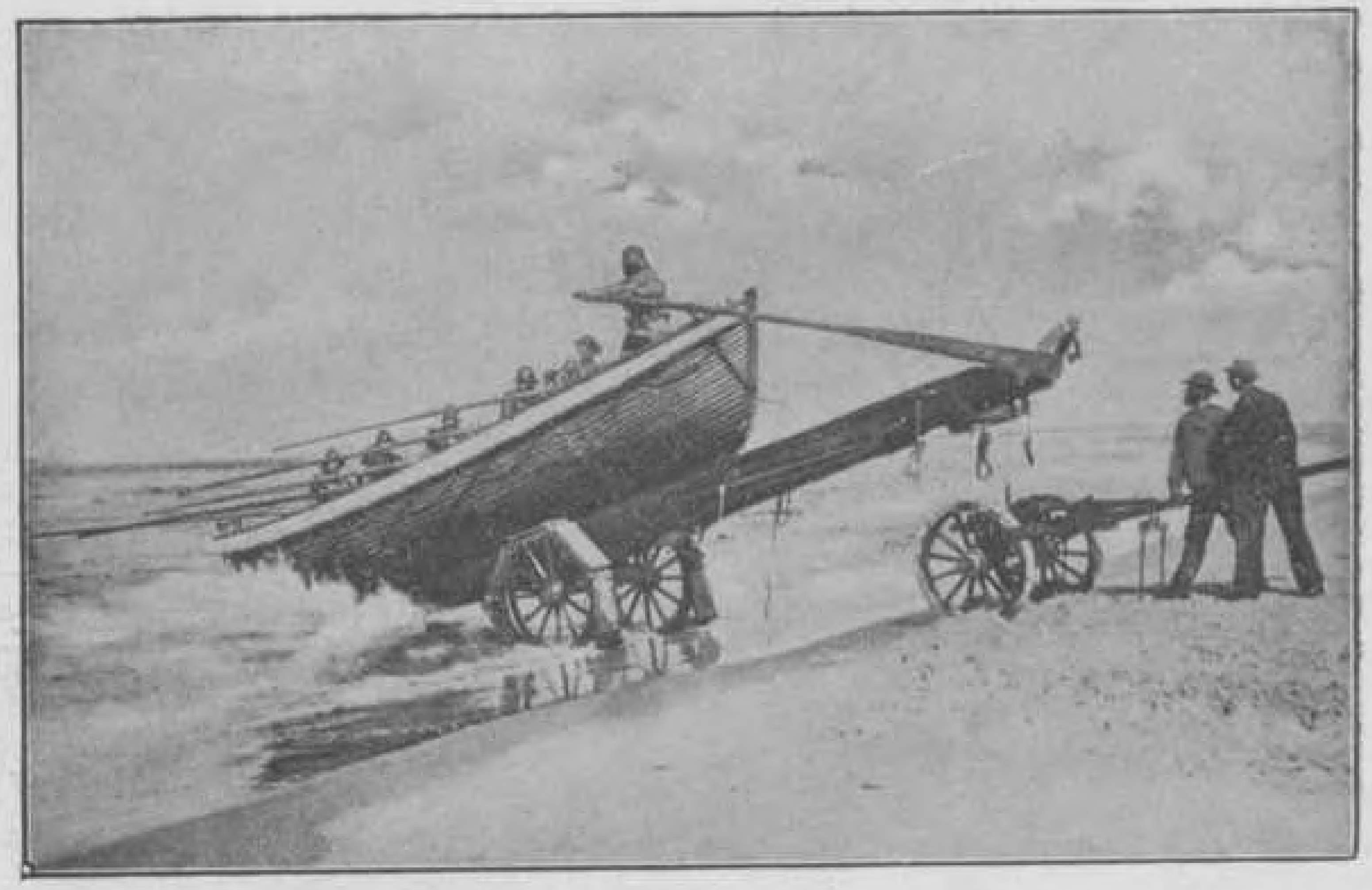

77. **Reddingboot.** Men ziet, hoe de reddingboot van een wagenstel glijdt. Breede vellingen, om het inzakken op het strand te voorkomen. De mannen in de boot zijn voorzien van zwemgordels.

Een en Twintigste druk.

LIMBURG

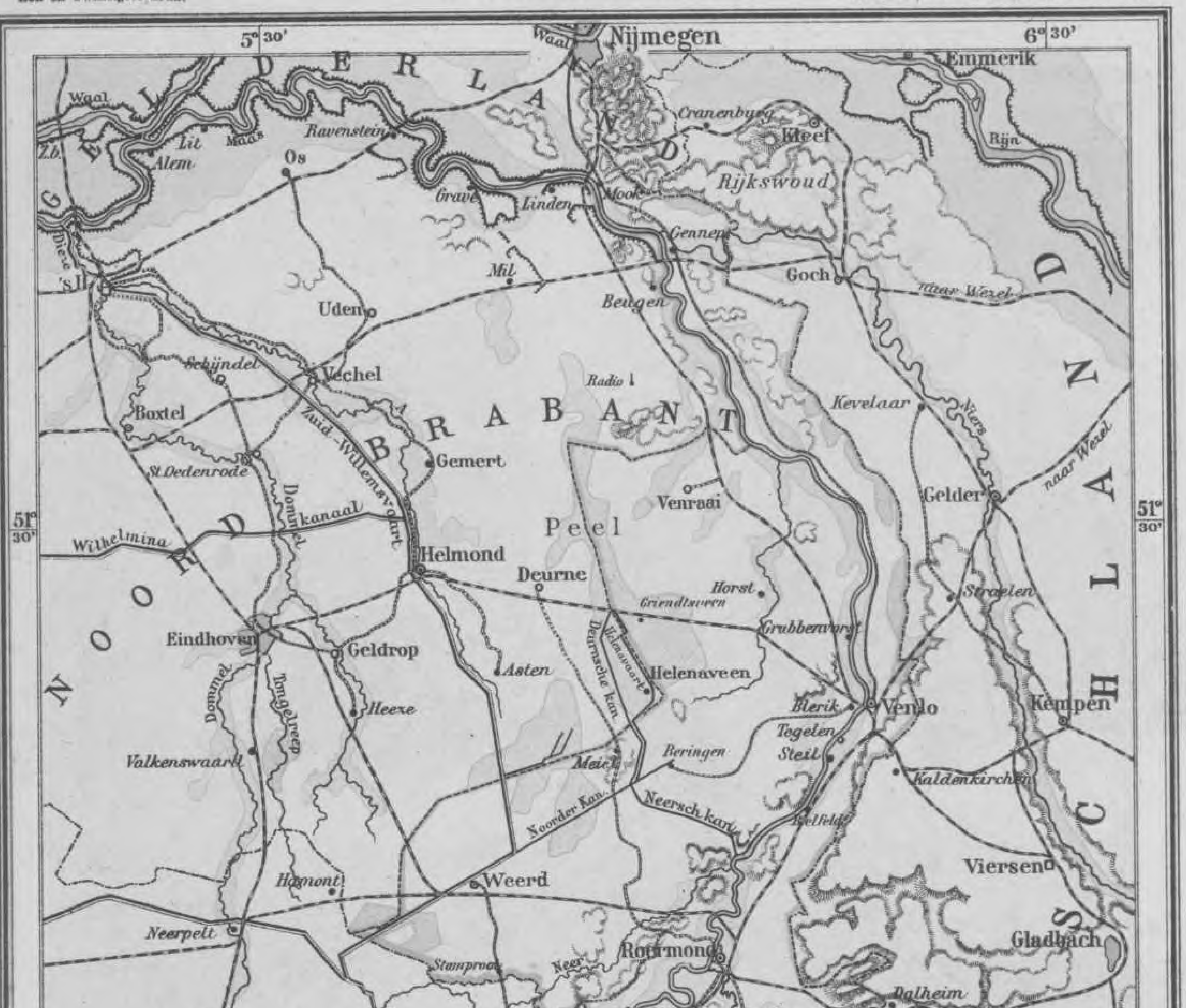

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

EUROPA (Staatkundig)

1 mM. op de kaart = 25 KM. in de werkelijkheid. Schaal 1 : 25 millioen.

Een en Twintigste druk.

BELGIË EN LUXEMBURG.

Leeuwarden. Groningen.

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Schaal 1: 1300000.

78. **Brussel** („Klein Parijs"). Een der breede hoofdstraten (boulevard *Anspach*) met allerlei groote gebouwen, b.v. de weelderige **Beurs** met haar hooge, breede stoep en 6 pilaren. Elken middag vullen zich de groote zalen en gangen met zakenmenschen in den geldhandel.

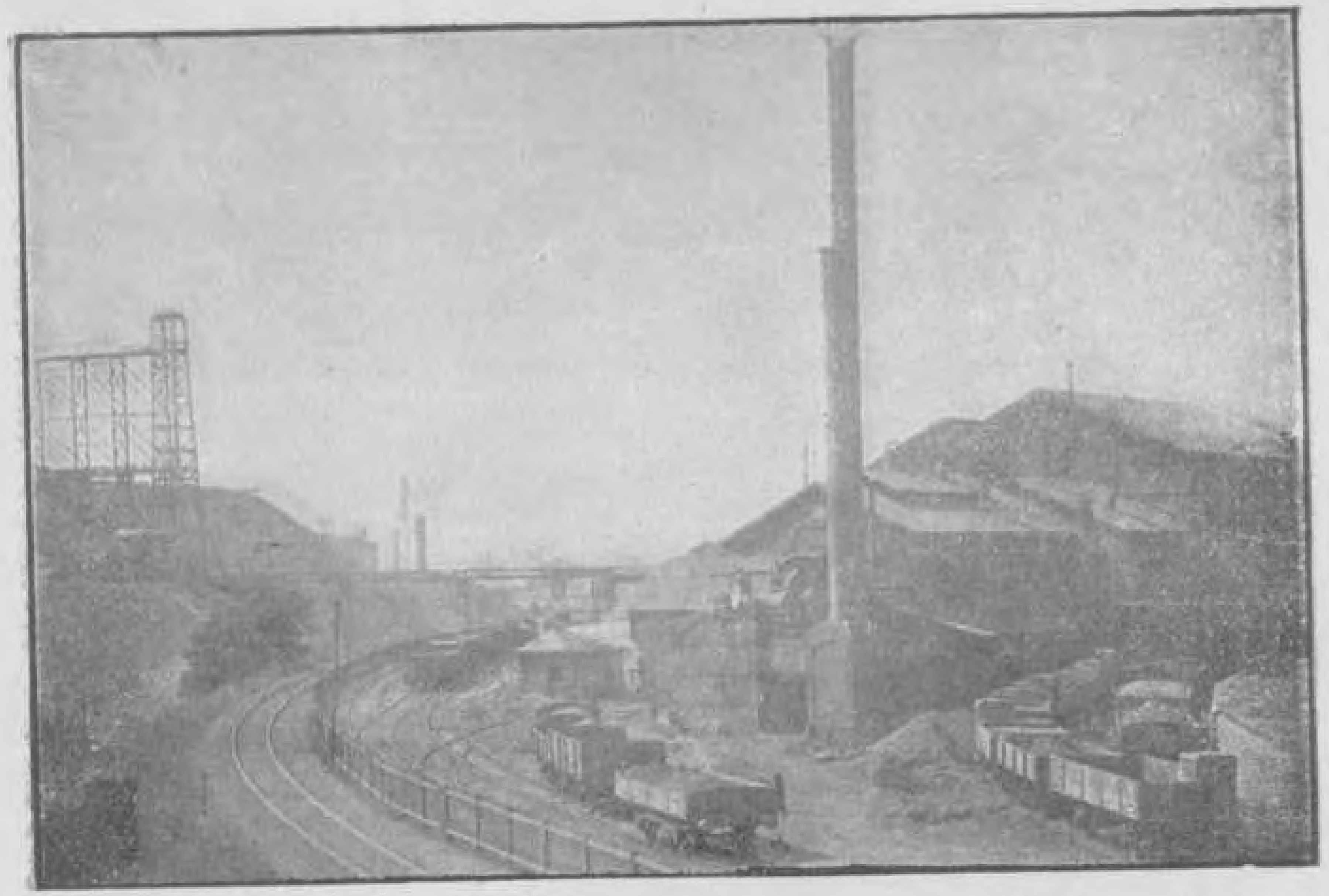

79. Bij **Charleroi.** Steenkolenmijnen, hoogovens en fabrieken (metaalgieterijen, smederijen en glasblazerijen). Druk vervoer per spoor van kolen, erts en fabrieksgoederen. Bij **Mons** of **Bergen** is het evenzoo.

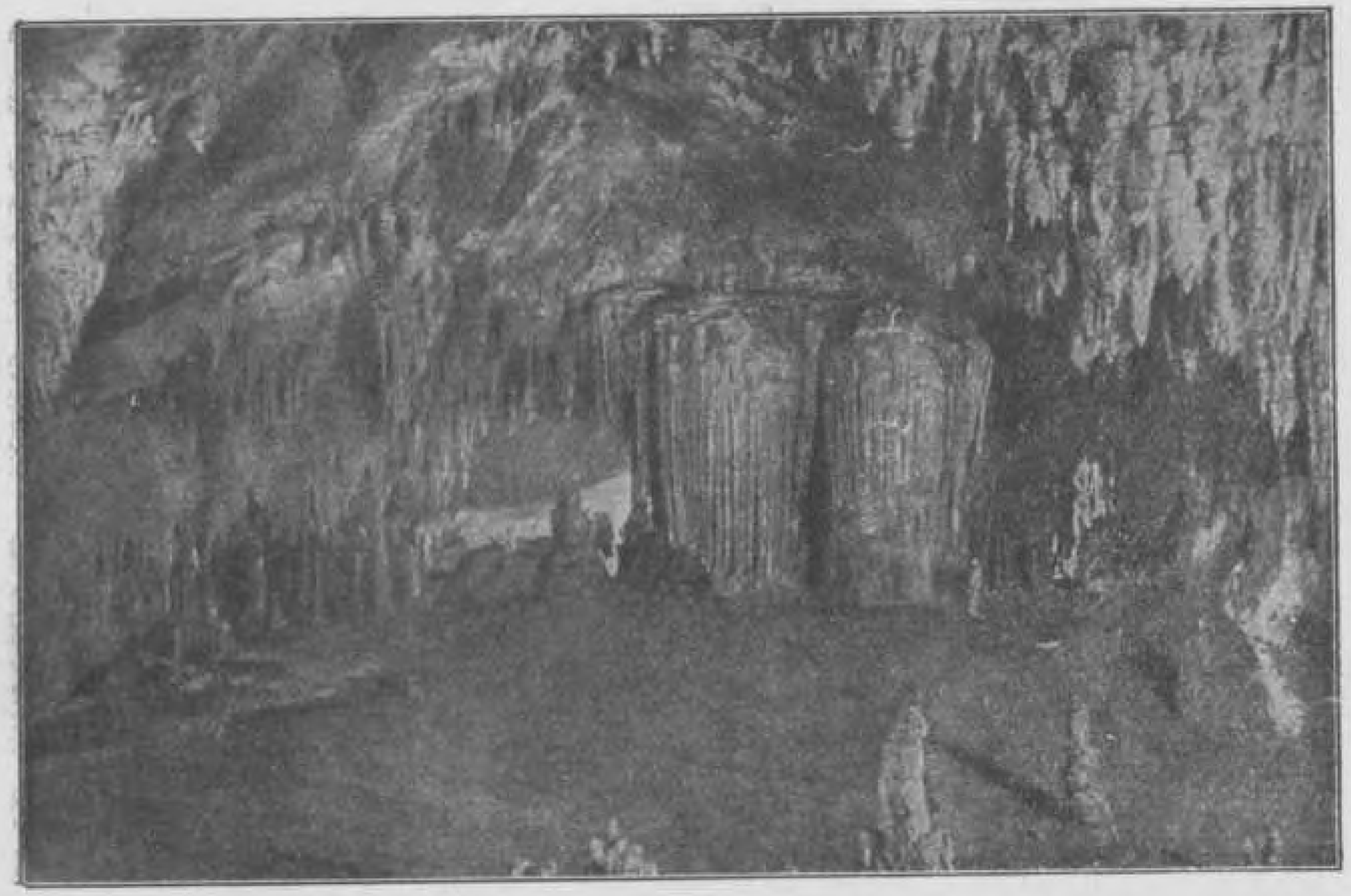

80. **Druipsteengrot.** Het dorp *Han*, a. d. Lesse, is beroemd door zijn druipsteengrot. Waar de staande en de hangende druipsteenkegels elkaar raken, ontstaan *zuilen*. Een tocht door de grot, onder leiding van gidsen, duurt bijna 3 uur.

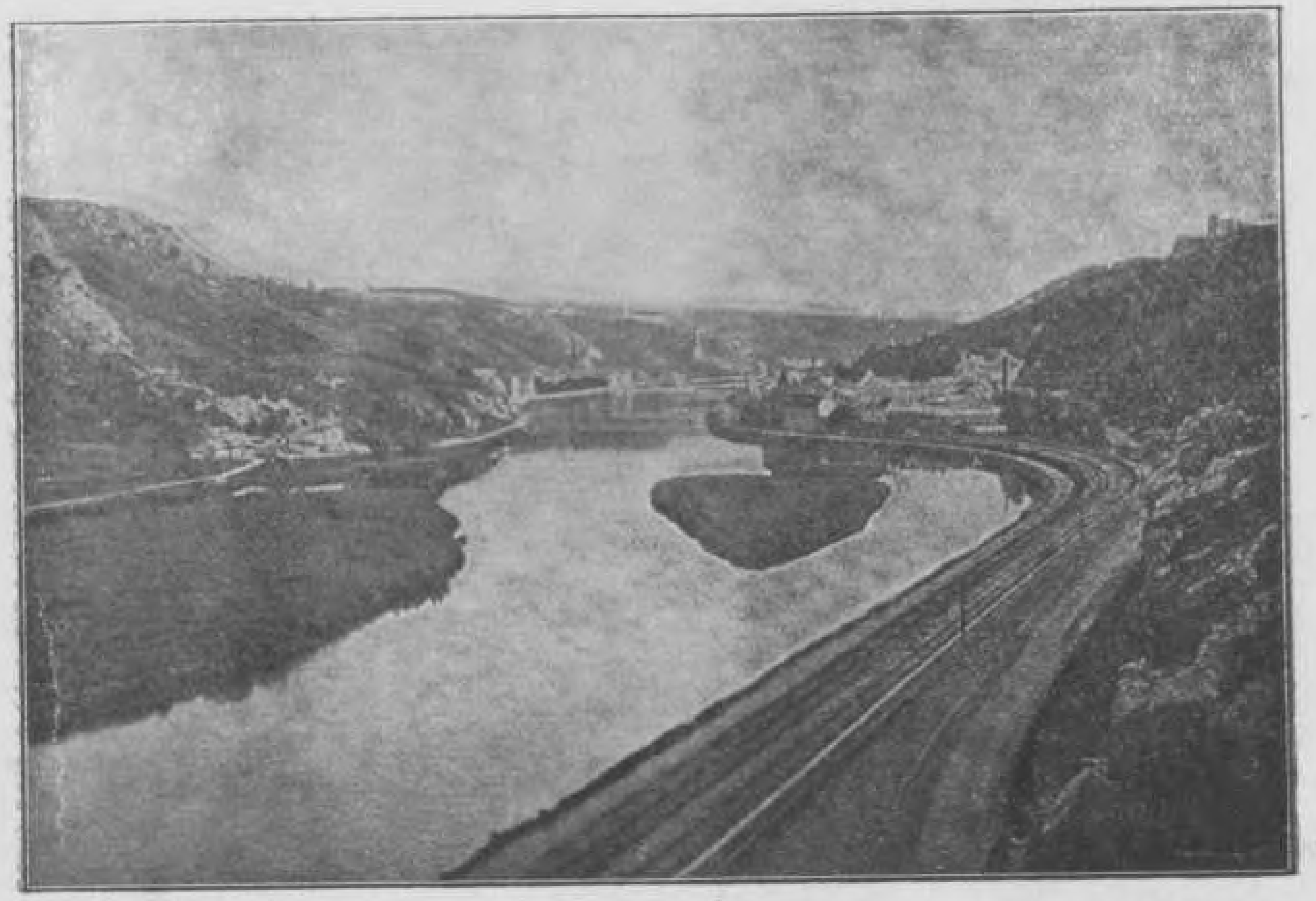

81. Het schoone Maasdal bij **Dinant.** Rechts: dicht begroeid leisteengebergte met het door den oorlog geteisterde Dinant aan den voet. In de rivier een groen eiland. Links: prachtige bergoevers.

Dordogne →

82. Op het **hoogland van Auvergne.** Cantal (1160 M), oude vulkaan, kenbaar aan den kegelvorm. Hier zijn minerale bronnen.

Pau →

83. **Dalketel van Gavarnie,** a. d. Noordvoet v. d. Mt. Perdu (3350 M.); werd gevormd door een gletscher in den IJstijd. Aan den uitgang van dit *circus-dal* ligt de bedevaartplaats *Lourdes.*

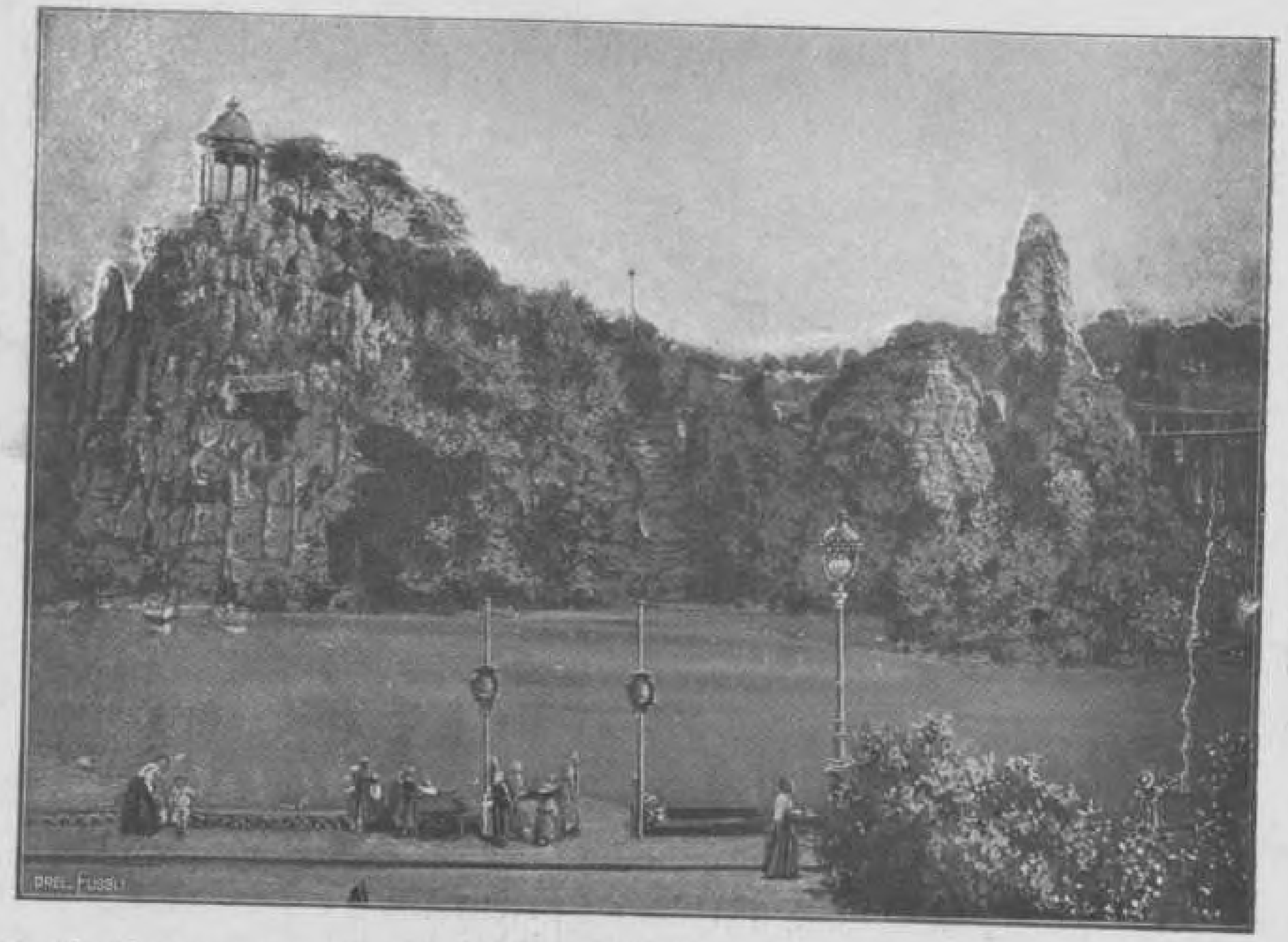

84. De **Buttes Chaumont** te **Parijs.** Een park met hooge heuvels aan de Seine.

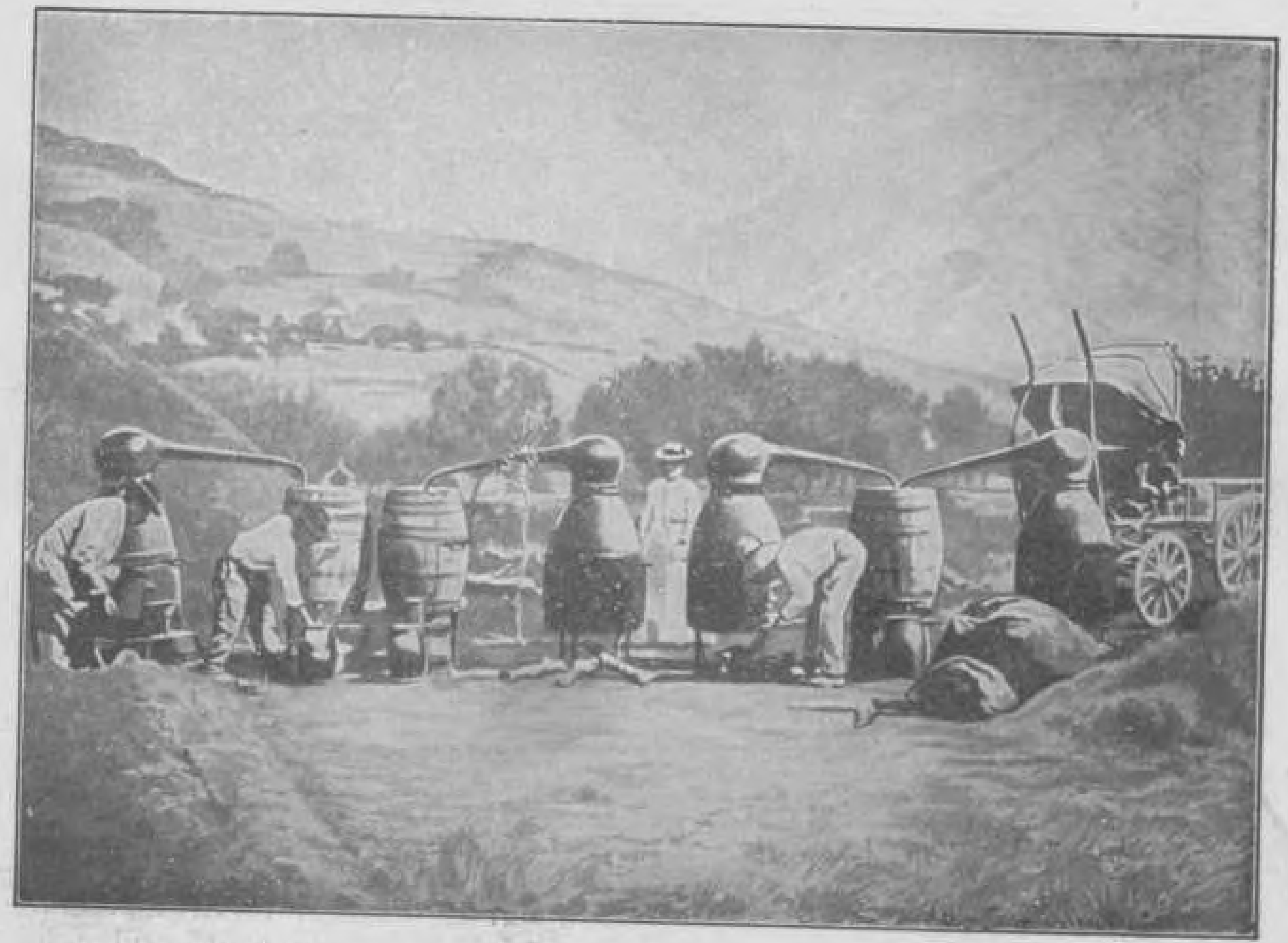

85. **Distillatie** van reukwater uit bloemen in de Fransche Alpen.

Een en Twintigste druk.

FRANKRIJK.

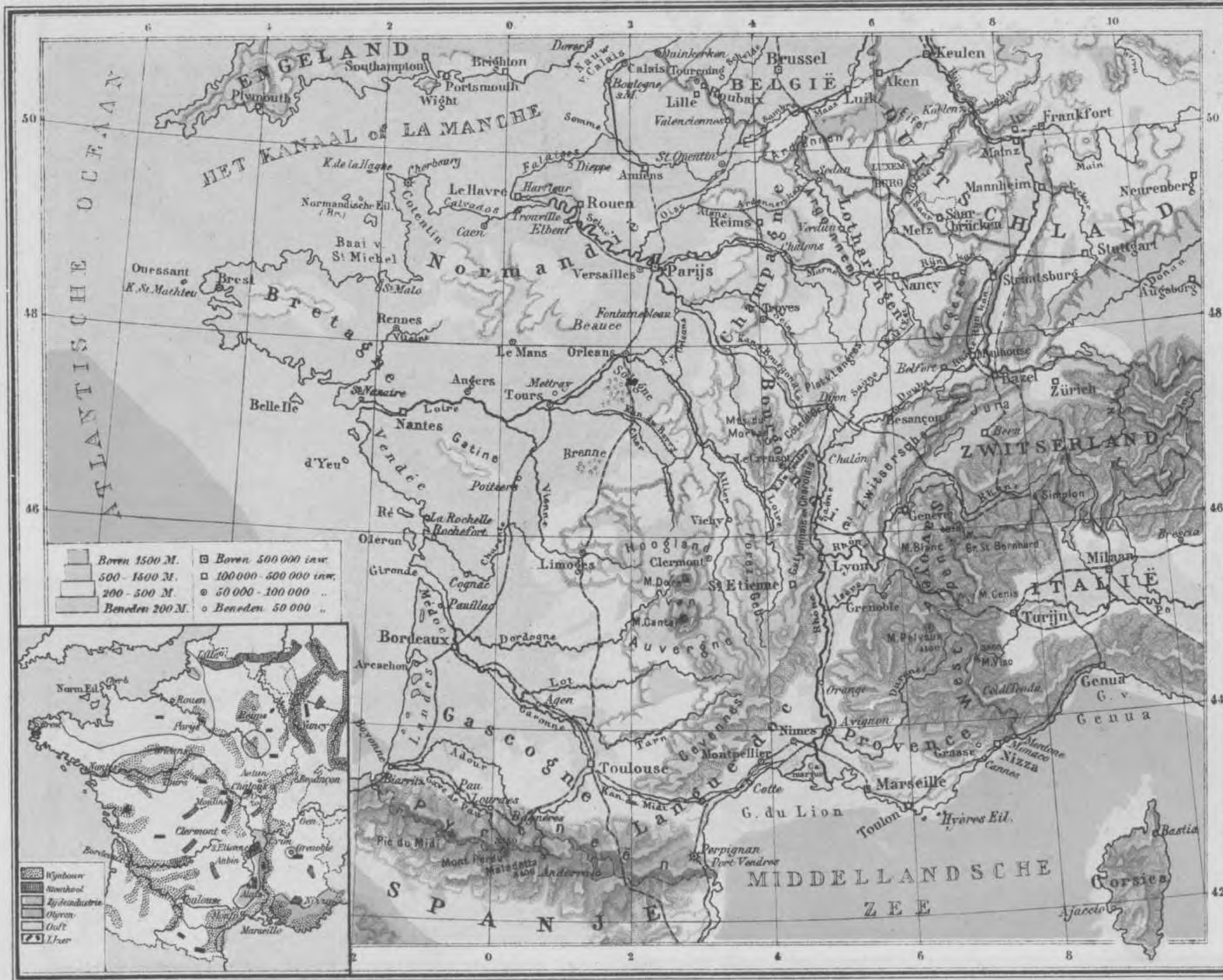

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen. Schaal 1 : 6 000 000 Groningen Maastricht

Lith. firma W.R. Casparie & Zn Groningen.

Een en Twintigste druk.

DUITSCHLAND (Staatkundig)

R. BOS, Kaart en Beeld No. 20

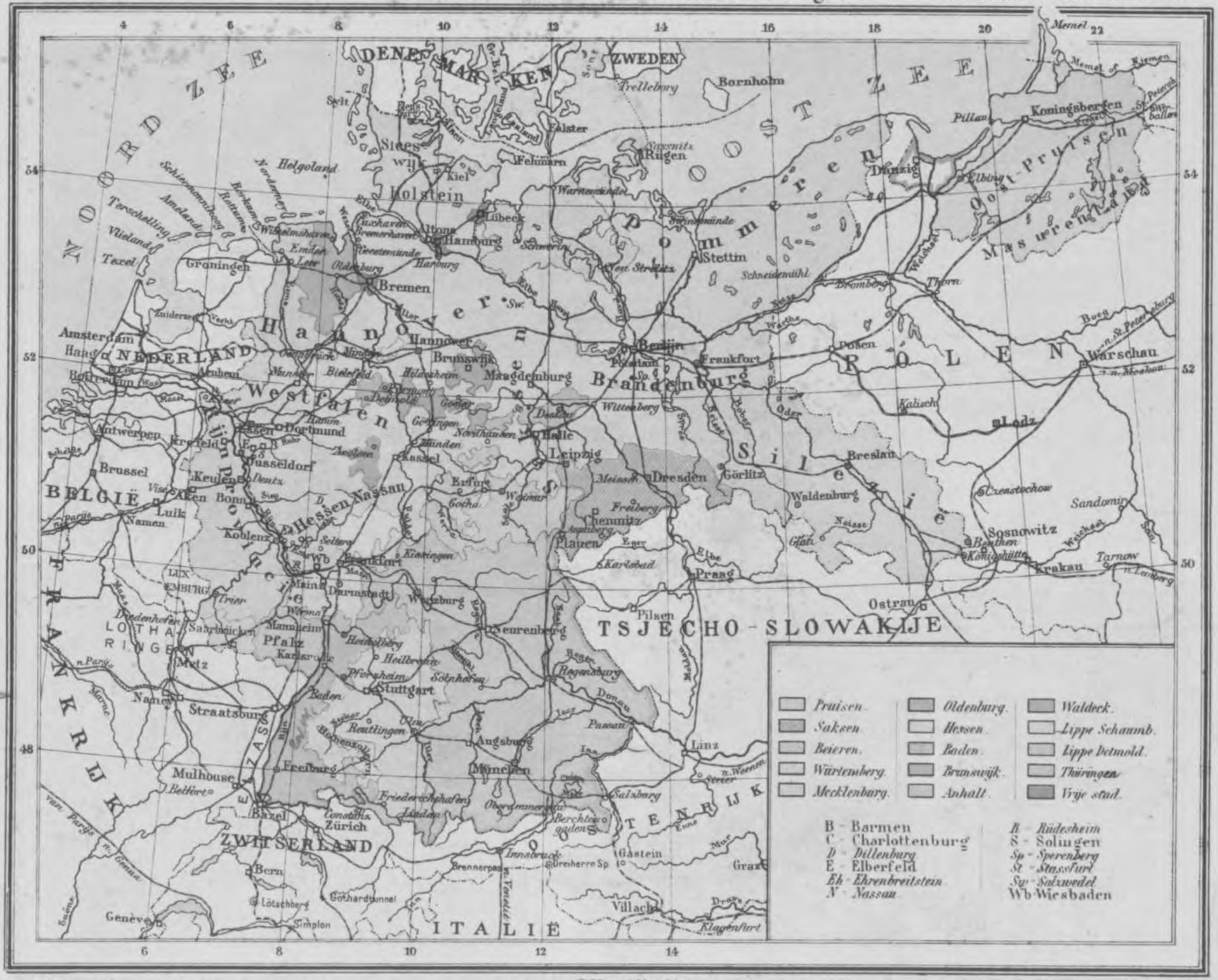

1 cM. op de kaart - 60 K.M. in de werkelijkheid.

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen

Schaal 1 : 6000000.

86. Pruisisch **douanenhuis** in de nabijheid van de Nederlandsche grenzen. Ook op Nederlandsch gebied zijn langs de grenzen *douane-kantoren* voor het innen der *invoerrechten*, en overal zijn *kommiezen* gestationneerd om het ontduiken van die belasting (het *smokkelen*) tegen te gaan. Douanen = tolbeambten.

87. **Standbeeld** van Hermann op een der hoogste punten van het **Teutoburgerwoud** bij Detmold. Hermann, de vorst der Cherusken, versloeg de Romeinen onder Varus in 't jaar 9.

88. **Hebewerk** of **opheffer** in het *Dortmund-Eemskanaal*, dat de schepen 14 M. opheft, om ze in een hooger pand van 't kanaal over te brengen. Zulke „opheffers" vindt men in bergachtige streken.

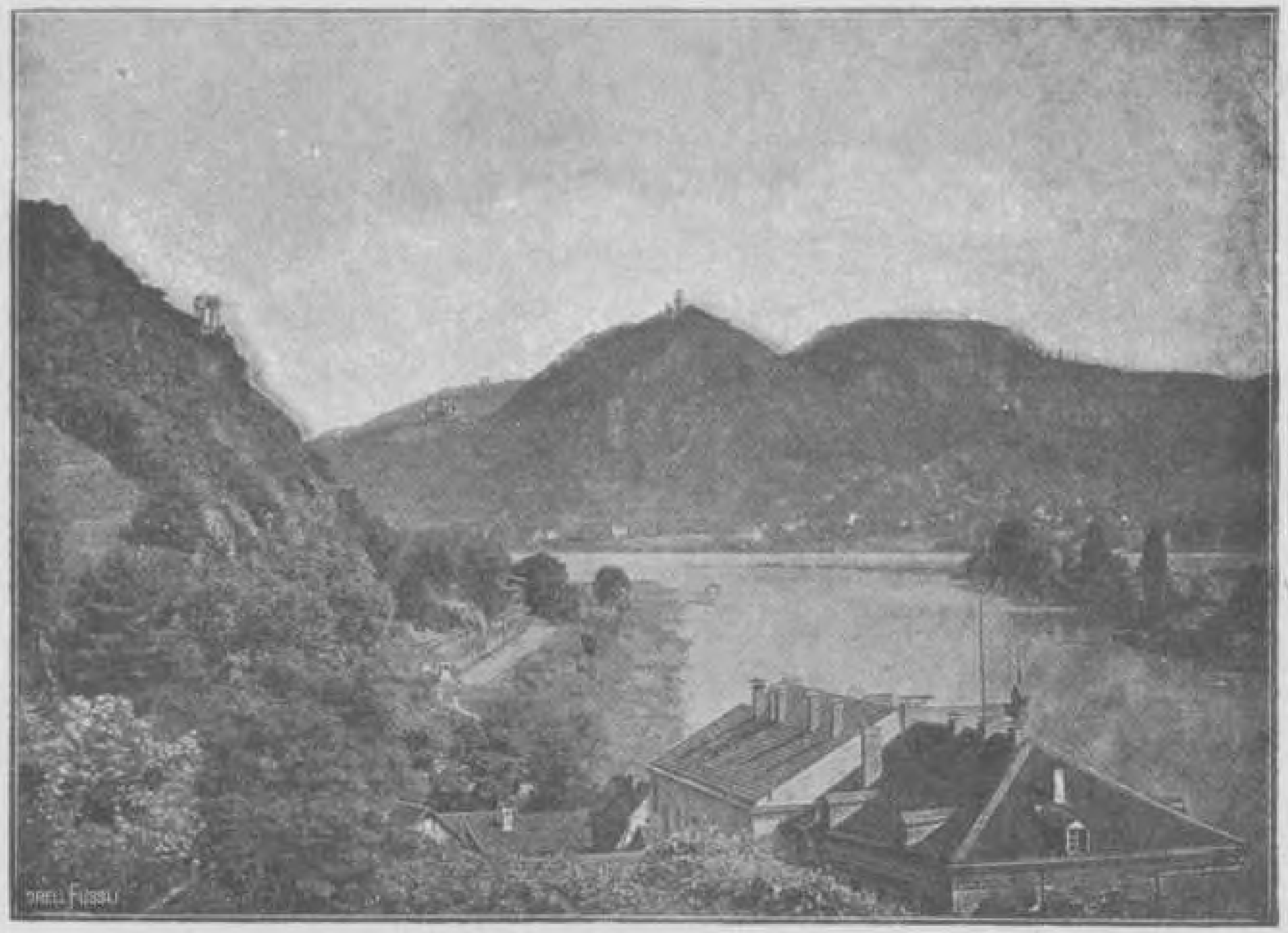

89. Op den voorgrond, links van den Rijn, **Rolandseck.** In de rivier een eiland met het klooster *Nonnenwerth.* Rechts op den achtergrond: het oudvulkanische **Zevengebergte** met de ruïne *Drachenfels;* aan den voet van het gebergte: *Königswinter.*

90. **Straat in Schierke,** waar het torentje uit de boomen steekt. De koeien gaan naar de bergweiden in de omgeving, waar ook veel ganzen worden gehoed. Het dorp is schilderachtig gelegen aan den voet van den Brocken in het Harz-gebergte.

91. Wijnoogst in de Bovenrijnsche laagvlakte. Rijn-wijnen.

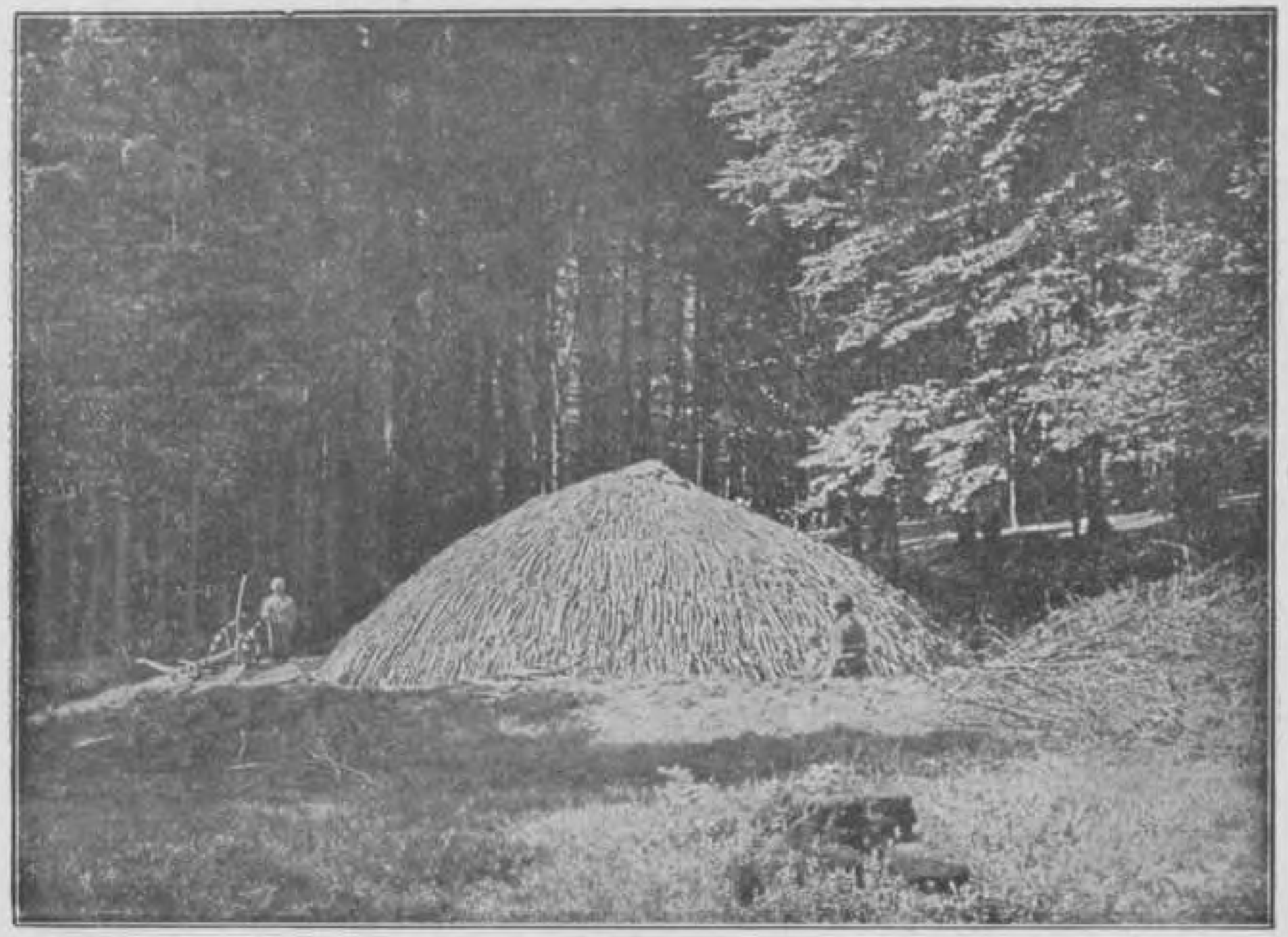

92. De **kolenbrander** bij zijn houtmijt in het bosch. Houtskool-produktie.

Een en Twintigste druk.

DUITSCHLAND. (Natuurkundig

R. BOS, Kaart en Beeld **No. 21**

0 50 100 150 200 Kilometer

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Schaal 1 : 6000000

21

Een en Twintigste druk.

ZWITSERLAND.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 22

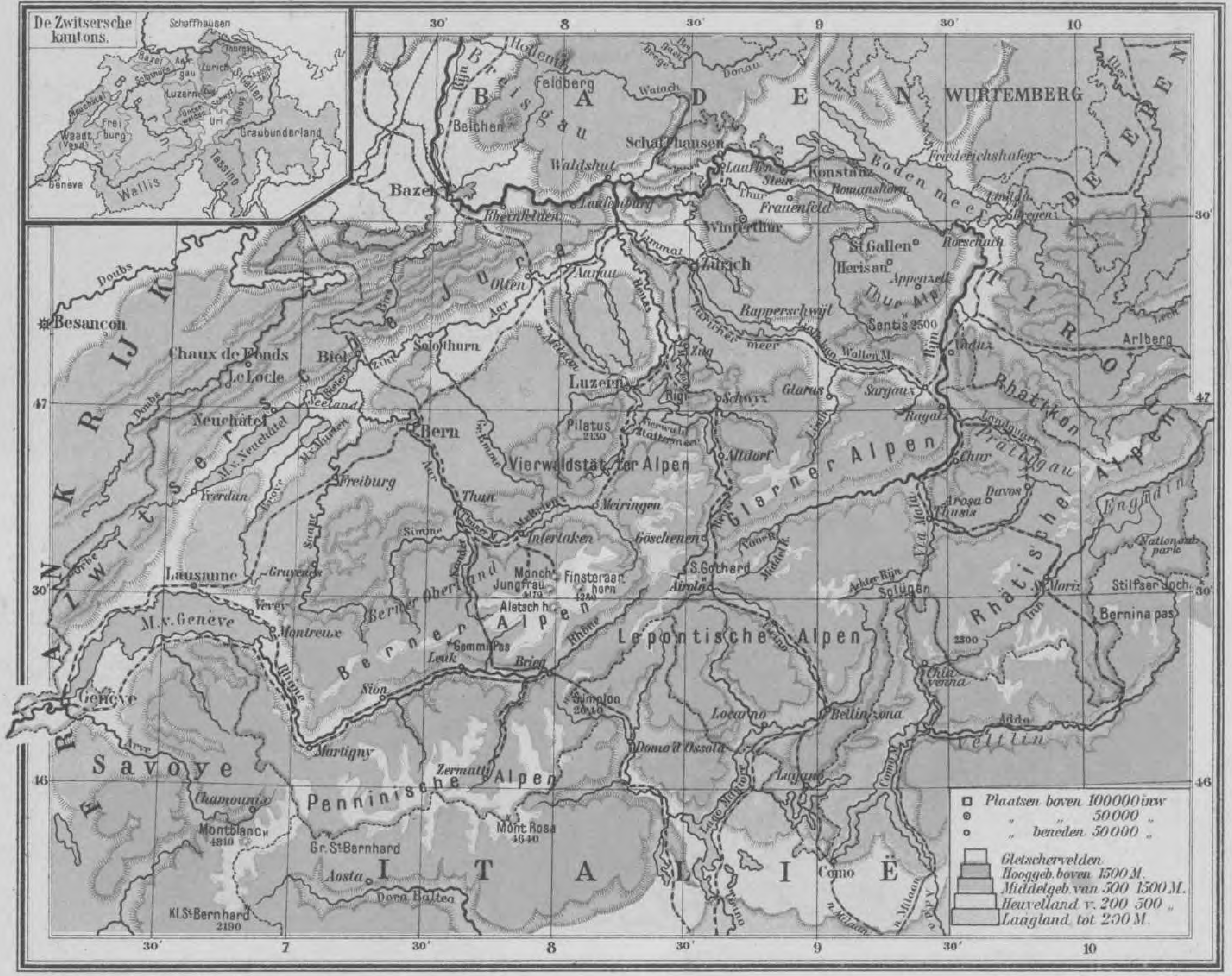

22

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Schaal 1:500 000 Haarlem Amsterdam

Lith. firma W.R. Casparie & Zn. Groningen.

93. **Berner Oberland.** Drie bergen met **gletschers,** nl. (van links naar rechts) de **Eiger,** de **Mönch** en de **Jungfrau** (4170 M). Verder naar voren. **Alpenweide, Sennhut, drinkbak.**

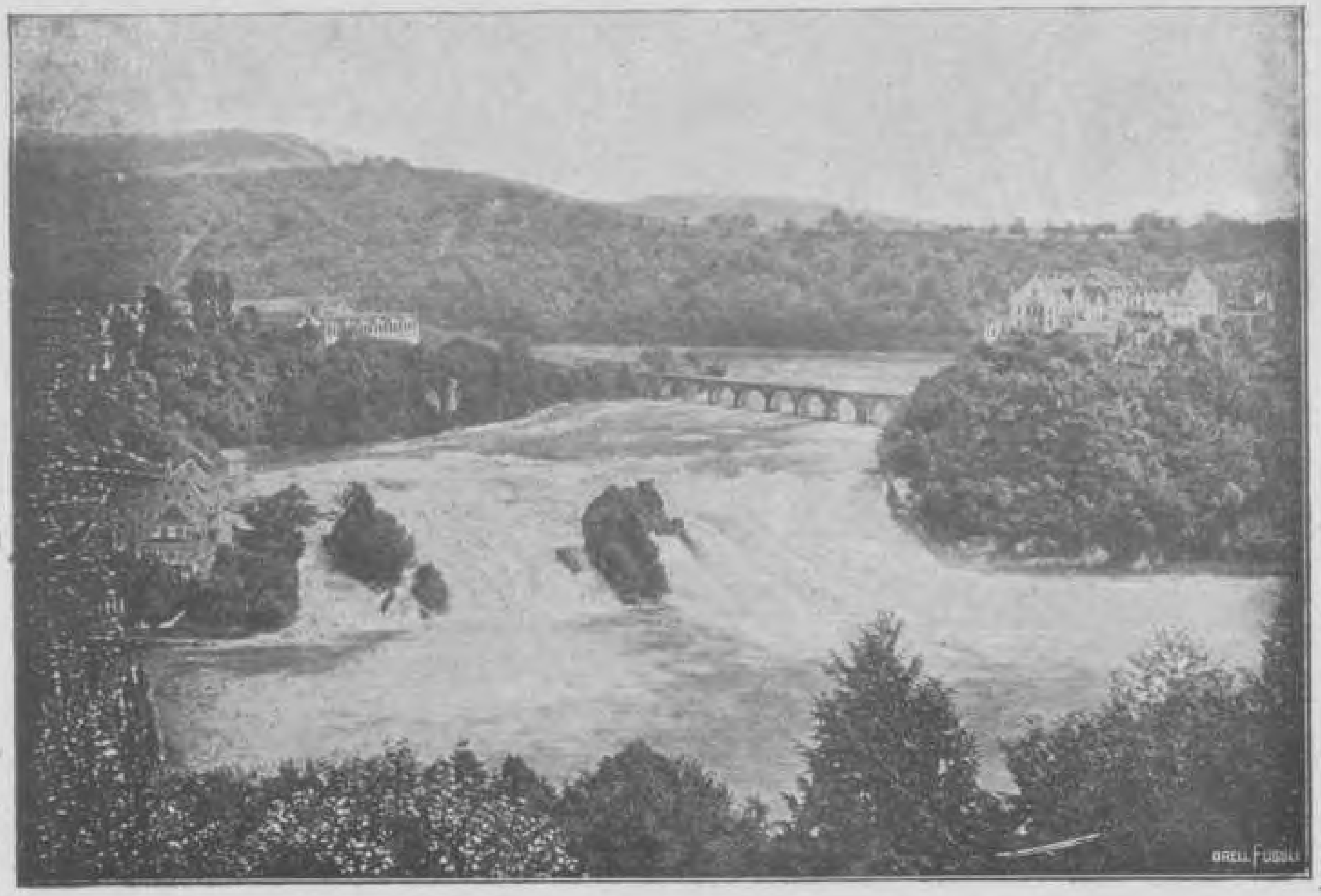

94. **Waterval** van den Rijn in den Jura bij Schaffhausen. Zeer breed; 20 M. hoog. Kracht voor fabrieken („*witte kolen*"). Zwitserland bezit thans 840 *waterkracht-stations* met een totaal vermogen van 650 000 P.K., doch beschikt over nog veel meer energie, ook ten bate van naburige landen.

95. **Gletscher** in het *Berner Oberland.* De witte bergkegel op den achtergrond is de **Oberaarhorn** (3642 M). De gletscher is een groote *ijsrivier,* die ontstaat in een veld van fijne sneeuw, waarboven zich kale rotsen verheffen. Er liggen wallen van wel 1 M hoogte op, die bestaan uit steenen en puin. Die wallen heeten *moreenen.*

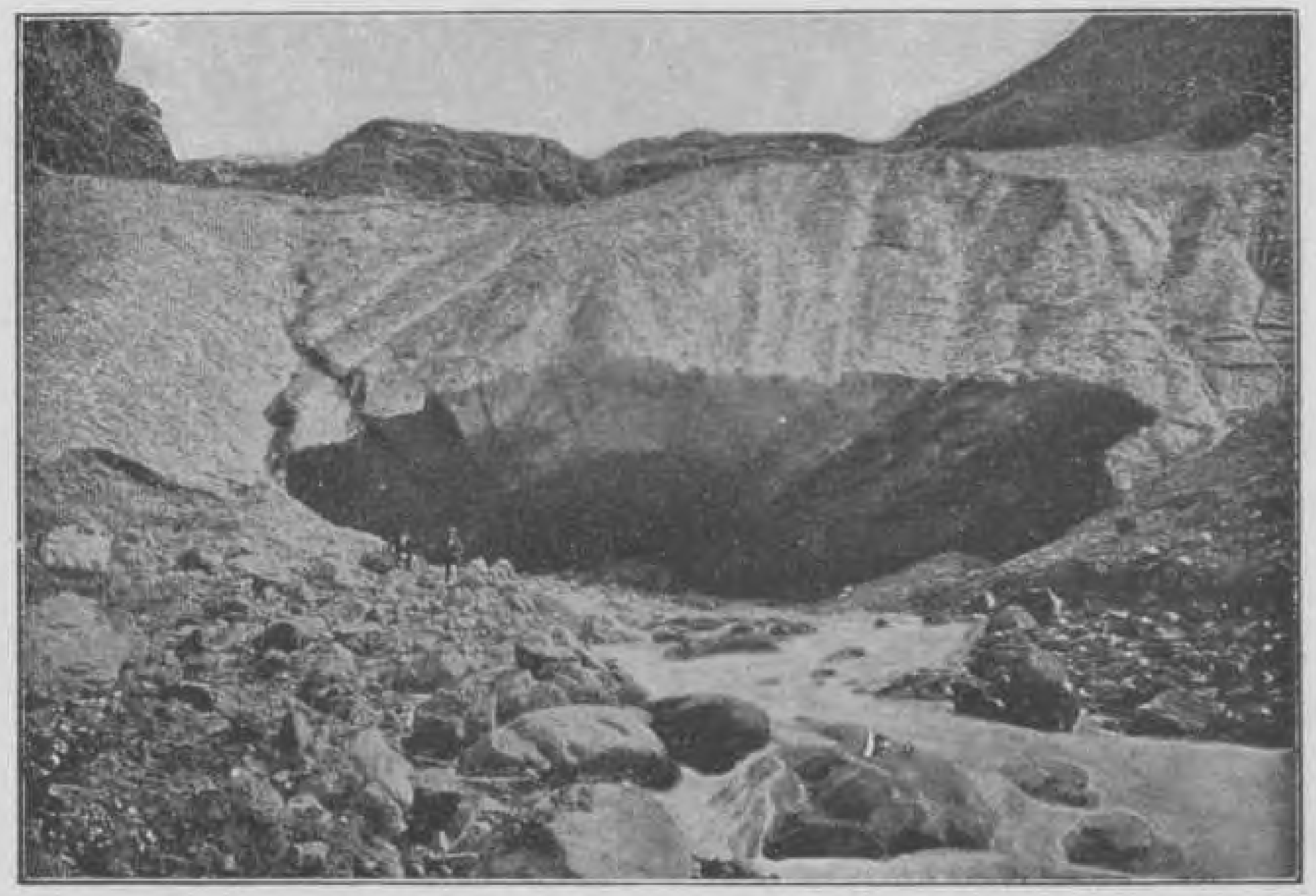

96. **Gletscherpoort.** In de blauwglanzende wanden der „poort" zijn tal van spleten, waaruit het smeltwater vloeit. Dit vormt een *gletscherbeek,* die in haar onstuimige vaart heel wat moreenstoffen in het troebele water („gletscher-melk") meevoert naar het dal.

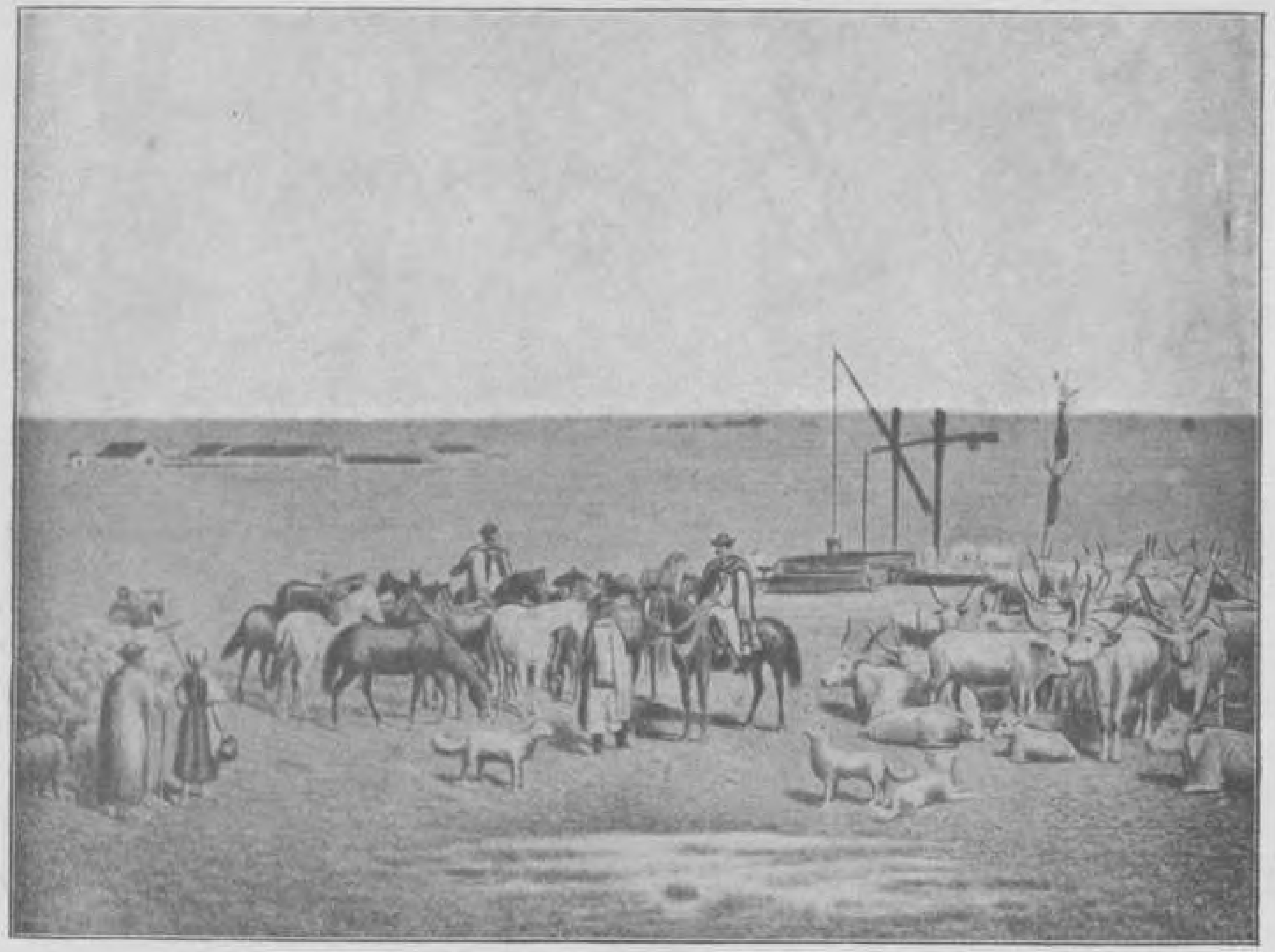

97. Hongaarsche **poeszta** (steppenland) met schepbron en verspreide woningen. Herders met kudden paarden, runderen en schapen. De meeste steppen zijn thans omgeploegd tot bouwland, waar tarwe, maïs, rogge en gerst groeit. Wel 50 % van den Hongaarschen bodem is bouwland.

98. Het dorschen met paarden op het land geschiedde vroeger veelvuldig in Hongarije. Thans is het landbouwbedrijf er op moderne wijze ingericht en gebruikt men allerlei machines van de nieuwste vinding. De bodem bestaat er voor een groot deel uit lös.

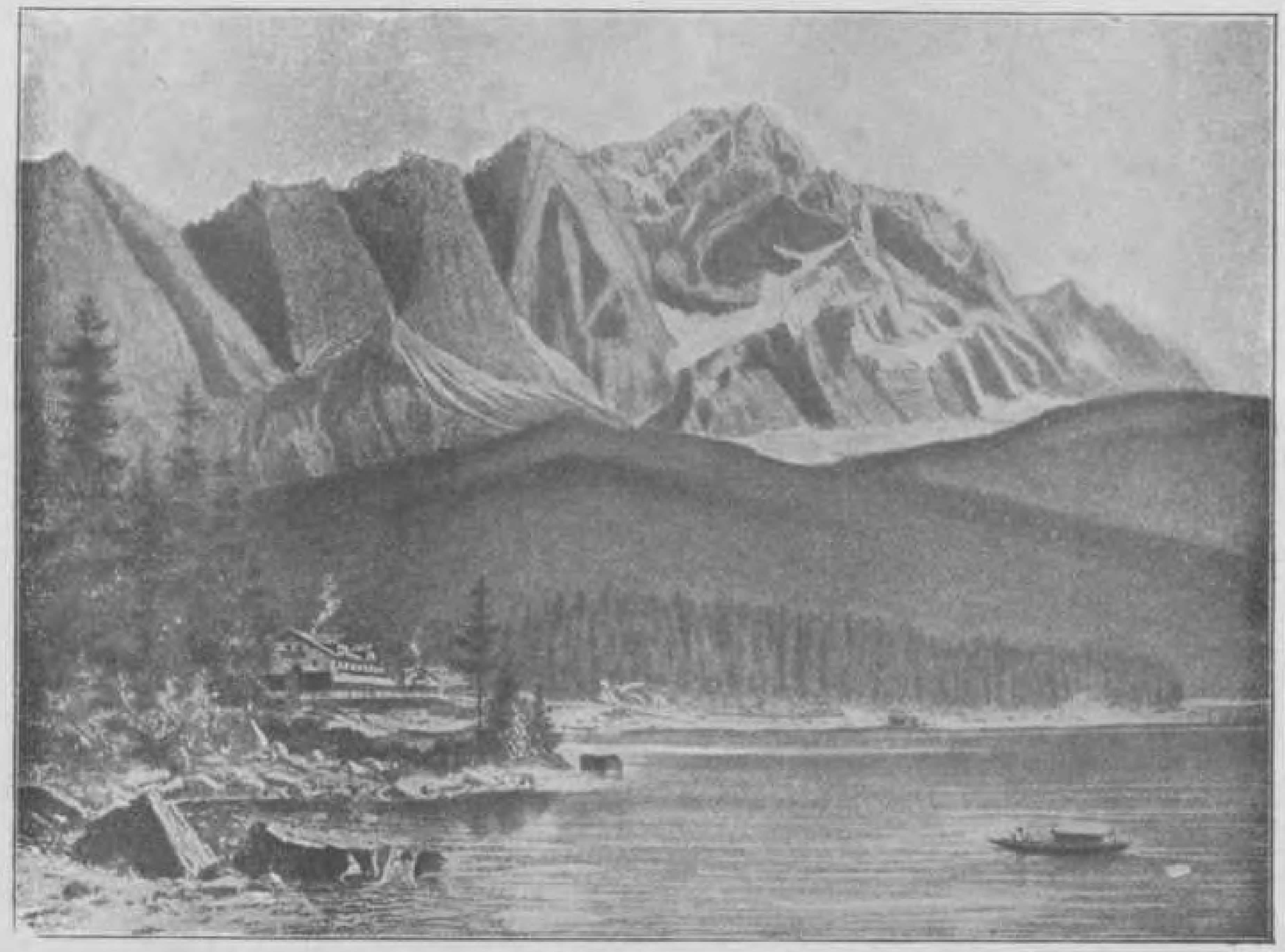

99. **Zugspitze** (2290 M), tusschen Beieren en Oostenrijk, en **Eibsee,** een bekoorlijk Alpenmeer, omringd door bergen.

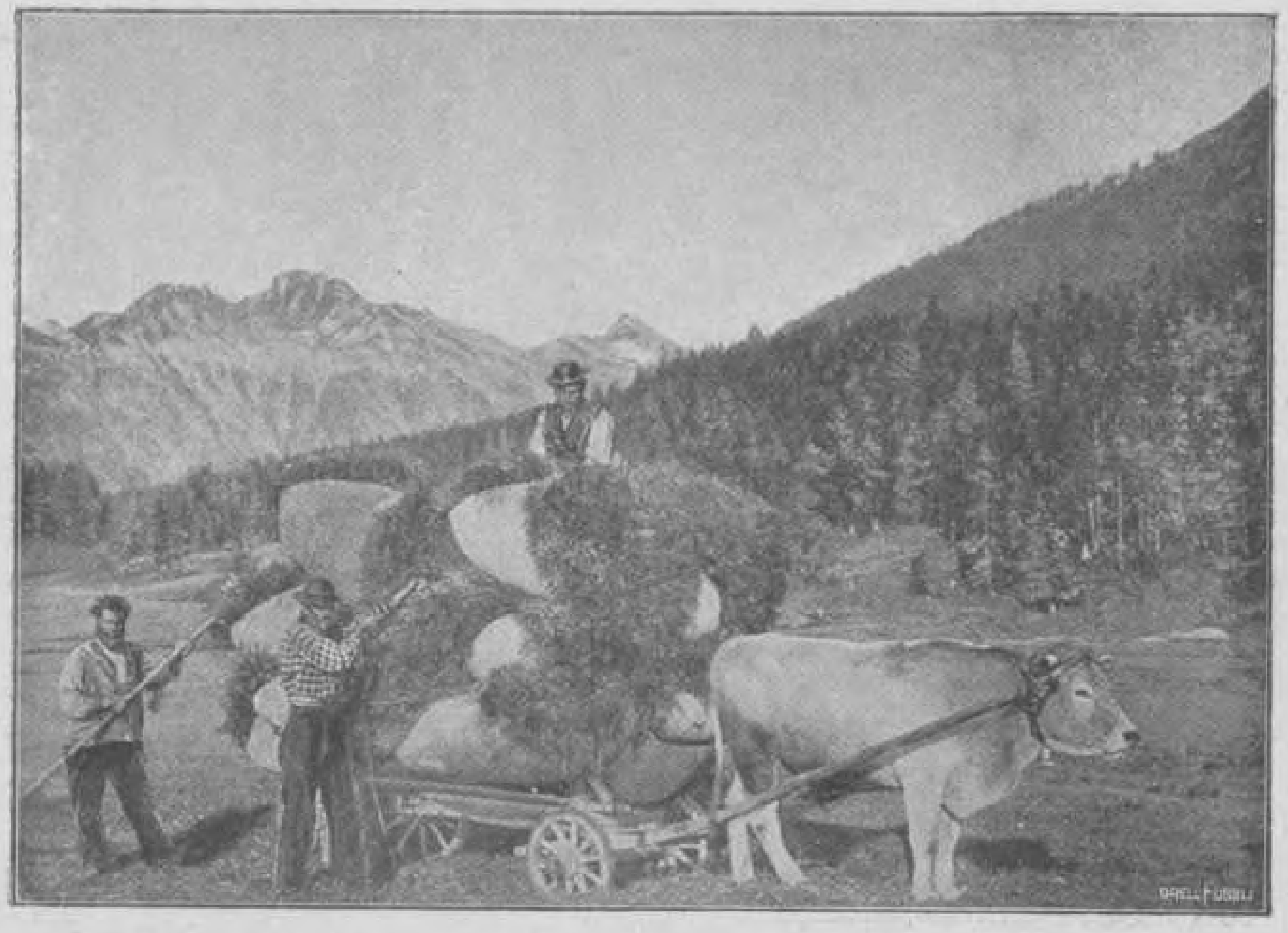

100. **Hooioogst.** Hooioogst in de hooge Alpen van Oostenrijk. Daar leeft men van veeteelt en boschbouw.

bekoorlijk Alpenmeer, omringd door bergen.

leeft men van veeteelt en boschbouw.

Een en Twintigste druk.

DONAU-LANDEN.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 23

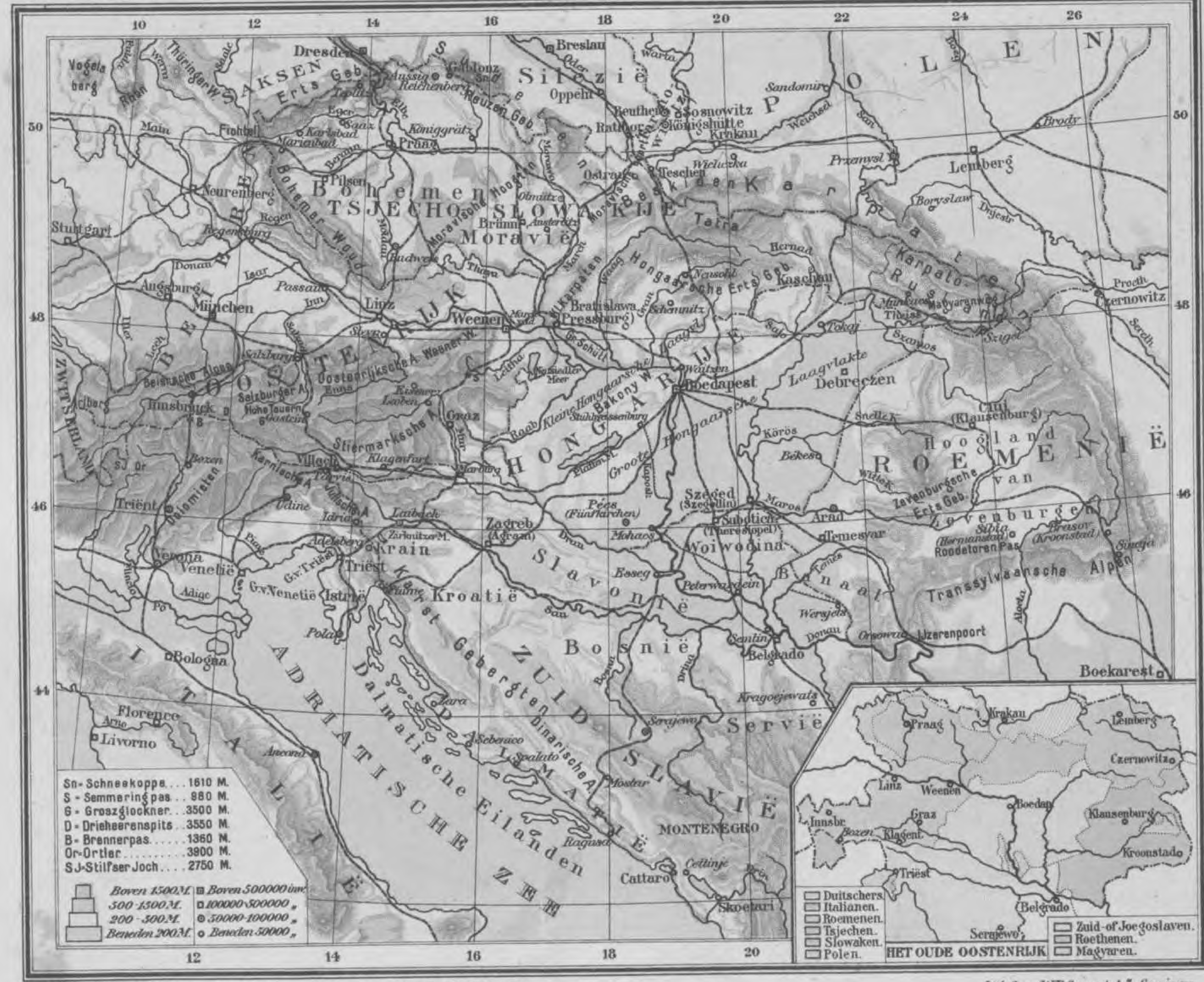

Een en Twintigste druk.

SPANJE EN PORTUGAL.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 24

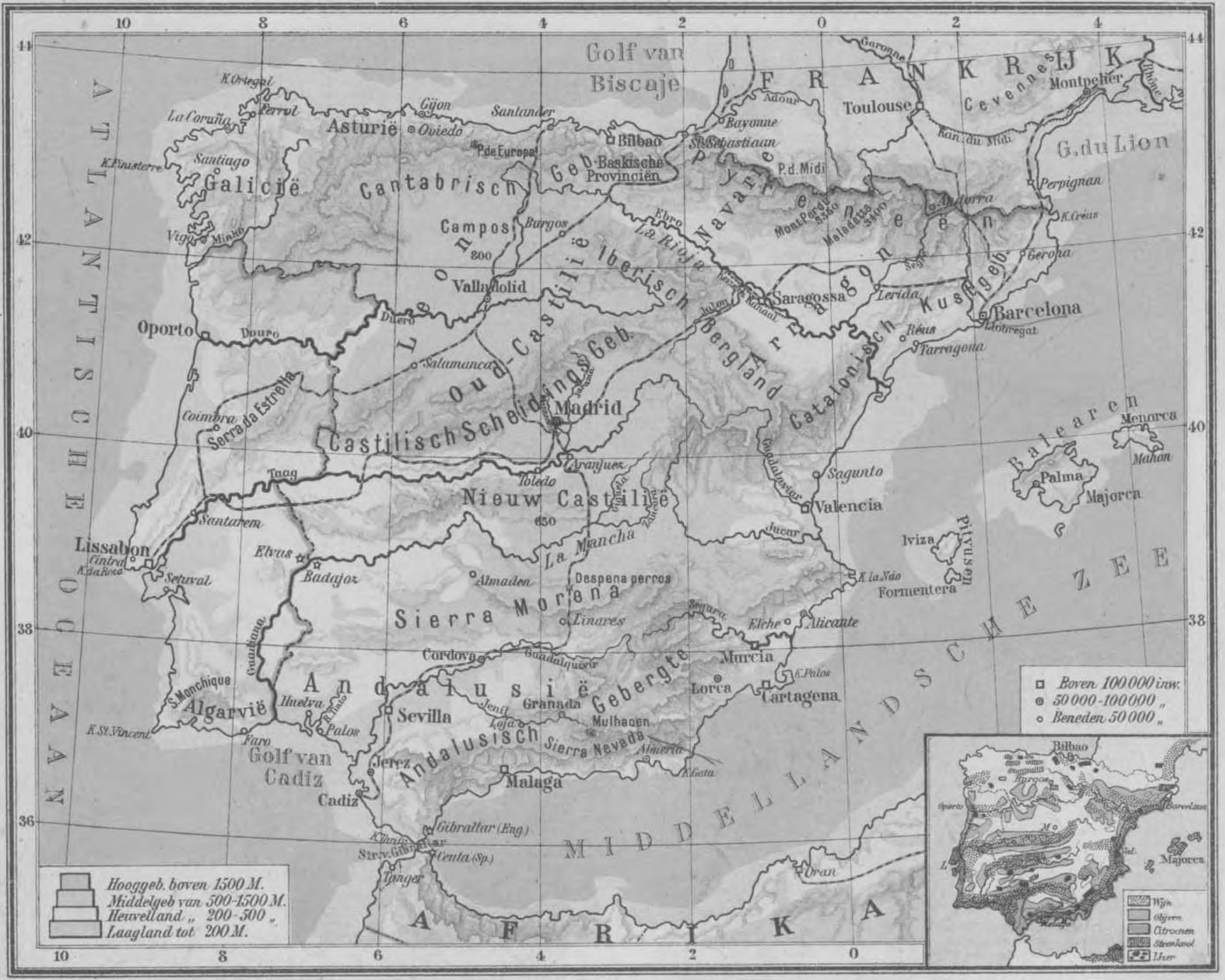

Uitgave van P. Noordhoff Groningen

's Hertogenbosch — Groningen

Schaal 1 : 6 000 000.

101. Madrid. Waterverkoopers. Een Spaansche dame leest de aankondiging van een stierengevecht. Een vrouw uit de volksklasse staat gereed, om water te koopen. Het lastdier in de landen om de Middellandsche zee is de ezel.

102. **Elche,** een stad van Moorsche afkomst, in de provincie Valencia. Dit stadje heeft een uitstekende w a t e r l e i d i n g en is omgeven door een bosch van weelderige p a l m e n, zoodat het d a d e l s uitvoert. Men zegt dan ook niet ten onrechte: „Er is maar één Elche in Spanje".

103. De rotsvesting **Gibraltar,** de sleutel der Middellandsche zee. De rots (407 M) van de landzijde gezien.

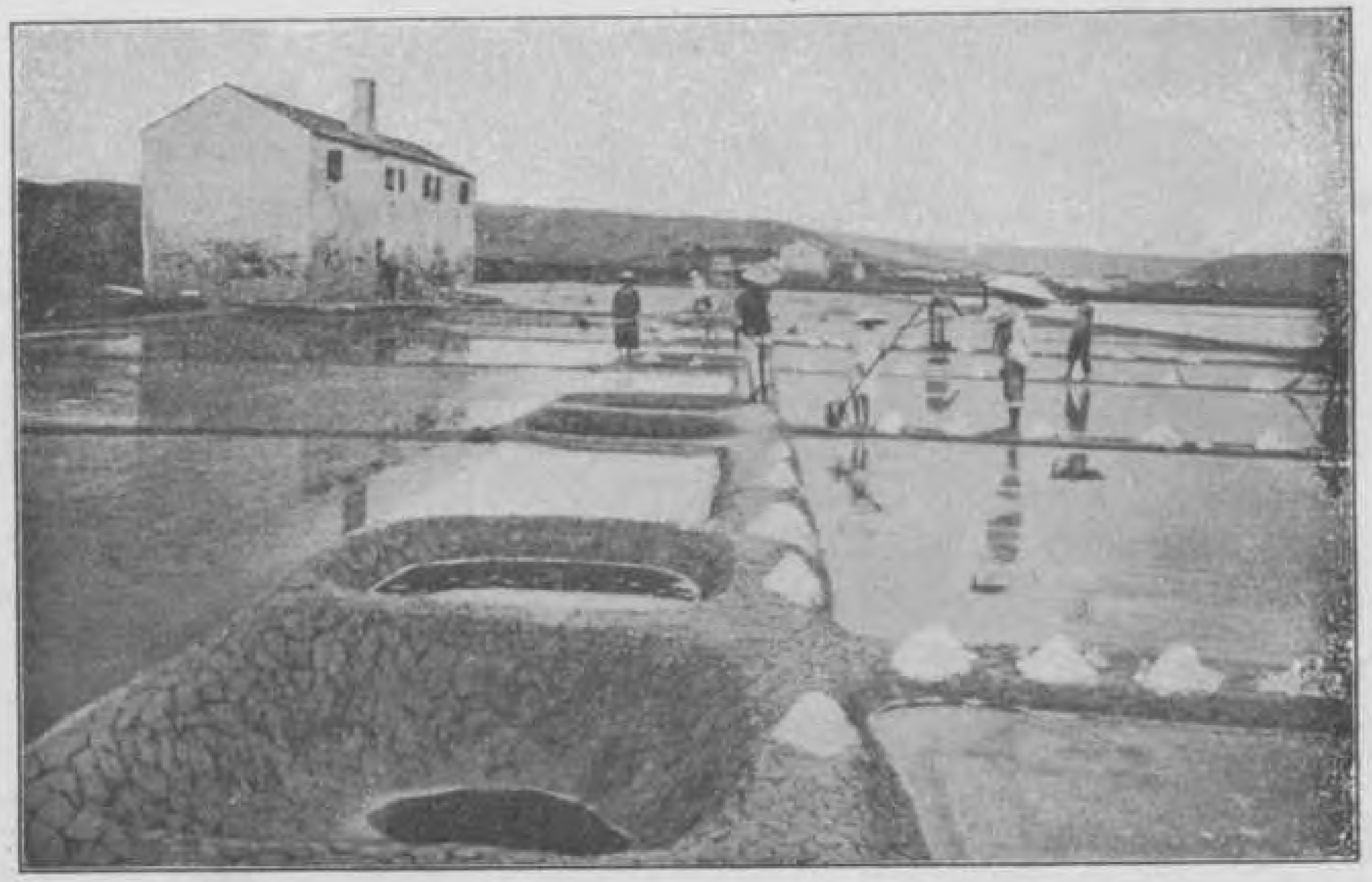

104. **Zouttuinen.** In 't warme jaargetijde laat men door sluizen zeewater in ondiepe bekkens („*tuinen*" geheeten). Als 't water verdampt is, schept men de overgebleven *zoutkorst* op hoopen.

105. **Olijfgaarden** te **San Remo,** aan de Italiaansche Riviera. Marmermuren langs den weg. In de droge landen rondom de Middellandsche zee kweekt men veel boomvruchten: olijven, vijgen, amandelen, sinaasappels, citroenen. Ook de wijnstok wil er goed voort.

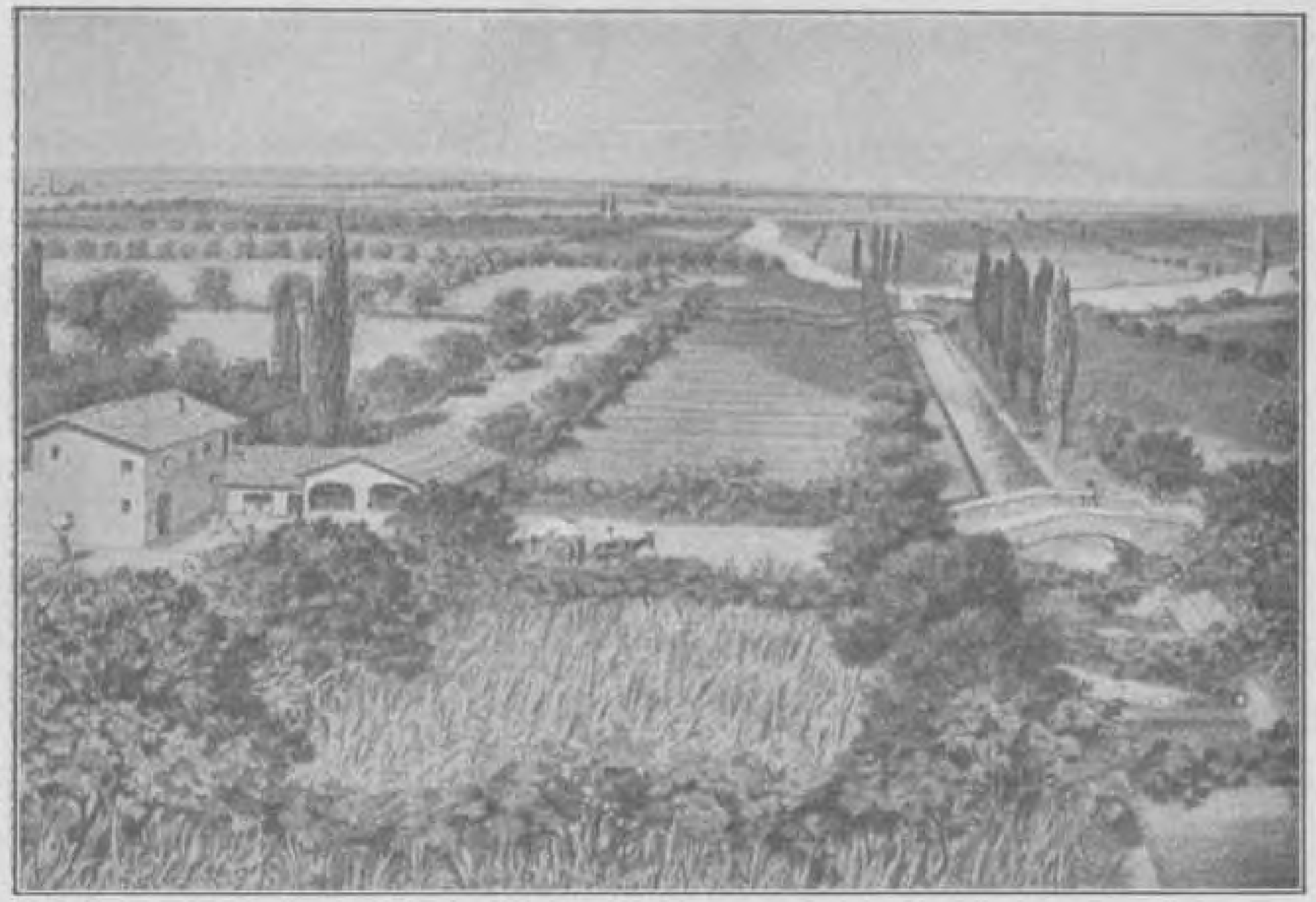

106. **Po-vlakte** bij **Milaan.** Vruchtbare rijstvelden met kanalen doorsneden en omzoomd door rijen boomen, waartusschen wijndruiven. Het besproeiingswater komt uit de rivieren; het is in de Alpenmeren op temperatuur gebracht.

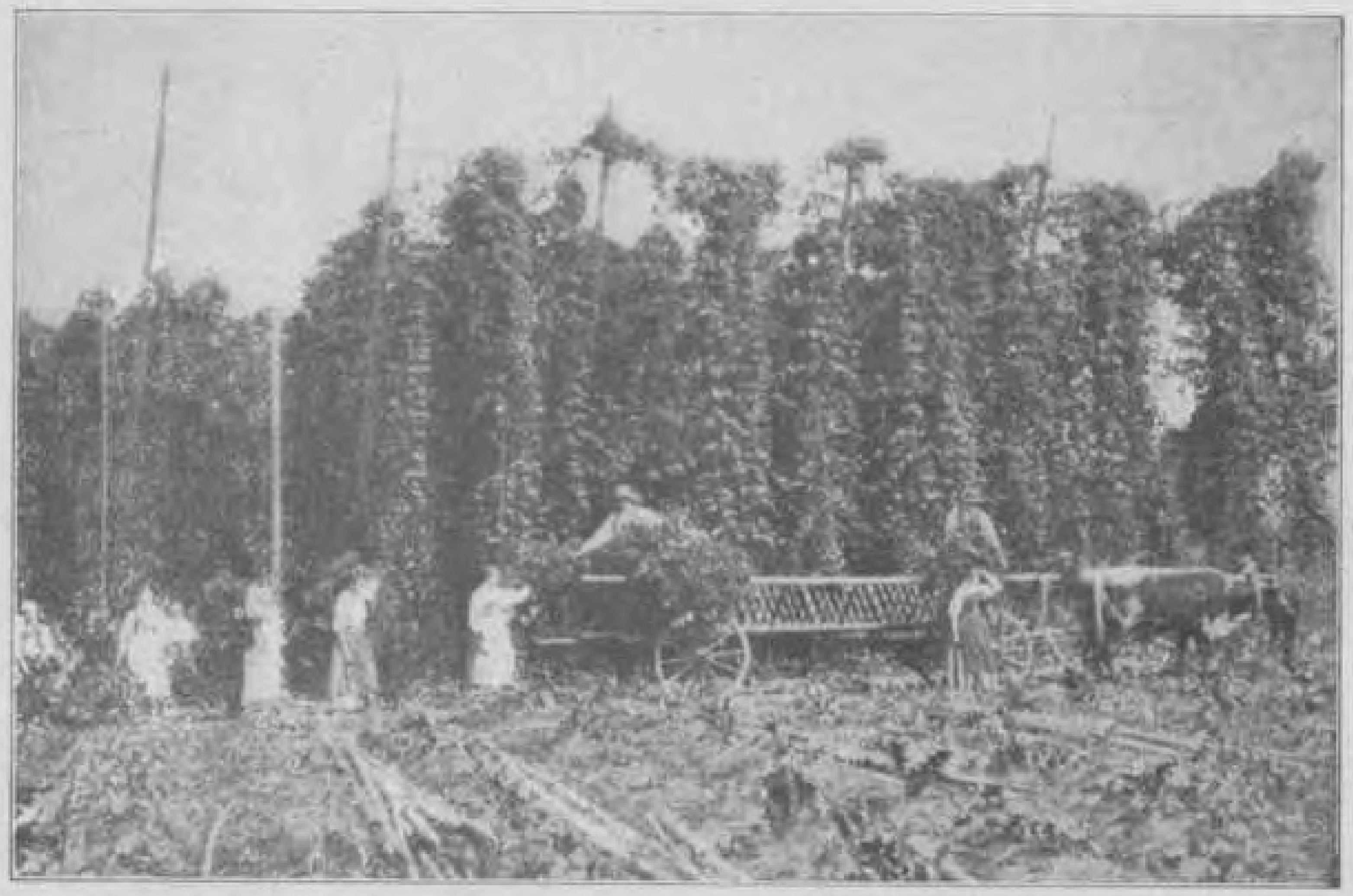

107. **Hopveld** in Beieren. De planten worden van de staken getrokken en op wagens naar de boerderij gebracht. Later plukt men de **hopbellen** af, die in de schuur worden gedroogd.

108. **Sennenleven** in het hooggebergte. Sennhut. De Sennen verkoopen kaas; rechts: eenvoudige weegschaal; links: Alpenjongen met Alphoorn. Senne of Senner = koeherder. Sennerei = boerenbedrijf.

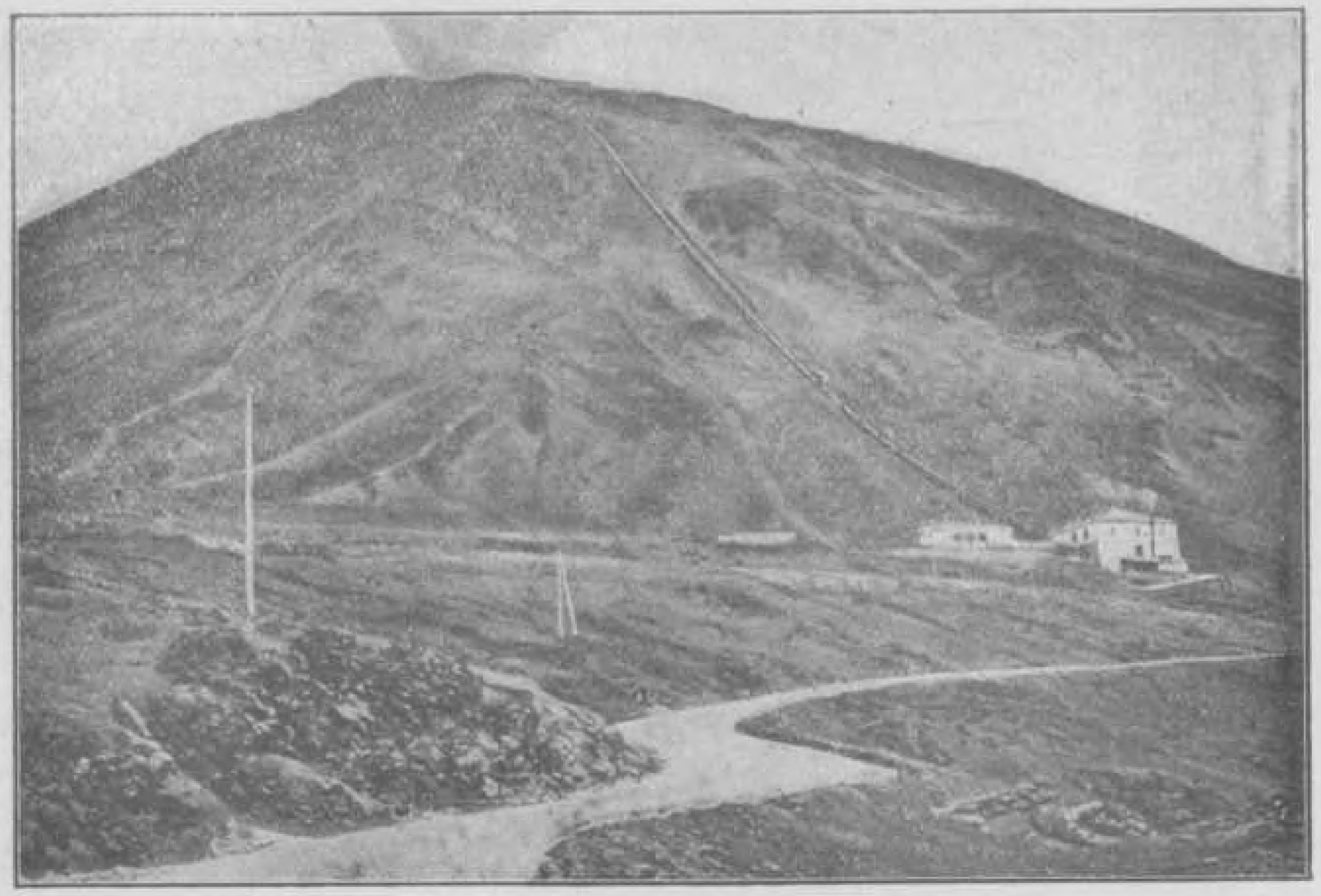

109. De **Vesuvius** vóór de uitbarsting in 1906. De berg was toen 1303 M hoog. Er stond een station aan den voet en een spoorlijn leidde naar den top.

110. De **Vesuvius** na de uitbarsting van 1906. De berg was toen 1223 M hoog. Spoor, station, alles in den omtrek is verwoest.

111. **Vulkanische asch,** meters hoog, in April 1906 te Ottajano (bij Napels) gevallen. In één nacht bedekte de aschregen de straten met 3 dM asch.

112. **Aardbeving** te **Messina.** Een groot deel der stad werd verwoest. Duizenden verloren het leven.

113. Een volksbuurt in **Genua.** Op den voorgrond een brug. De straat is overspannen met touwwerk voor het drogen van de wasch. Hooge, sombere gevels der huizen. Dergelijke straten ziet men veel in de Italiaansche steden.

114. **Napels.** Het persen van wijn in de **Campagna Felice.** Deze nog veel in Zuid-Italië voorkomende methode is hoogst primitief.

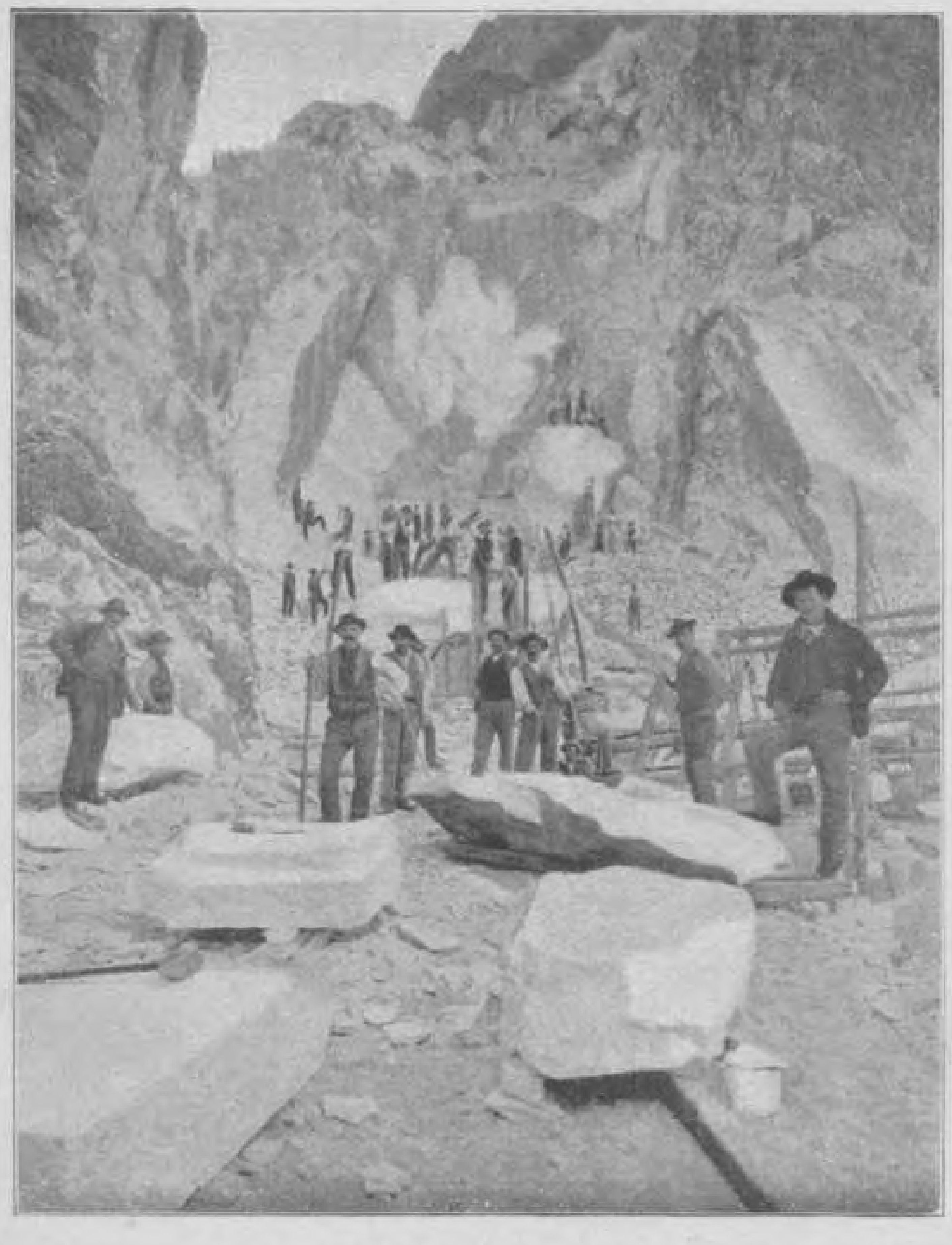

115. **Marmergroeve** bij **Carrara.** Hier wint men het kostbare witte marmer. Italië voorziet de meeste Europeesche landen van marmer voor beeldhouwwerk.

116. **Venetië.** Verkeer te water met **gondels.** Er zijn prachtige marmeren paleizen en bruggen, versierd met schoon beeldhouwwerk.

Een en Twintigste druk.

ITALIË.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 25

Een en Twintigste druk.

BALKAN-SCHIEREILAND.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 26

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen. Schaal 1 : 6 000 000 Vlissingen — Venlo

Lith. firma W. R. Casparie & Zn. Groningen.

117. **Konstantinopel.** Rookers voor een café. De Mohammedaansche Turk drinkt geen wijn: zijn druiven worden rozijnen en krenten; hij drinkt *koffie* en rookt Turksche *tabak* uit een Turksche pijp of in den vorm van sigaretten.

118. **Roemeensche boerenwoning** in een der steppendorpen der Dobroedsja. Met 't oog op de strenge winters (landklimaat) is de woning links half ondergronds aangelegd.

119. De schoone moskee **Aya-Sofia** met „Halve Maan" te Konstantinopel. Van de transen der slanke torens (minarets) worden de geloovigen **5-maal** per dag tot het gebed opgeroepen.

120. **Serven** (Zuid-Slaven) in kleurenrijke marktkleeding.

121. **Kopenhagen.** De winter-residentie *Amaliënborg*, bestaande **uit 4** paleizen, die samen een achthoekig plein insluiten. Daarachter: de prachtige **handelshaven** (zijarm van de Sont), en daar achter **Amager** met marine-arsenalen, werven en warmoezerijen.

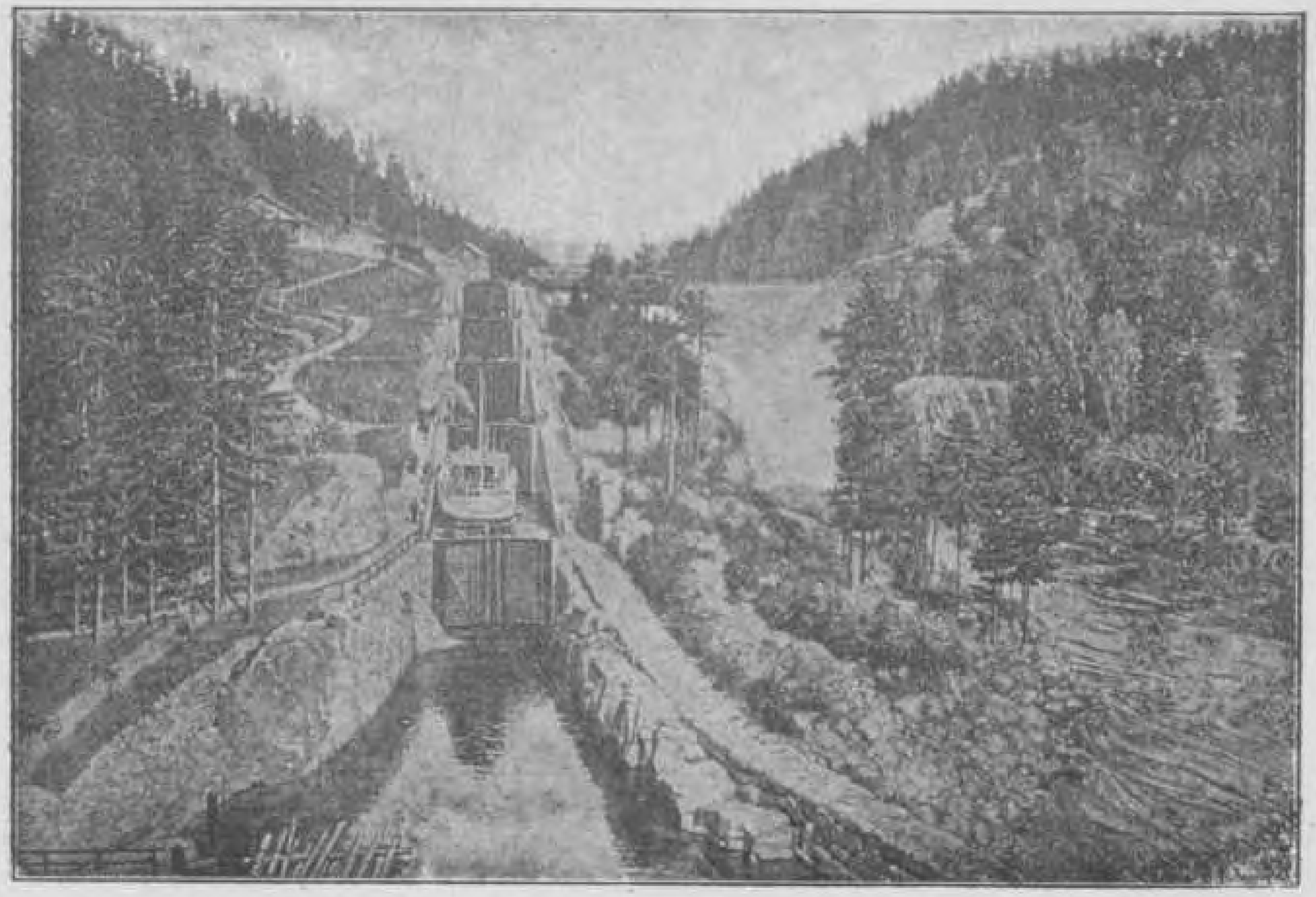

122. **Trappensluis** in Telemarken (Zuid-Noorwegen). Elke volgende hoogere sluis voert water in de voorgaande lagere kolk. Zoo komen de schepen langs de *Trolhättanwatervallen*, gevormd door de Gota-elf.

123. Een *karriol* met Noorsch paardje bij de **Hardanger-fjord.** Deze fjord ligt diep tusschen de hooge, steile bergen, welke op de plaat zichtbaar zijn.

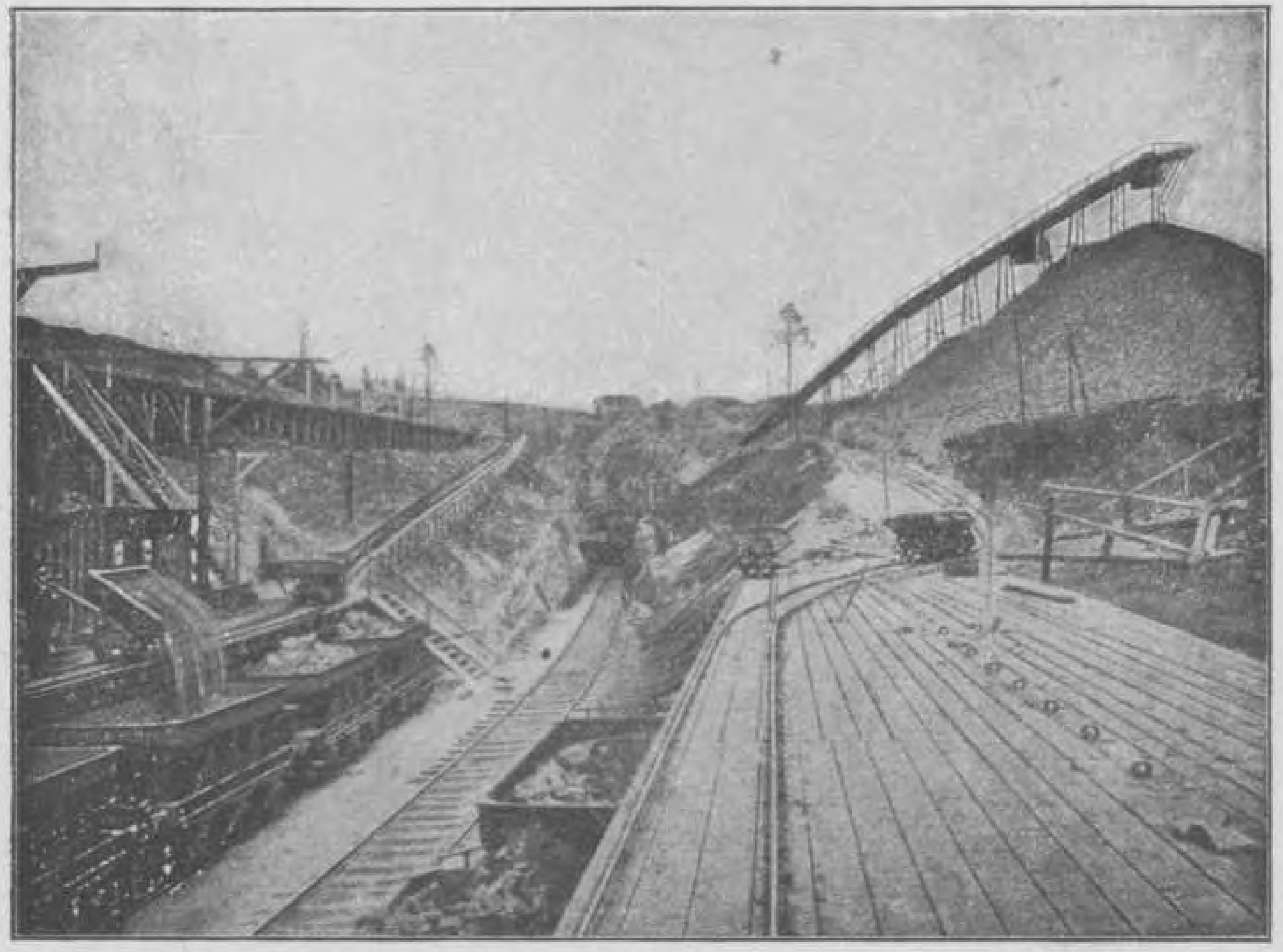

124. Transport van ijzer-erts bij **Gellivara** in Lapland. De **Ertsberg** bestaat voor een groot deel uit *ijzererts*, waarvan groote hoeveelheden per spoor vervoerd worden naar **Narvik** en 's zomers ook naar **Lulea.**

Een en Twintigste druk.

NOORWEGEN, ZWEDEN en DENEMARKEN

No. 27

Uitgave van P. Noordhoff te Gron. Schaal 1: 9 000 000 Vlissingen — Venlo Lith. firma W.R. Casparie & Zn. Groningen.

Een en Twintigste druk.

OOST-EUROPA.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 28

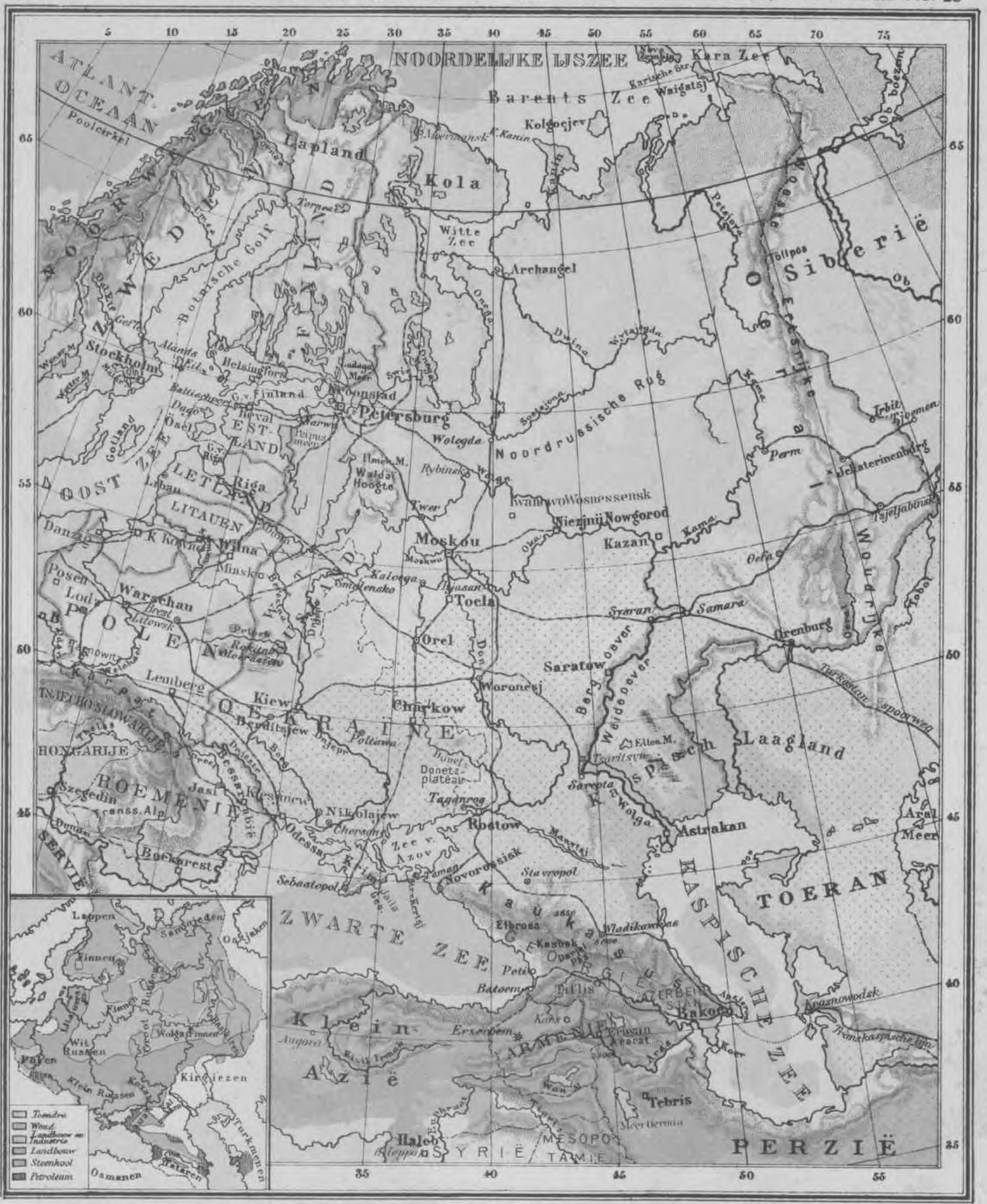

Schaal 1 : 18 000 000 Steppen Toendra's Moeras Groningen Maastricht

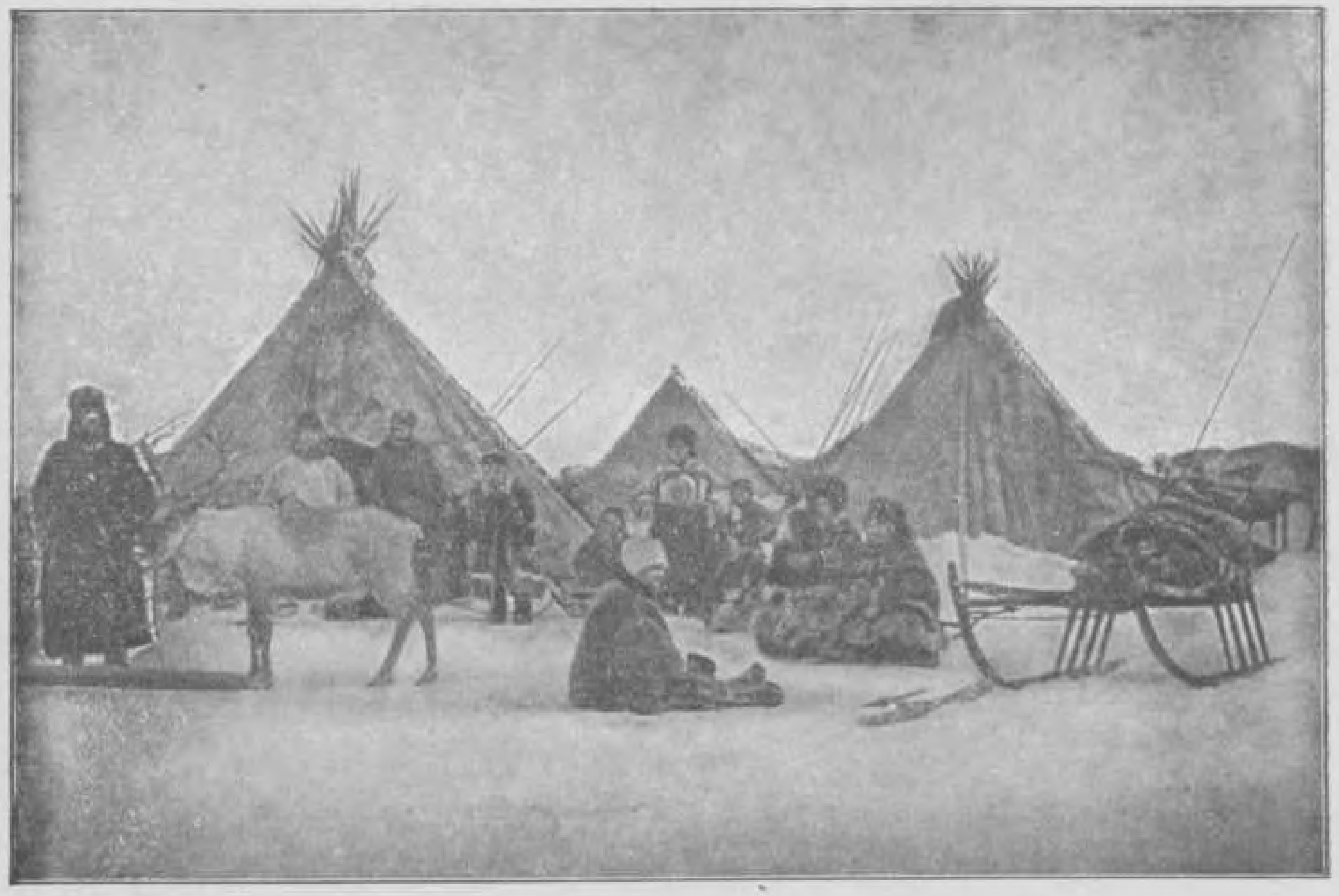

125. Kamp van **Samojeden** in 't Noorden van Rusland.

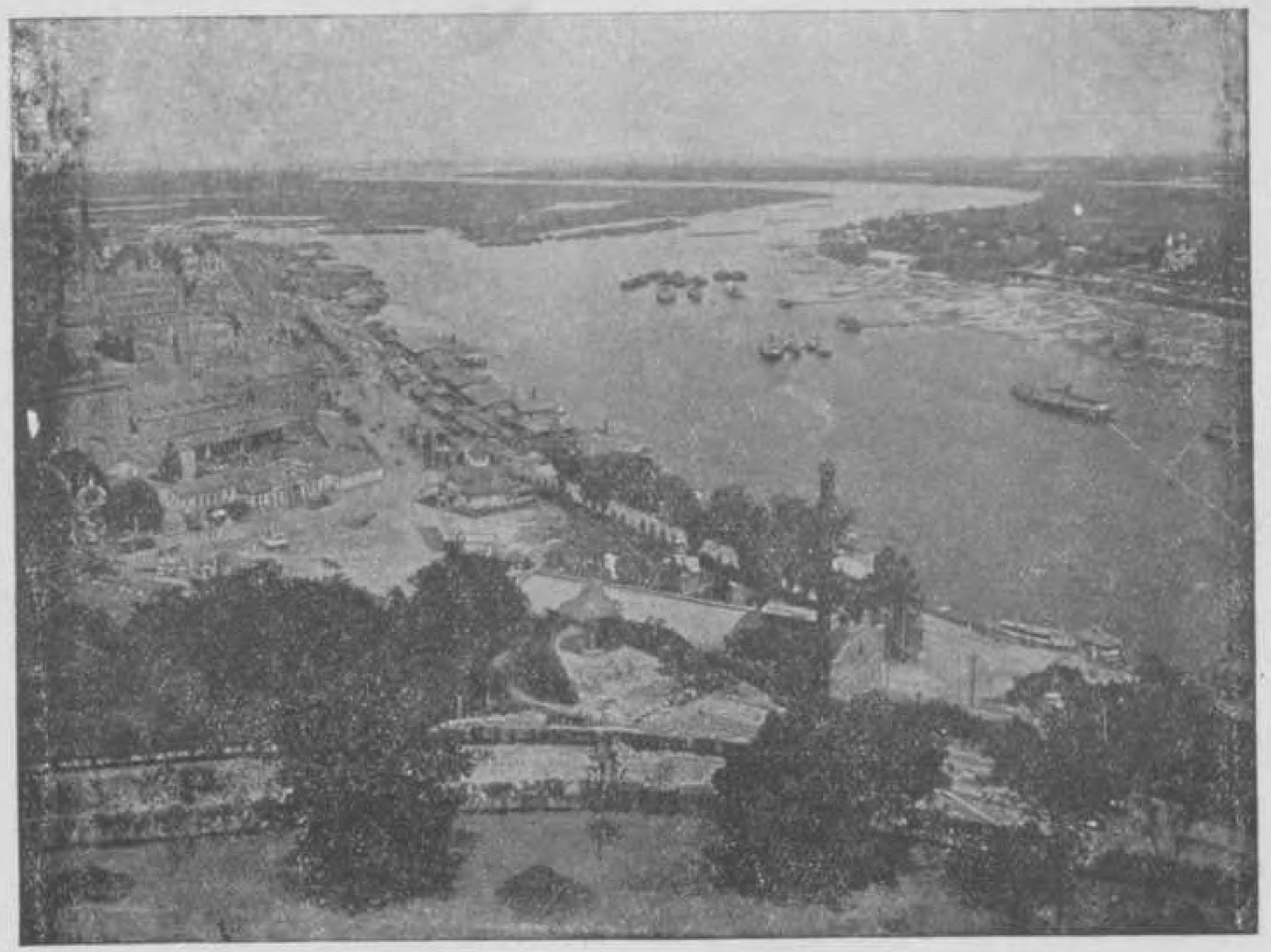

126. **Kijew** op den hoogen rechter Dnjepr-oever, rijk aan kerken en kloosters, de heilige stad der Grieksch-Katholieken.

127. Een nederzetting der **Lappen.** (In 't N. van Finland en Zweden). De mannen hebben een top op de muts.

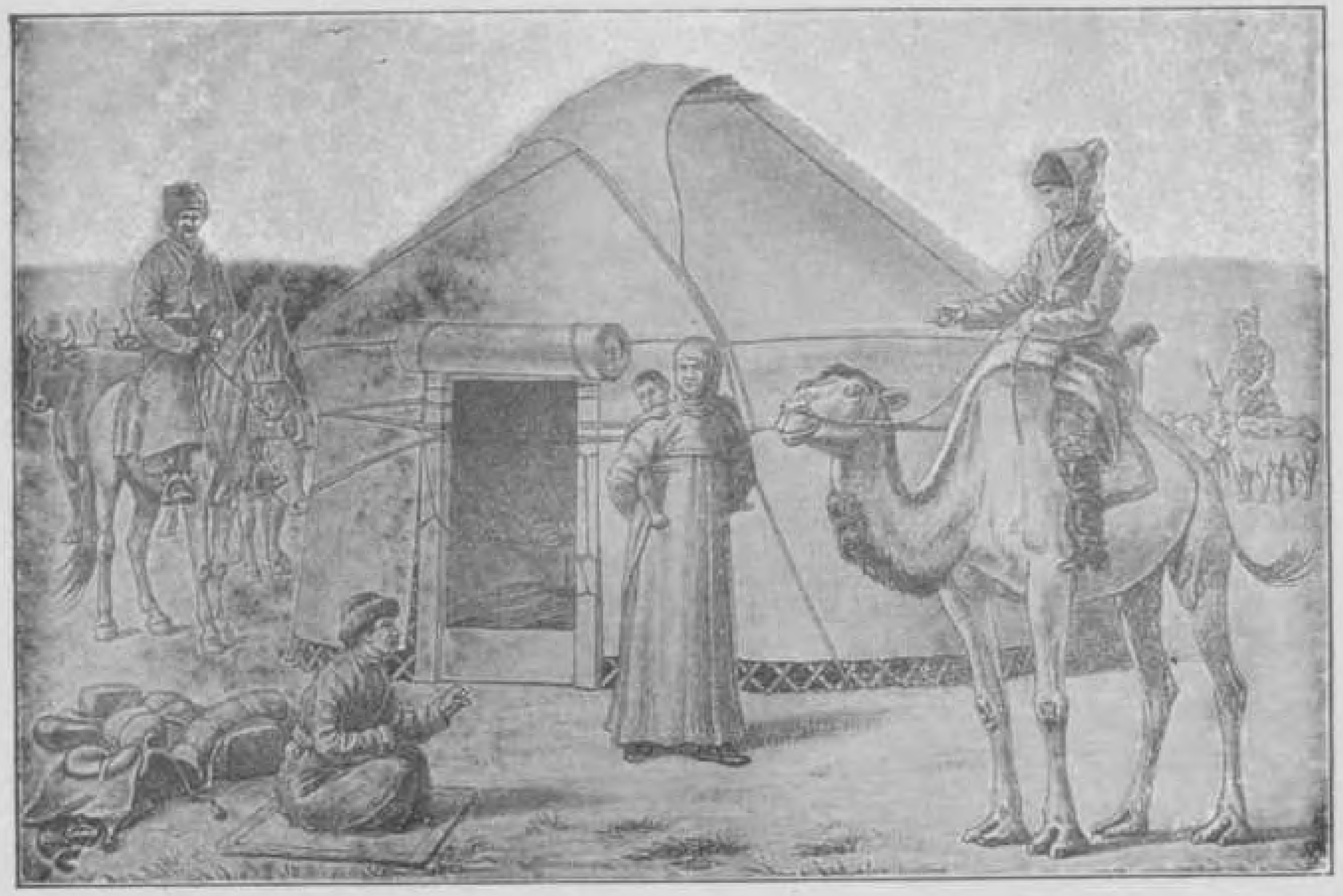

128. Nomadische **Kirgiezen** aan den beneden Wolga met hun vee bij hun witte tent of *joerte.*

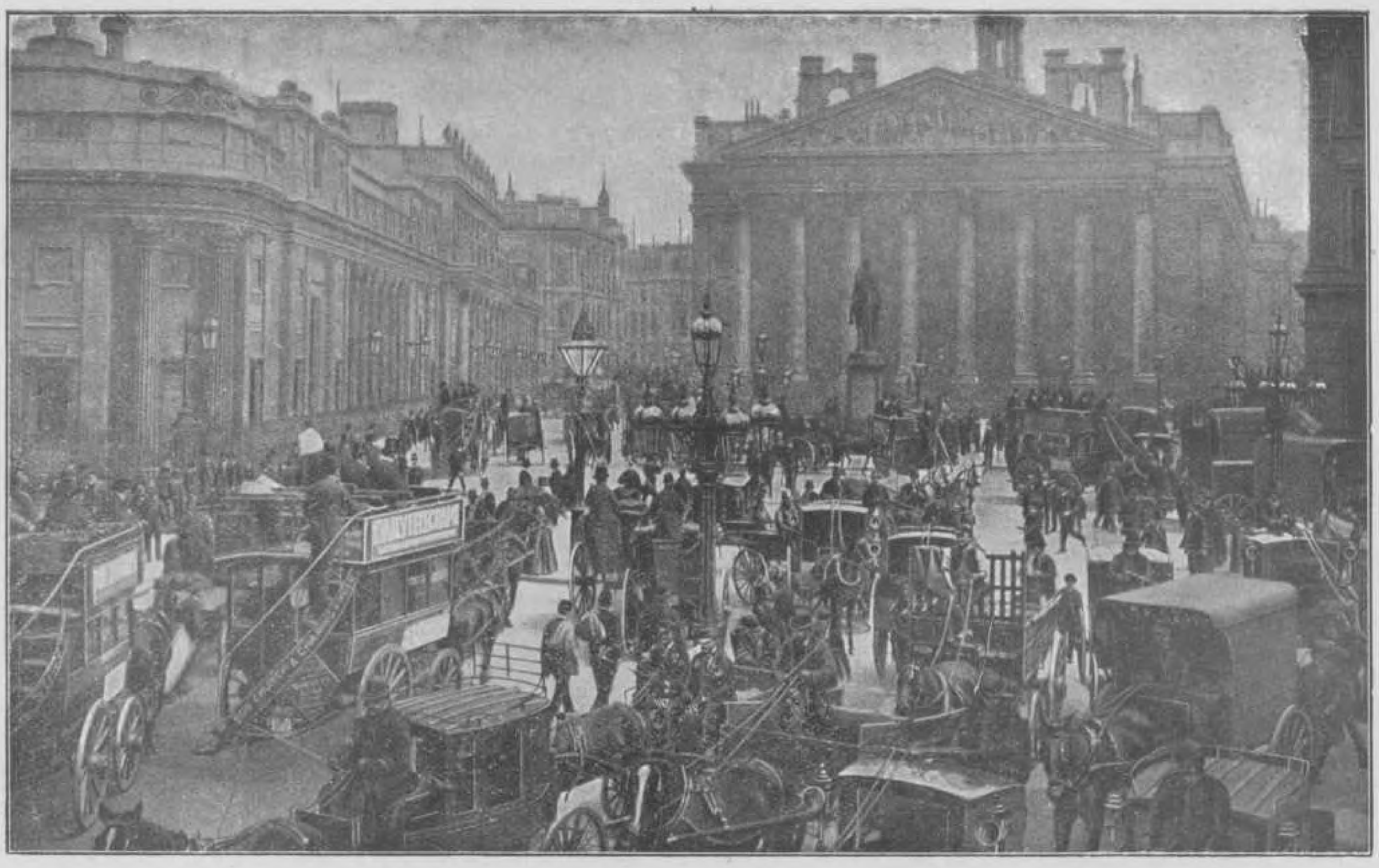

129. **Londen.** De hoek van de Bank van Engeland (links) en de Beurs (rechts) in Londen. Een druk punt, waar bij het standbeeld van Wellington verschillende straten der *city* samenkomen. Talrijke omnibussen, tweewielige „*hansoms*" en vierwielige „*cabs*" dwarrelen door elkaar.

130. In het heuvelachtige kolendistrict bij **Manchester.**

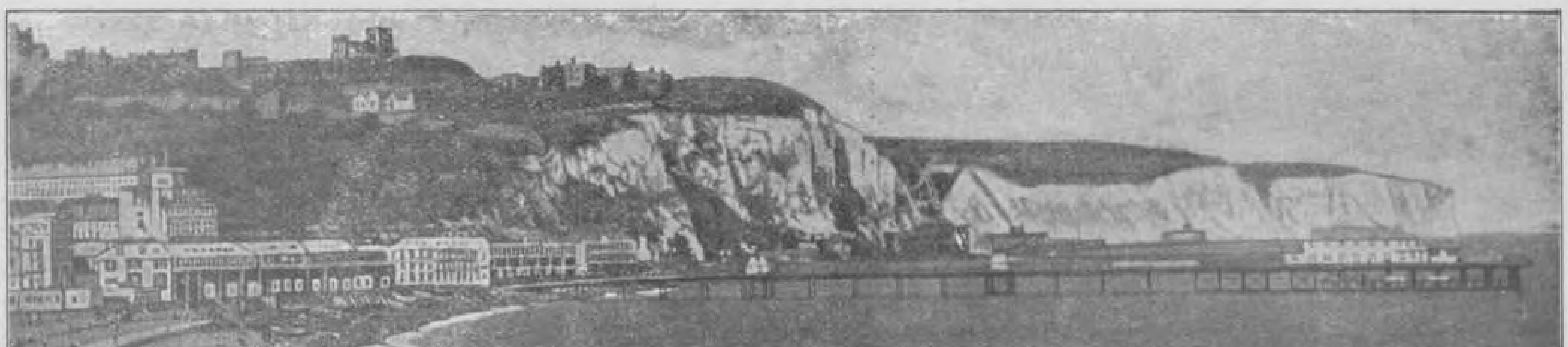

131. **Dover** aan den voet der krijtkust. Links: badstrand. Verder rechts: landingsbrug.

Een en Twintigste druk.

GROOT - BRITTANNIË en IERLAND.

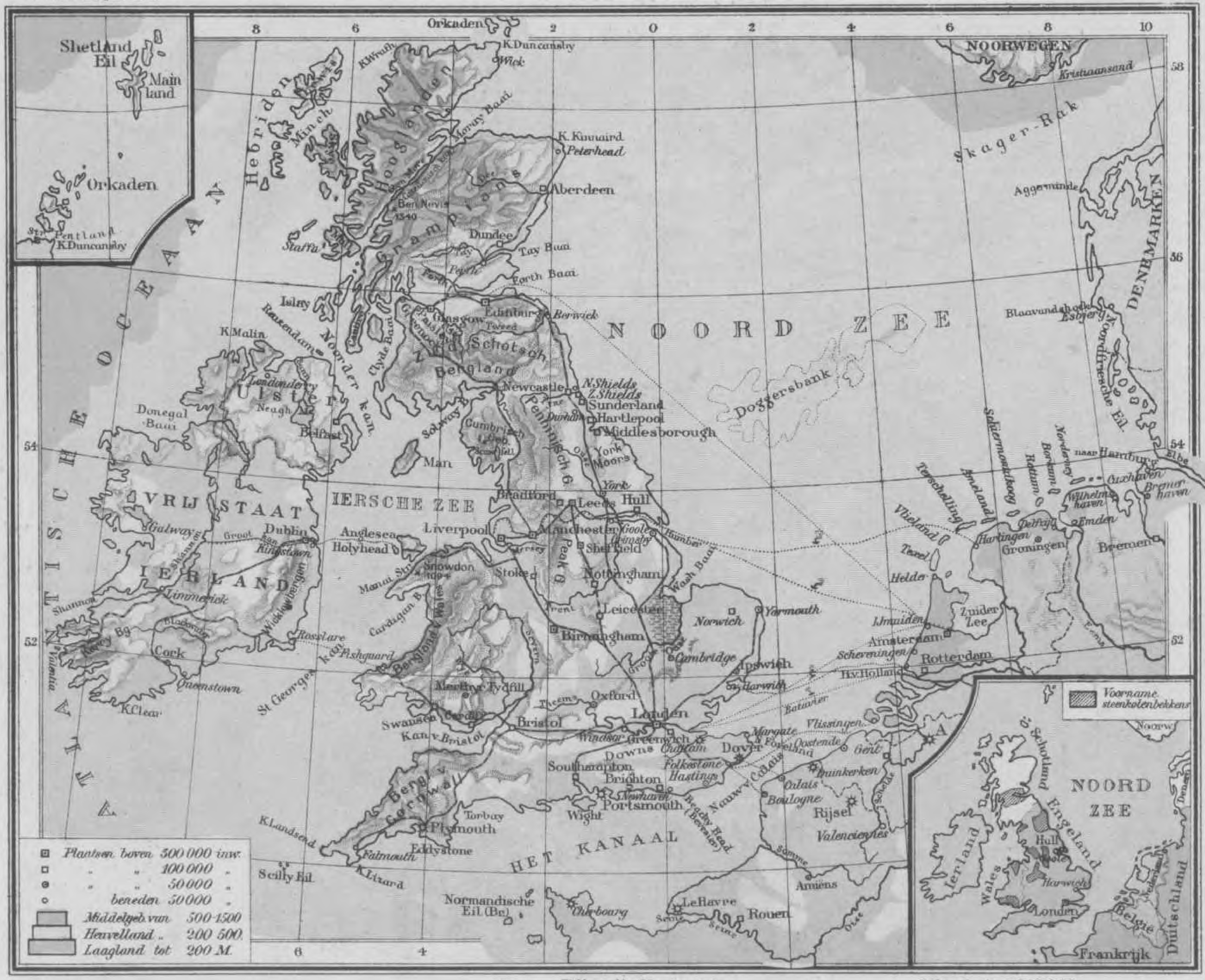

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Schaal 1: 6000000.

Een en Twintigste druk.

AZIË. (Natuurkundig)

R. BOS, Kaart en Beeld No. 30

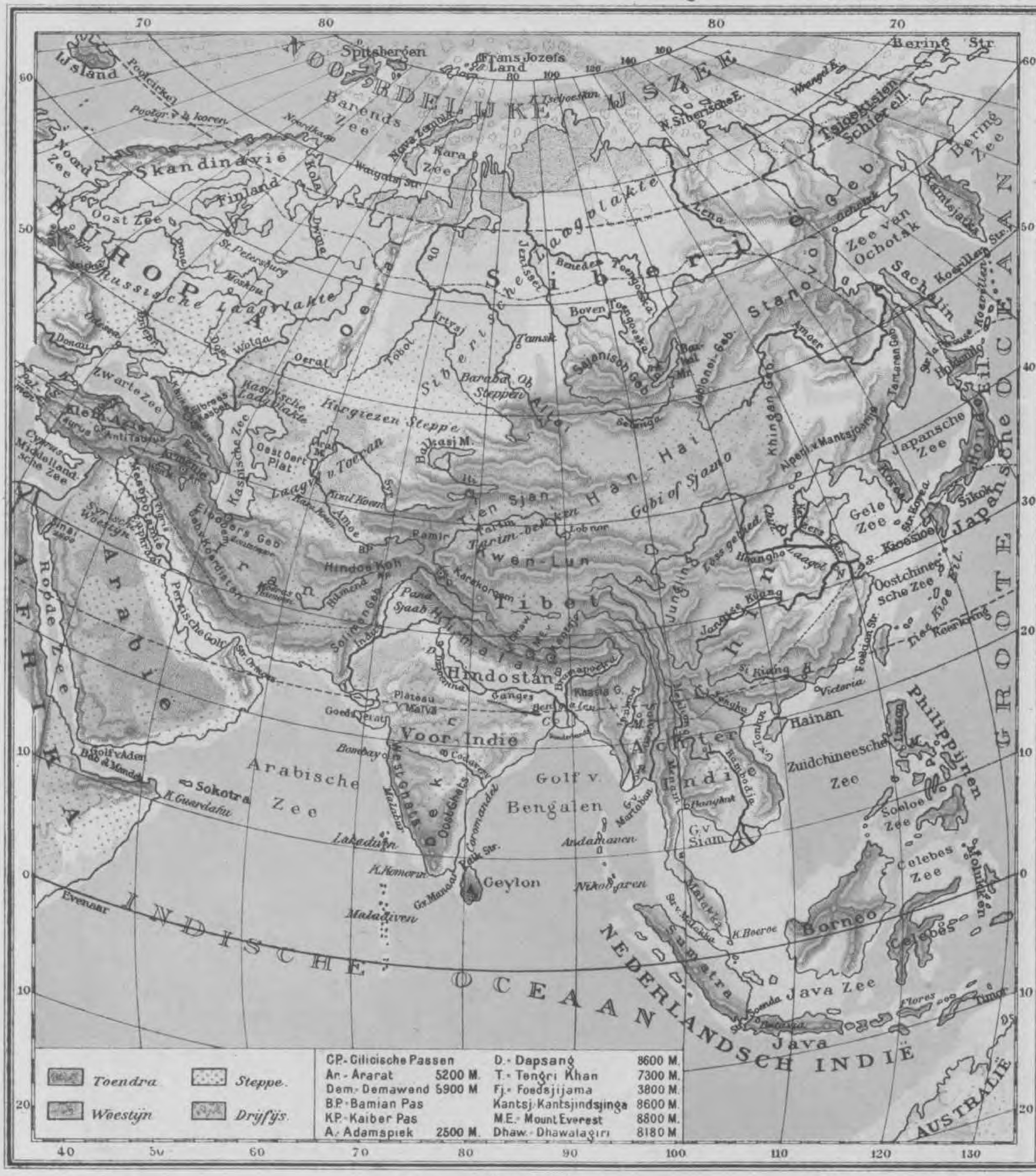

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Schaal 1 : 50 000 000

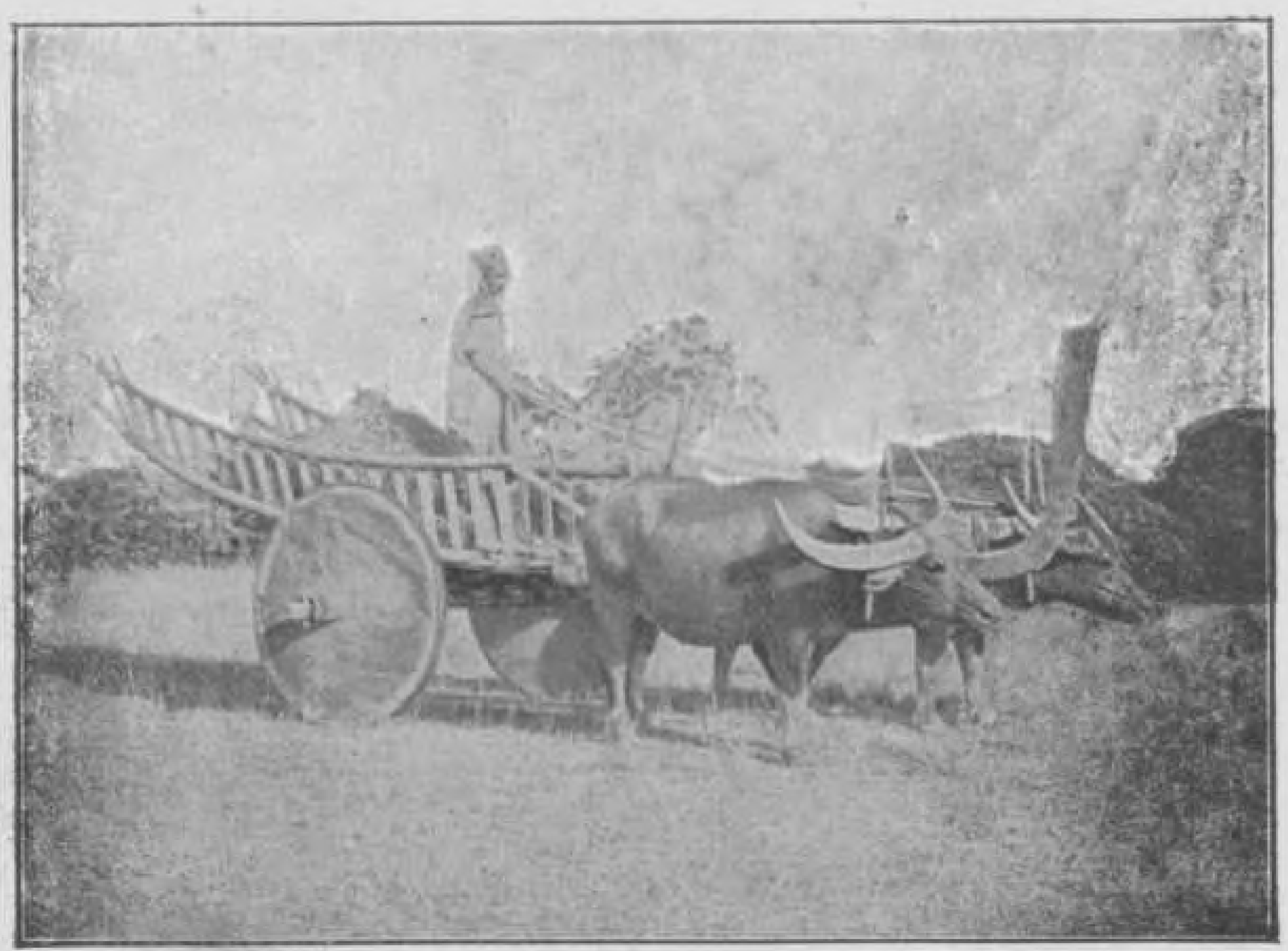

132. Een boer in Britsch-Indië op het bouwland, om den **oogst** binnen te halen. Wagen op 2 massieve wielen; dissel met **sterk** opgebogen vóóreind; getrokken door 2 zeboes (groote **horens** en vetbult tusschen de schouders). Achter-Indië levert **veel** *rijst*, maar is dun bevolkt. Vandaar uitvoer van dit **product**.

133. Het stampen of ontbolsteren en het wannen van rijst. Op den achtergrond: woning en afdakje, beide met alang-alang gedekt. Rechts: uitgehold blok, waarin bosjes rijst met een stamper of aloe ontbolsterd worden. Op den grond is een mat gespreid, waarboven een vrouw de ontbolsterde rijst zeeft of *want* en ze daarna stort in de aarden potten bij de vrouw des huizes, die nu voor den maaltijd zal zorgen.

134. Een **rijsthaven** in Birma (Britsch Achter-Indië).

135. Löslandschap in China. Berg-terrassen voor den landbouw.

136. Waterstraat in de nijverheidswijk van **Osaka** (1500 000) inwoners), de belangrijkste fabrieksstad in Japan. Lage huizen met 't oog op de talrijke aardbevingen. Kleine huizen doordat elke Japansche familie prijs stelt op een eigen, afzonderlijke woning.

137. **Vlotwoningen** op een Chineesche rivier. In **Kanton** (1¼ mill. inw.) wonen 300 000 Chineezen in vlotwoningen. Ze hebben een erbarmelijk bestaan, eten veel visch, maar ook honden en katten, rooken opium, doch gebruiken geen sterken drank. Ze hebben een goddelijke vereering voor hun ouders.

138. Een **Chineesche wijk** in de moderne stad **Kiaoetsjeoe,** gelegen in de belangrijke provincie Sjantoeng. Op den voorgrond koelies met lastkarren.

139. **Pagoden** of Hindoesche tempels te **Rangoen.** Evenals in China en Japan zijn in die tempels honderden vergulde beelden of *pagoden*, die men aanbidt en waaraan men offers brengt. Met gong-slagen maken de priesters de goden wakker.

Een en Twintigste druk.

AZIË. (Staatkundig.)

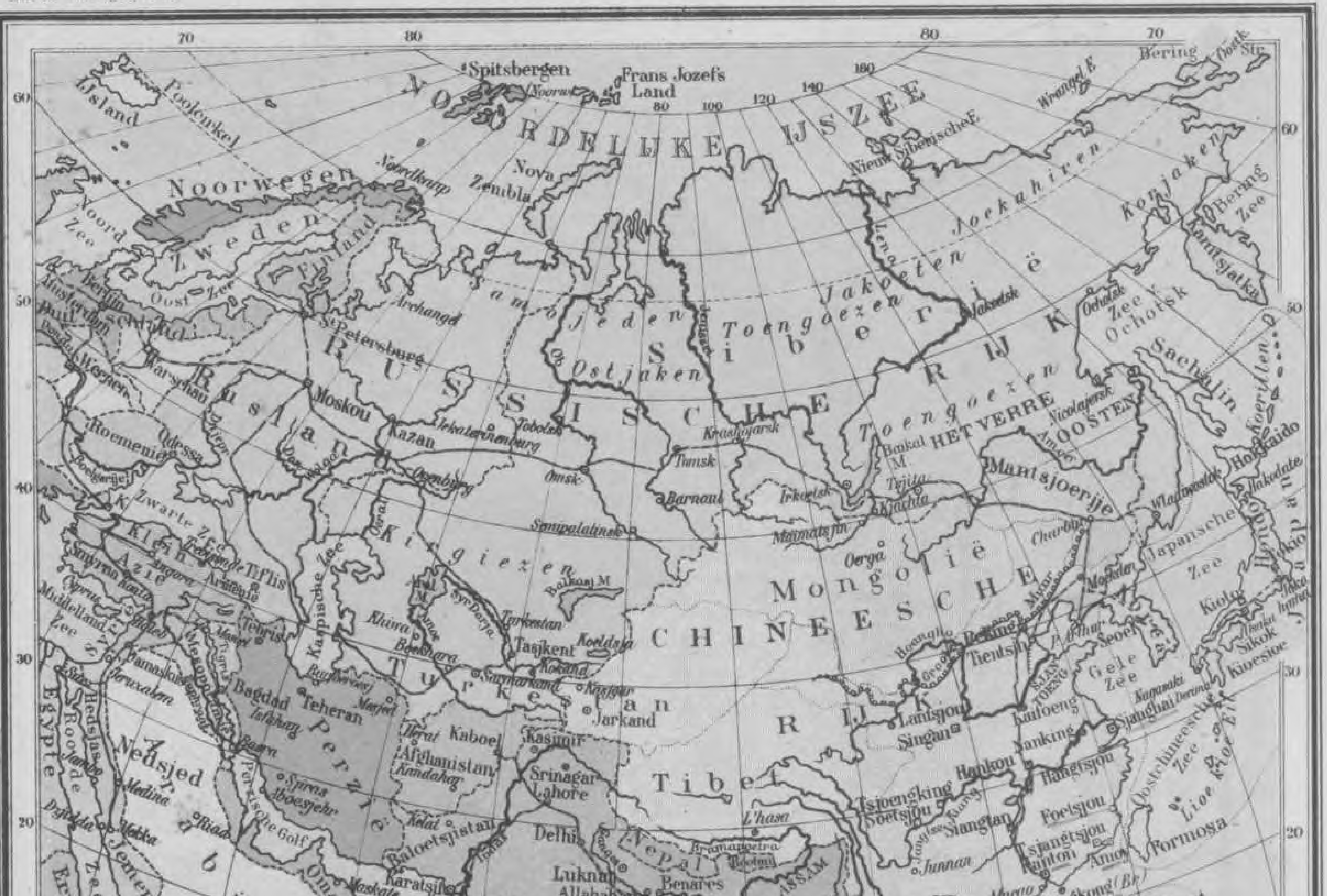

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Schaal 1: 50000000

Een en Twintigste druk.

OOSTINDISCHE ARCHIPEL.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 32

Uitgave P. NOORDHOFF te Groningen.

Schaal 1 : 18000000.

Lith. Firma W.R. Casparie & Zn Groningen

140. **Batiken.** Op katoen, gewoonlijk door haar zelf geweven, teekenen de vrouwen patronen in was. Later wordt het doek in een kleurstof (b.v. indigo) gedompeld; de gedeelten, die **niet** de tint van de kleurstof moeten aannemen, worden vóór het indompelen geheel met een laag was bedekt. Zeer kunstig gebatikte goederen worden vervaardigd in Pekalongan, Solo, Djokja en in de Preanger.

141. Een goudsmidswerkplaats in Atjeh. Met primitieve hulpmiddelen leveren ze prachtige vinger-, arm- en beenringen, kettingen en oorknoppen. Alle Inlanders houden van gouden en zilveren sieraden. Ook in de Vorstenlanden, in het Buitenzorgsche en te Padang is de goudsmederij van beteekenis. Doch deze industrie lijdt sterk door de Europeesche concurrentie, vooral op Java.

142. Gezicht in een **krater. Diëng-plateau.** Java heeft 60 vulkanen, waarvan 30 in werking. Vele stooten dagelijks *gassen* uit, soms met *asch* en *steenen* vermengd. Groote uitbarstingen kwamen o.a. voor bij Merapi, Kloet, Smeroe en Lamongan.

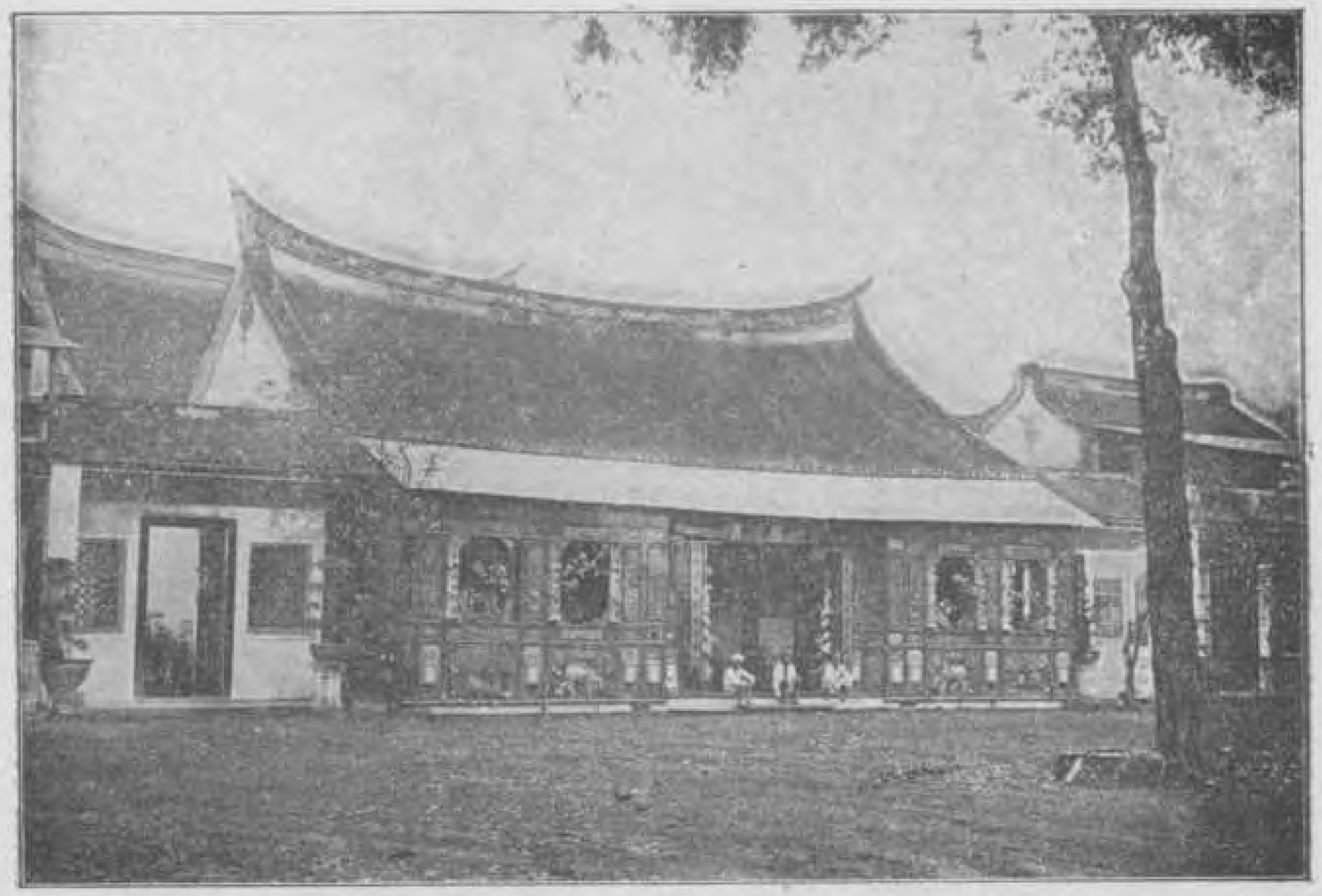

143. Woning van een Chinees te Batavia (Molenvliet). Kielvormige vorst van het dak; sierlijke voorgevel met veranda. Er naast is toegang tot de woningen der vele bedienden. Vele Chineezen komen in Indië tot welstand.

144. Katoen.

145. Suikerriet.

146. Peperrank.

147. Banaan.

148. Divi-divi.

149. Kruidnageltak.

150. Rijst.

151. Koffietak.

152. **Bloeiende theetak.**

153. Het aftappen van **rubber.** De zwarte kringen om den rubberboom zijn insnijdingen van vorige dagen.

154. **Indigo.**

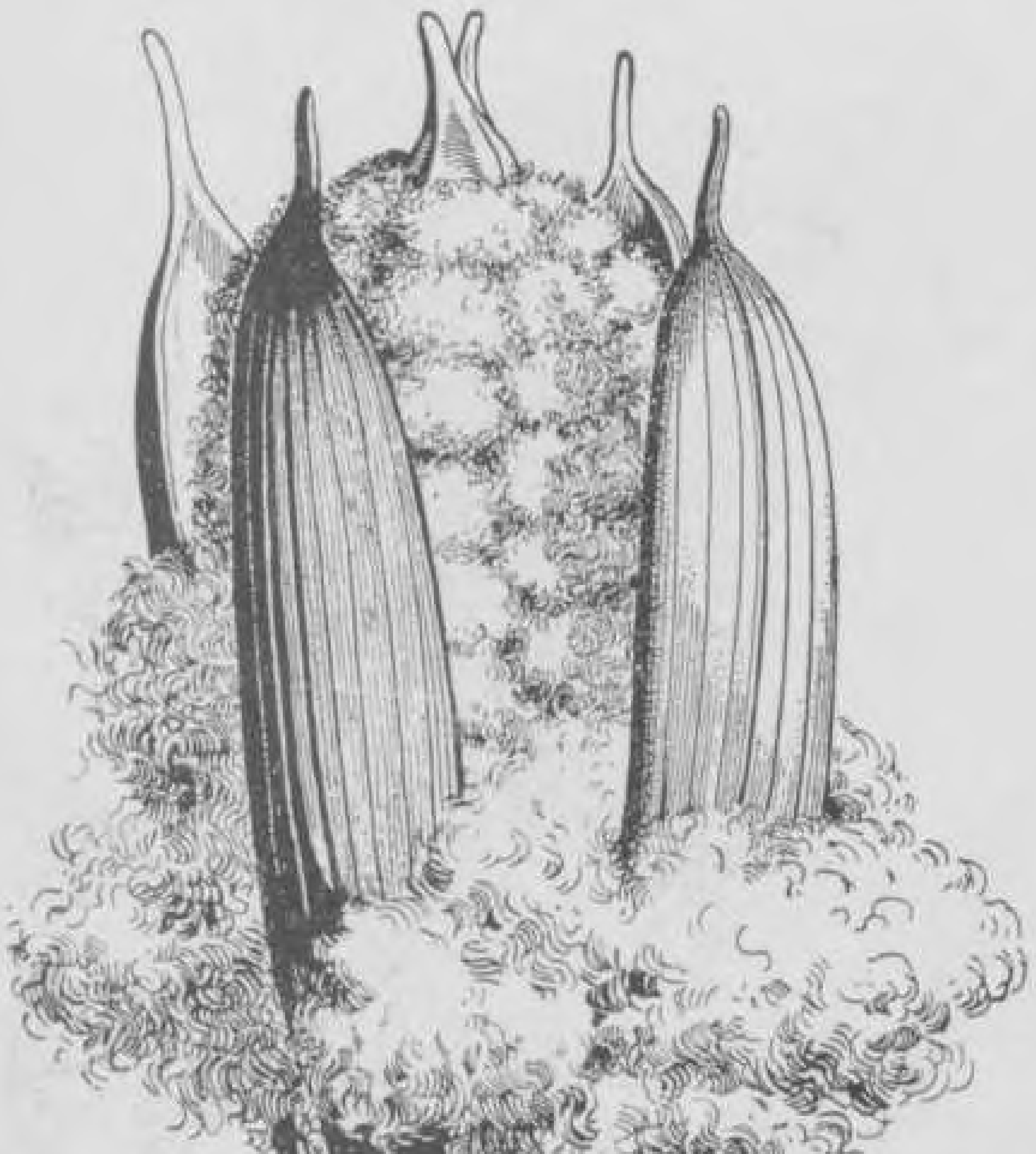

155. **Opengesprongen vrucht van den kapokboom.**

156. **Olijven.**

157. *a.* **Cacao-vrucht.** *b.* **Doorsnede.** *c.* **Boon.**

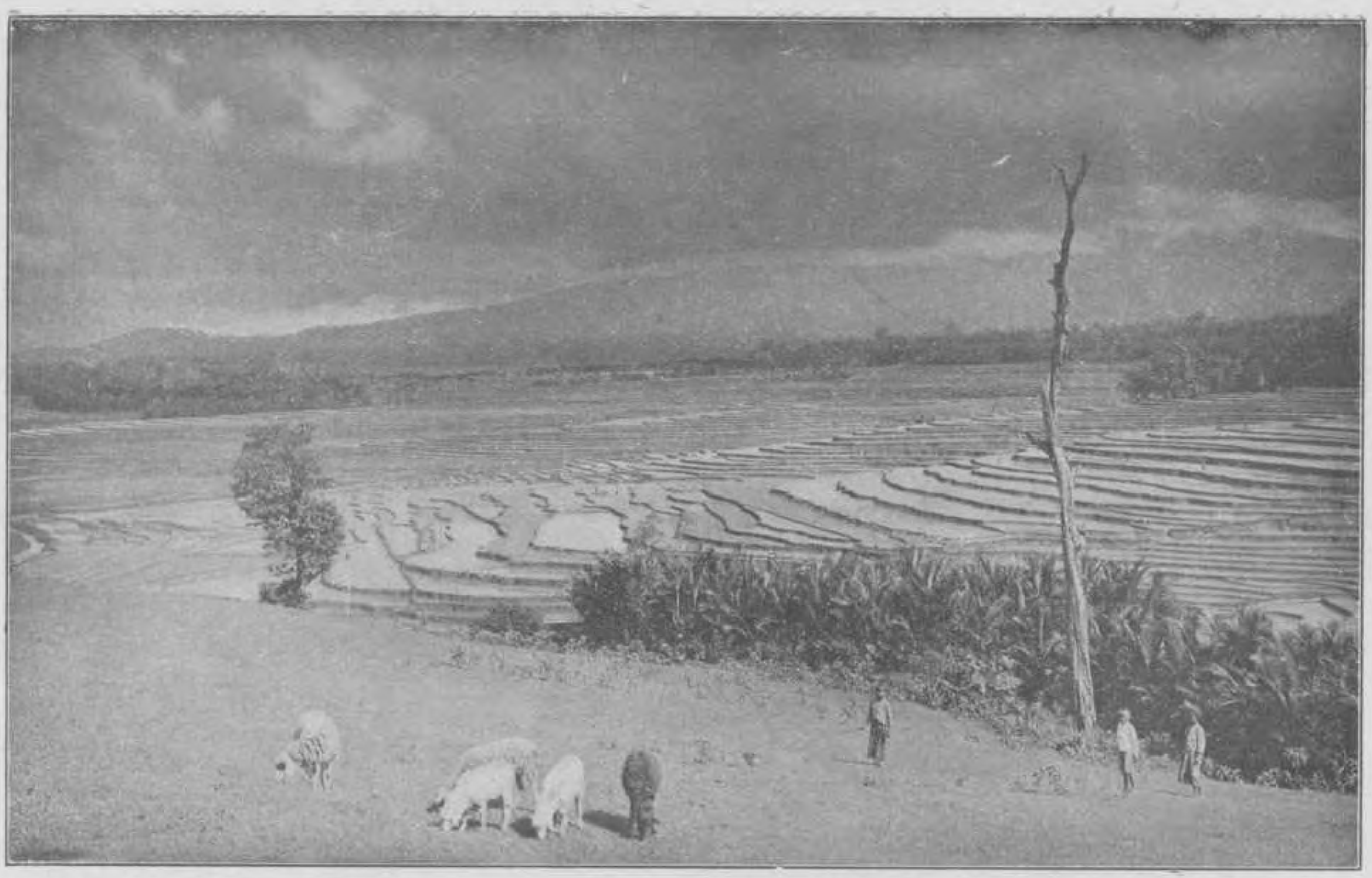

158. **Berg-sawah** met bevloeide terrassen. Elk terras-veld (*petak*) is omgeven door een aarden wal (*galengan*). Eenige petaks vormen samen een *sawah*. De bovenste sawahs ontvangen water uit de rivier, en door openingen in de galengans kan men het water van een hooger terras op een lager doen vloeien. Boven in het bergland wordt de rijst vroeger geoogst dan op de lagere sawahs. — Waar men de boschjes ziet, in de dessa.

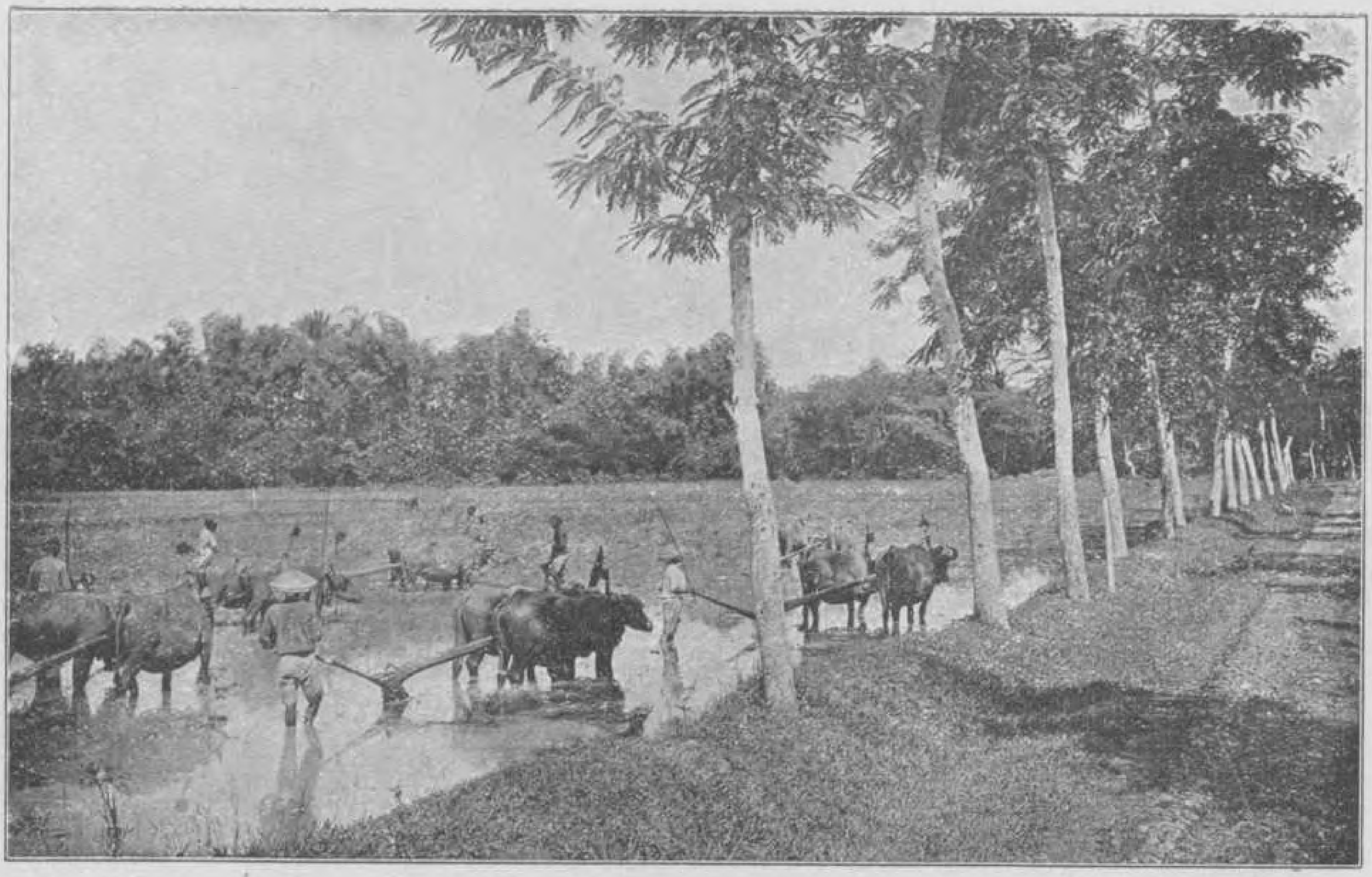

159. **Vlakte-sawah;** het ploegen met karbouwen. Deze sawahs worden door den regen besproeid, zoodat daar de rijstbouw geheel afhangt van den regentijd. — Rechts op den voorgrond ziet men een rij *kapok-boomen*.

Een en Twintigste druk.

JAVA.

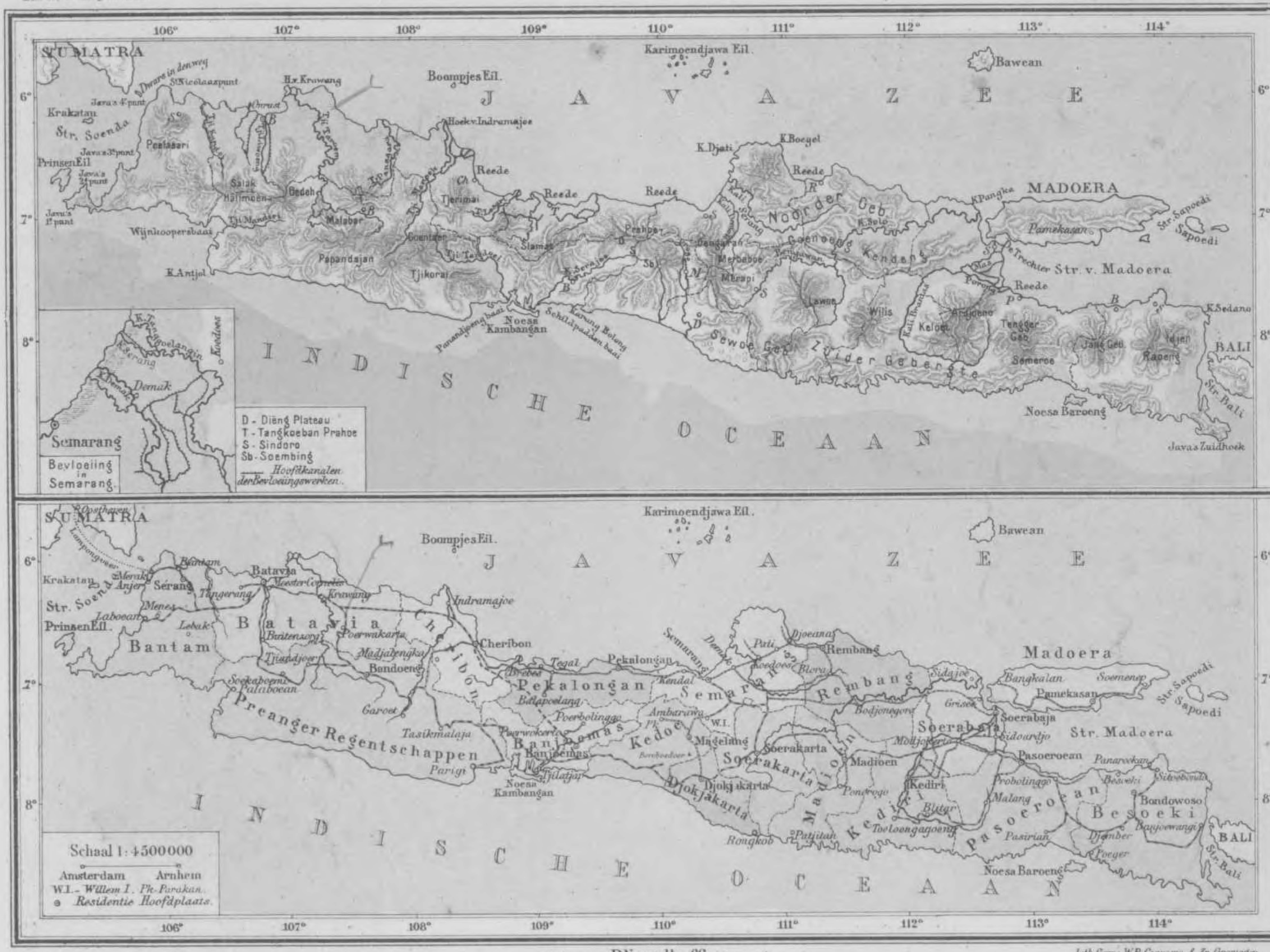

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Lith. Firma W.R. Casparie & Zn. Groningen.

Een en Twintigste druk.

SUMATRA EN WESTEL. BORNEO.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 34

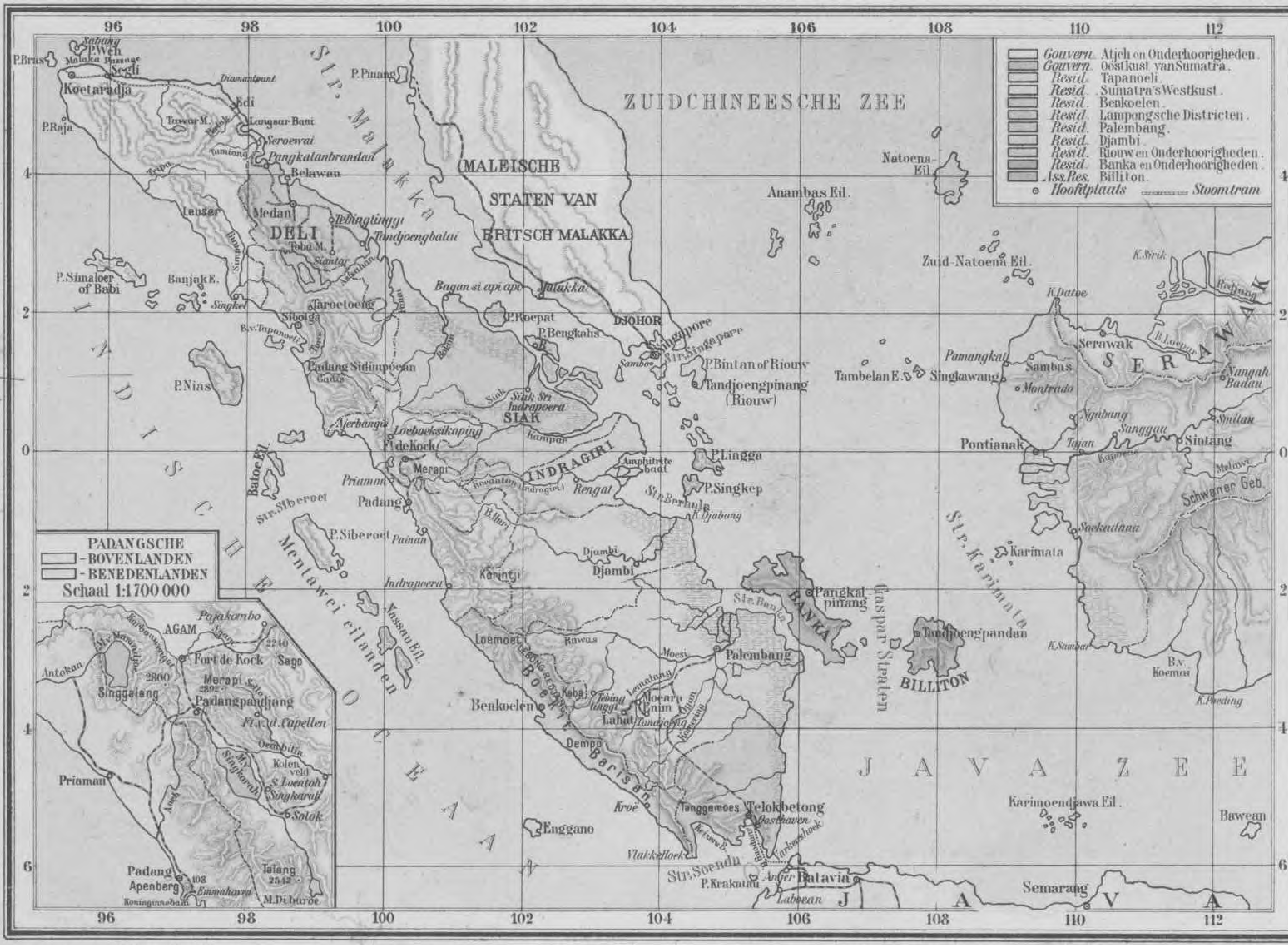

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Schaal 1:8 000 000.

Groningen — Maastricht

Lith. Inricht. W.R. Casparie & Zn Groningen

160. **Fort de Kock** in de Padangsche Bovenlanden. Die mooie dorp, door de Inlanders *Boekit-Tinggi* geheeten, ligt bijna 1000 M hoog in een gezond oord. Het heeft een groot militair kampement en een kweekschool voor inlandsche onderwijzers. De weekmarkten (*pasars*) worden er door duizenden Maleiers bezocht. Rechts ziet men de groote Societeit.

161. **Padangsche Bovenlanden.** Kar (*pedati*) met *karbouw* bespannen. Daarachter een groote *rijstschuur*. De mooie rijstschuren en de puntige zadeldaken der beschilderde en vergulde huizen getuigen hier overal van de groote welvaart der Maleische landbouwers.

162. **Rongeng** (voorname danseres) en **gàmelan** (orkest). Rongeng *zingt* en *tandakt* (danst) al zwaaiende met haar *selèndang* (doek). Links-achter: *gong* (bekkens); links-vóór: 2 bespelers van de *demoeng* of de *gambang* (met hamertje). Daartusschen: fluitist met *soeling* (blaasinstrument). Rechts: *rebab* (soort 2-snarige viool) en *kendang*-bespelers (soort trommel).

163. **Kampong** en **bétel-tuin.** De rivier loopt midden door den kampong. Op de rivier *vlotwoningen* en onder de hooge *kokospalmen* kamponghuizen, alle met overstekende daken, voor zon en regen. Ze hebben een dak van bladeren en omheiningen van *bamboestaken*. Rechts: bétel- of sirihtuin. De bladeren worden onder bijvoeging van wat gambir, pinangnoot en kalk gebruikt voor 't maken van een *betel-* of *sirihpruim*, die door de Inlanders gekauwd wordt.

Een en Twintigste druk

BORNEO.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 35

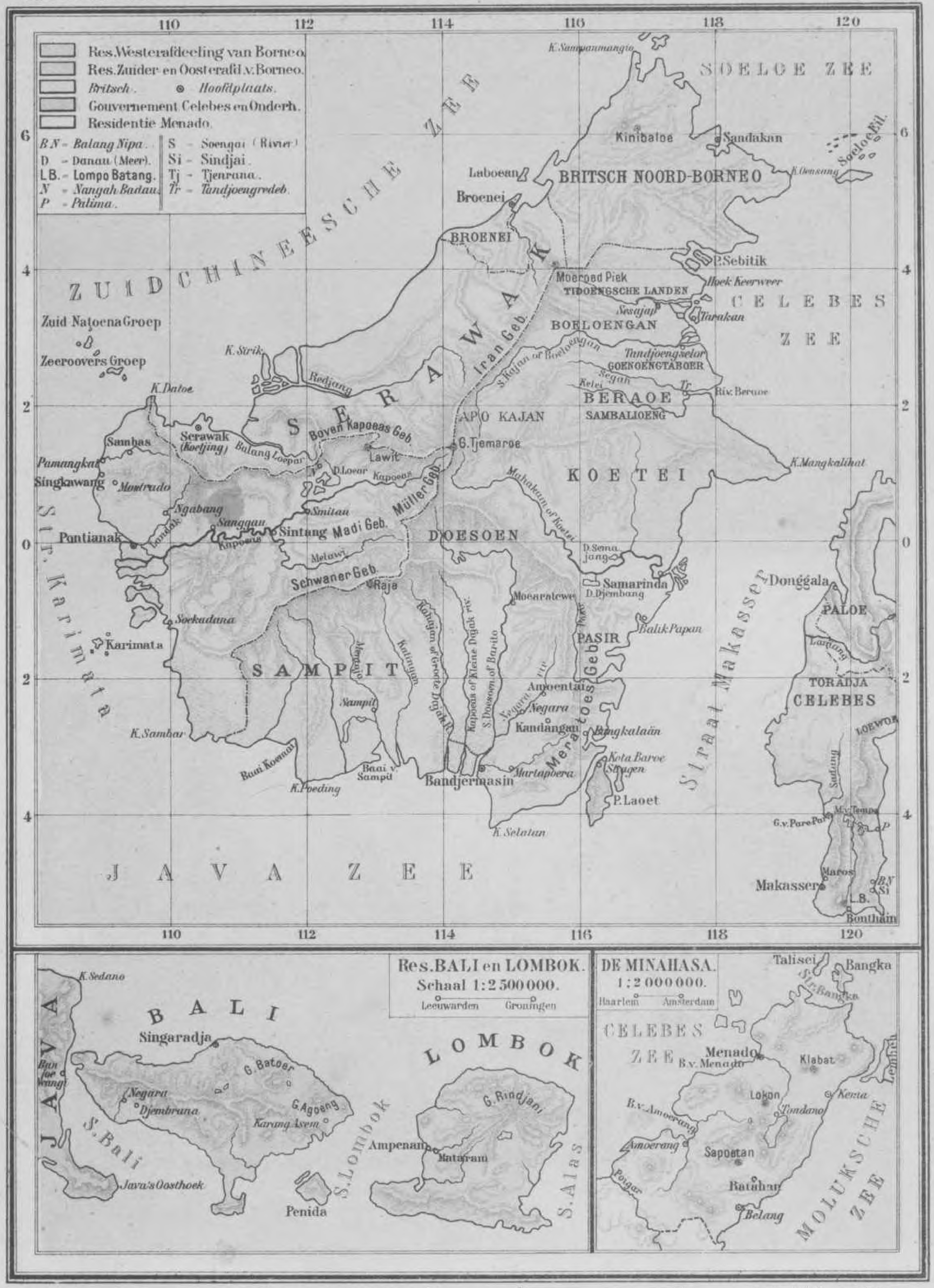

Schaal 1:8 000 000. Groningen Maastricht.

Lith. Grav. W.R. Caspar ie & Zn. Groningen

Een en Twintigste druk.

CELEBES, DE MOLUKKEN EN DE RES. TIMOR.

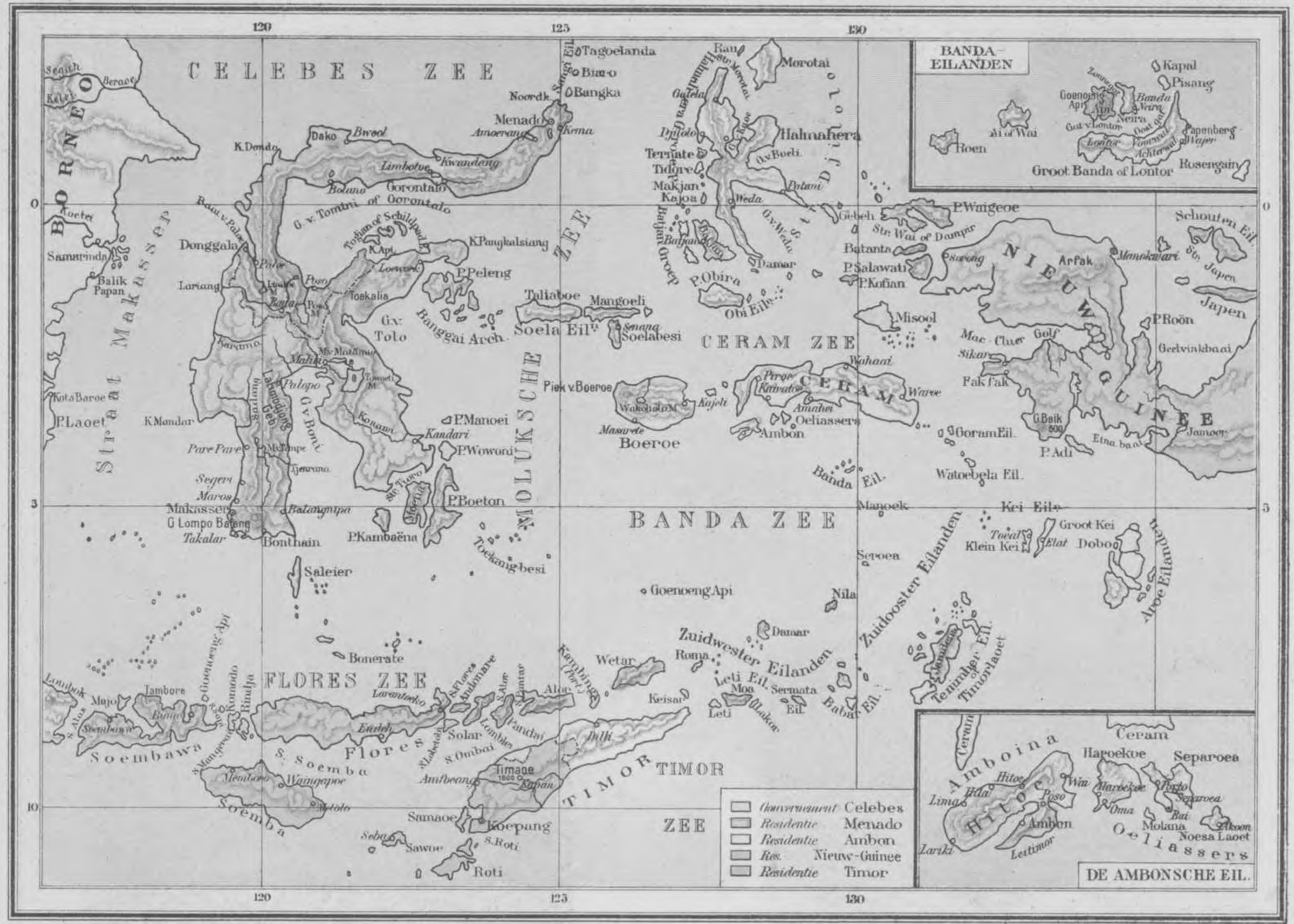

Schaal 1: 9000.000.
Groningen — Maastricht.

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

164. **Wárong** (winkel) onder een afdak van een inlandsch huisje. De waronghoudster staat achter de tafel en heeft gedroogd vleesch, aan speetjes geregen, te koop; voorts: suikerriet, rijst, fruit enz., enz. Men komt er graag een praatje maken op de „leugenbank". Een man drinkt water uit een kruik met tuit (*gendi*). Links: een Inlander met een draagstok (*pikolan*), waaraan manden met eetwaar, die aan den weg verkocht wordt. Dat is óók een *warong*.

165. **Wachthuisje** op het *rijstveld*. Van het wachthuisje hangen touwen af met allerlei poppetjes en vodden er aan, om de rijstvogeltjes (*gelatiks*) af te weren. Deze vogeltjes doen vooral veel schade aan de *kweekbeddingen*, waarvan de zaailingen (*bibit*) op de sawahs moeten worden overgeplant.

166. **Pasar** (passer) of inlandsche markt. Langs den breeden weg, onder palm of zonnedakje, de verkoopers (meest vrouwen) gehurkt bij manden met fruit, kippen, eieren, gedroogde visch enz.

167. **Indische vruchten.** Bovenste rij: kokosnoten en pisangs. Volgende rij: ananas, djeroek (sinaasappel), advokaat. Onderste rij: papaja, ramboetan, manggis, doerian, zuurzak.

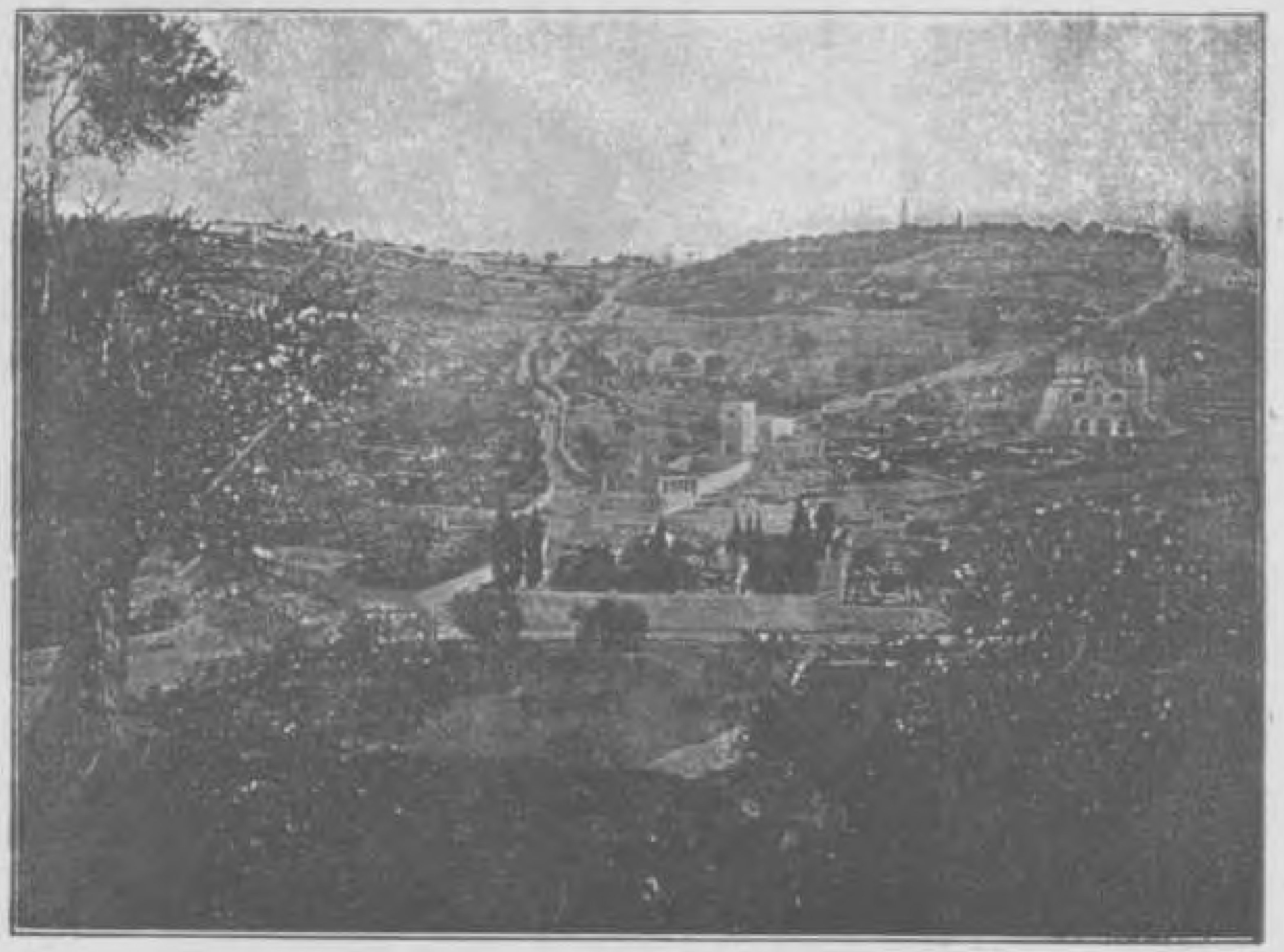

168. De **Olijfberg** bij Jeruzalem. Aan den voet bij den grooten olijfboom, de ommuurde Hof van Gethsemane, het eigendom der Franciskaners. Twee groote wegen leiden naar den Olijfberg, 818 M boven den zeespiegel, met heerlijk uitzicht op de omgeving tot aan de Doode zee.

169. **Oase met dadelpalmen** in de Syrische woestijn aan de Hedsjas-baan. De nieuwe staat Palestina gaat oostwaarts tot de Jordaan; de Hedsjas-spoorweg gaat door Oost-Palestina of Transjordanië; een zijlijn gaat van Derah naar de vruchtbare, vulkanische velden van Hauran. Waar water voorkomt, zijn oasen.

170. Biddende **Mohammedanen** met het gezicht naar Mekka, hun heilige stad, waar het graf van hun profeet is en waarheen jaarlijks duizenden pelgrims gaan, om den meteoorsteen van de Kaäba te kussen.

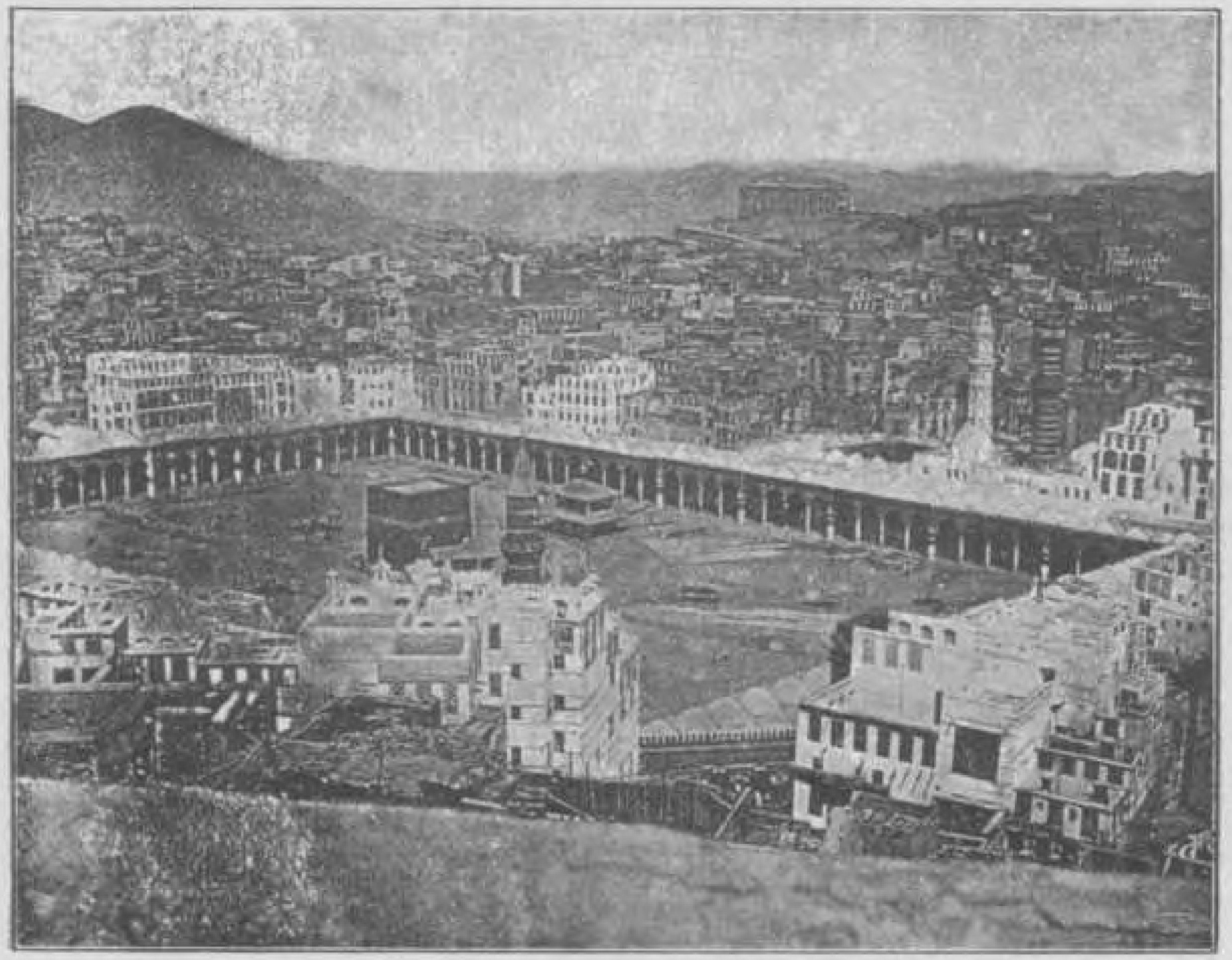

171. **Mekka.** Op den voorgrond het pelgrimshof met de H. **Kaäba,** omfloerst door een zwart zijden kleed, in 't midden. De meteoorsteen is in een der wanden van de Kaäba gemetseld.

PALESTINA
met indeeling tijdens Christus

Een en Twintigste druk.

BOS, Kaart en Beeld No. 37

Schaal 1 : 1 500 000 Leeuwarden Groningen

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Een en Twintigste druk.

AFRIKA. (Natuurkundig).

R. BOS, Kaart en Beeld No. 38

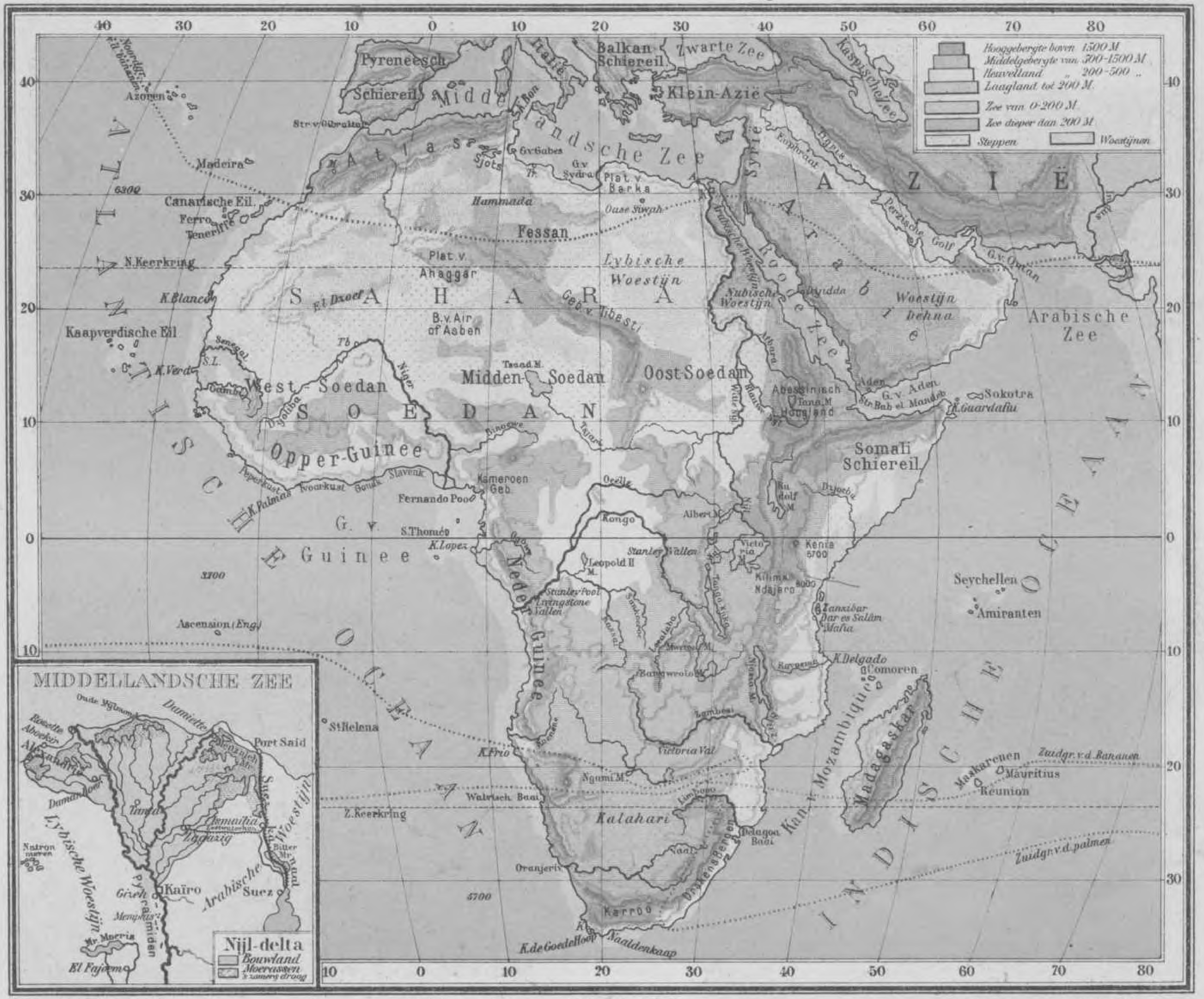

Kilometer Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Schaal 1:50 000 000.

38

172. **Nijllandschap.** De **pyramiden** van Gizeh.

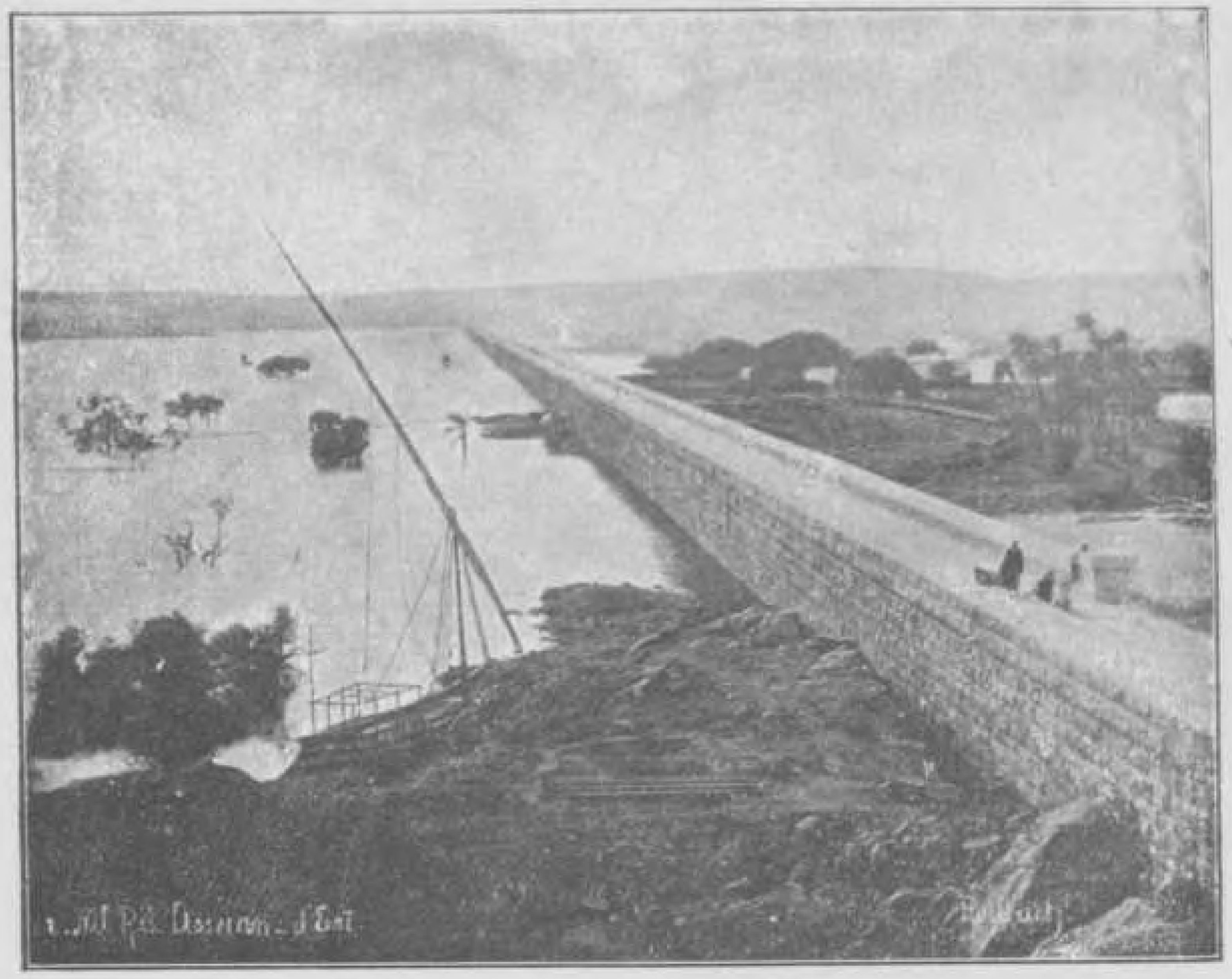

173. **Stuwdam** in den Nijl bij Assoean.

174. **Victoriavallen** in de Zambesi.

175. Opper-Guinee. Aanplanting van **olie-palmen;** deze palmen worden thans ook gepoot in Oost-Indië (Deli); de zaden leveren olie, waaruit plantenboter, kaarsen en zeep worden bereid.

176. **Gems.** Lang 1 M. Europa.

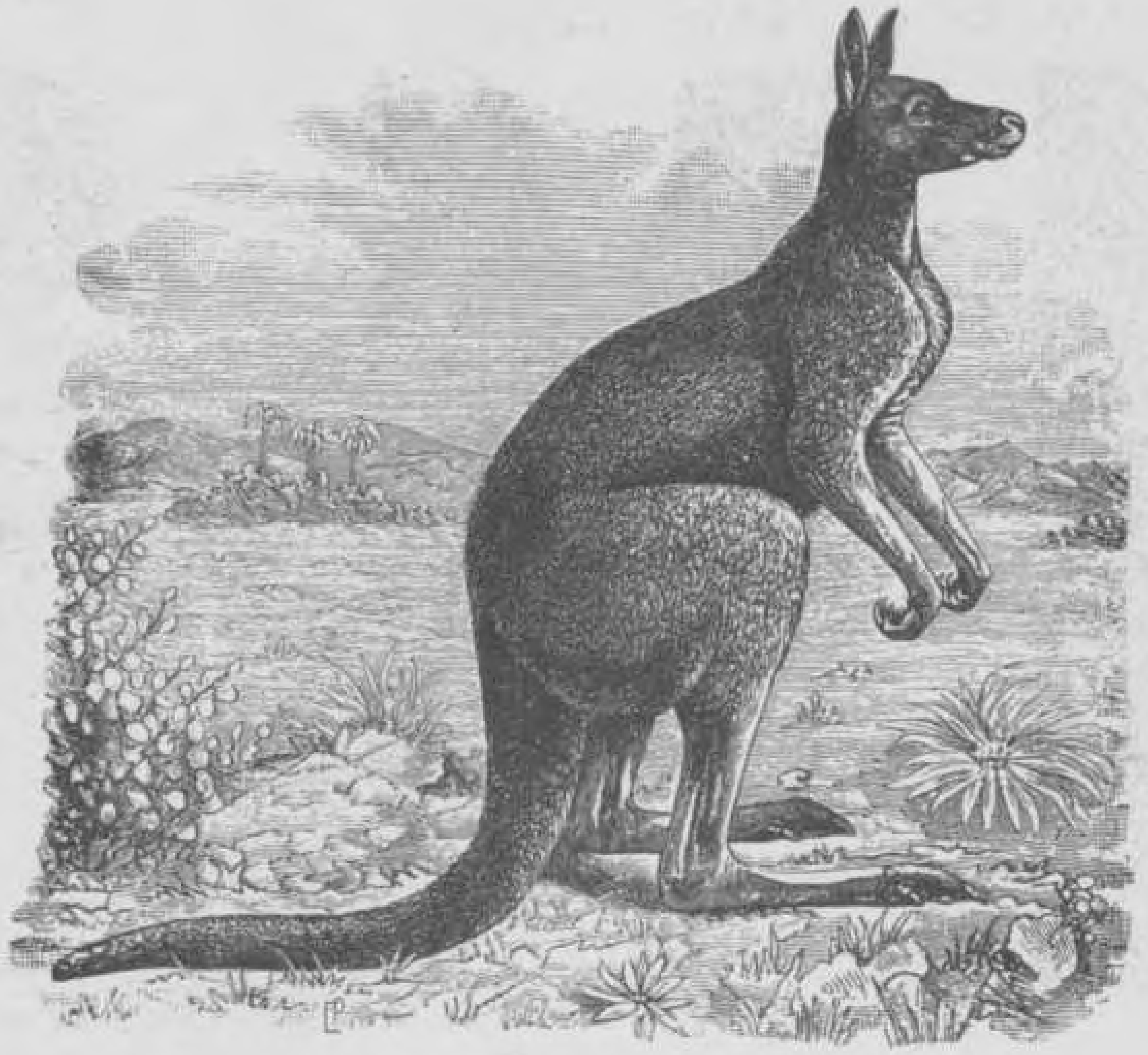

177. **Reuzen kangoeroe.** Lang 1½ M. Australië.

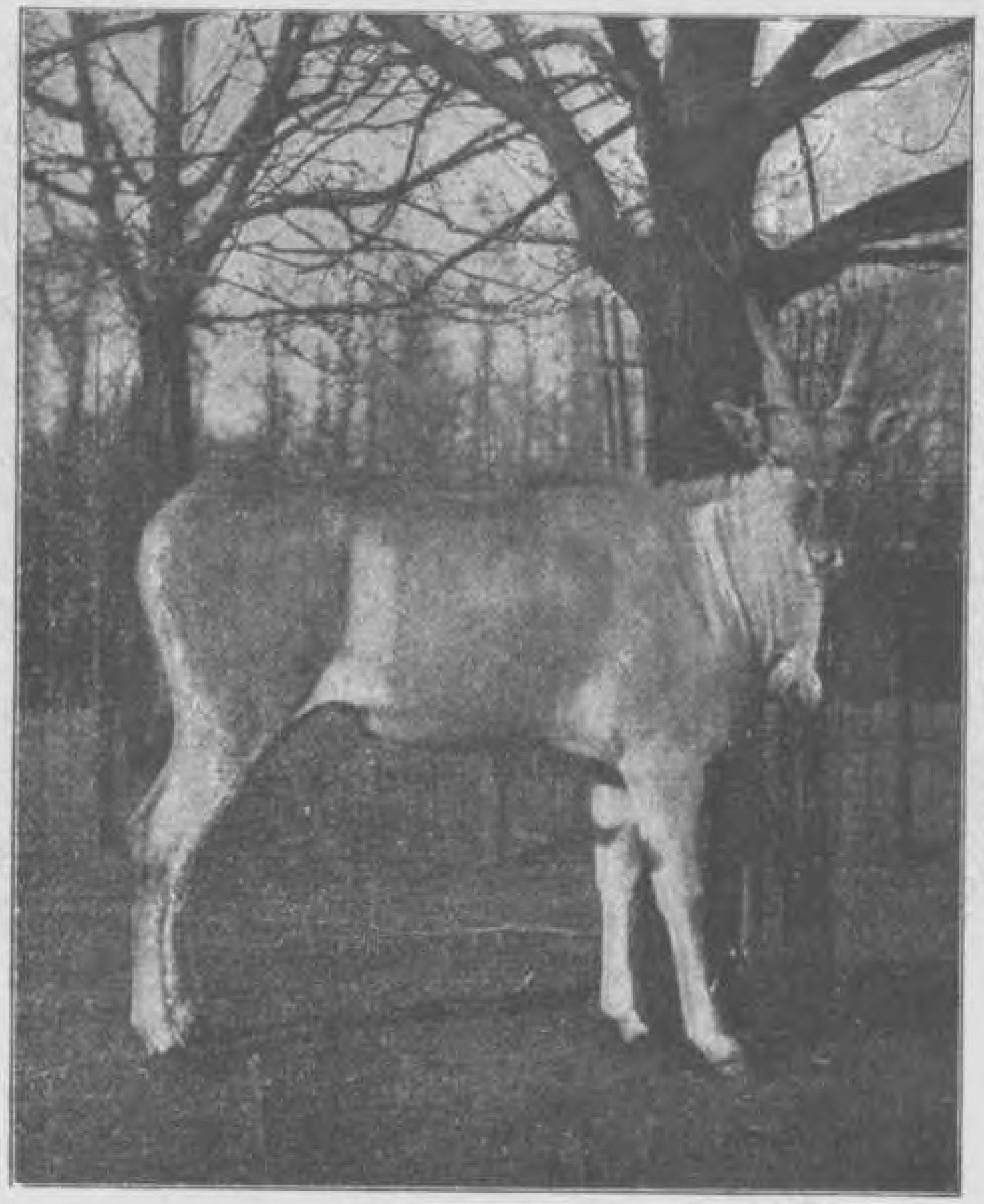

178. **Eland-antilope.** Lang 3 M; hoog 1,7 M. Afrika.

179. **Edelhert.** Lang 2 M. Hoog 1,23. Europa.

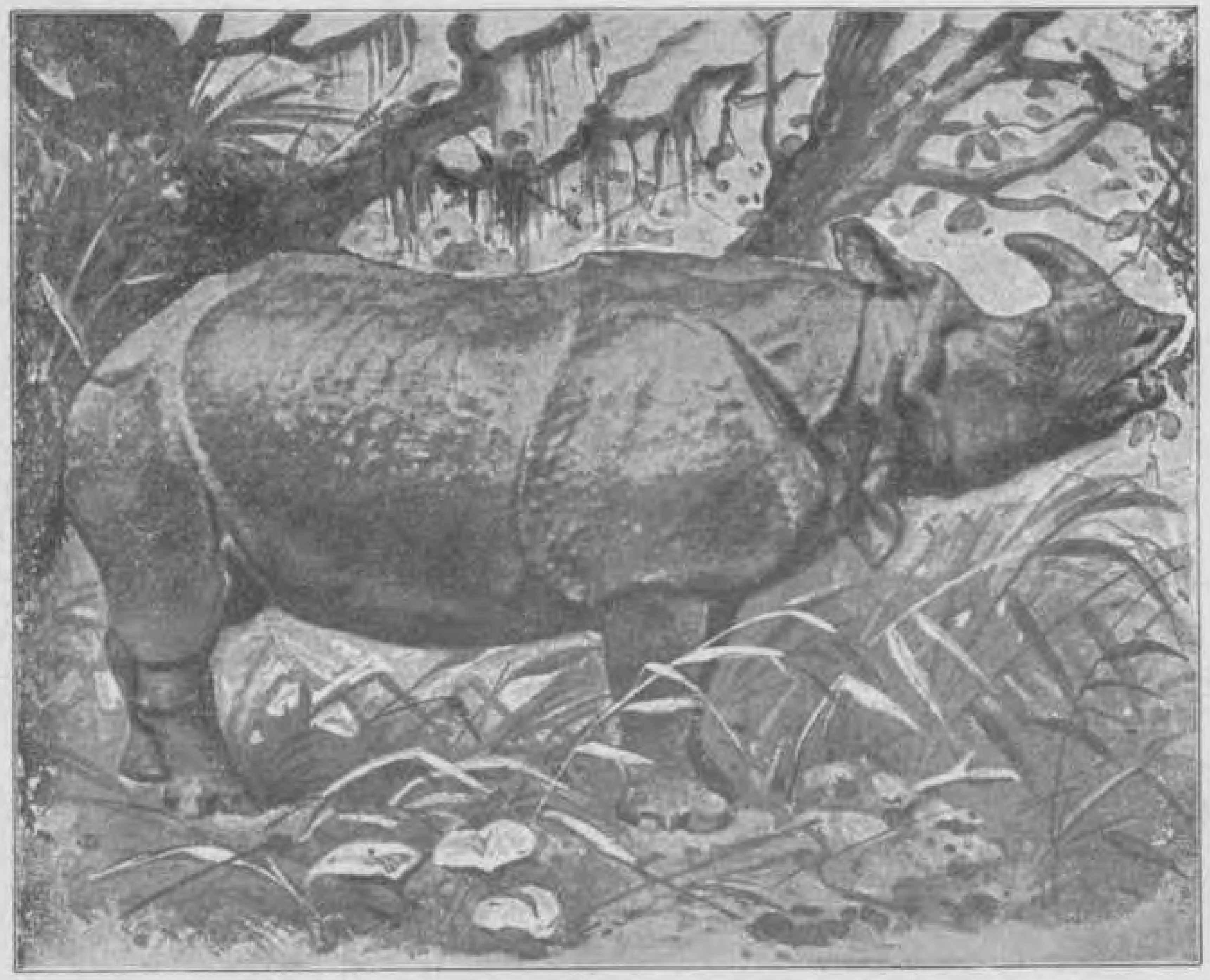

180. **Indische neushoorn** of **rhinoceros.** Lang 3½ M. Azië.

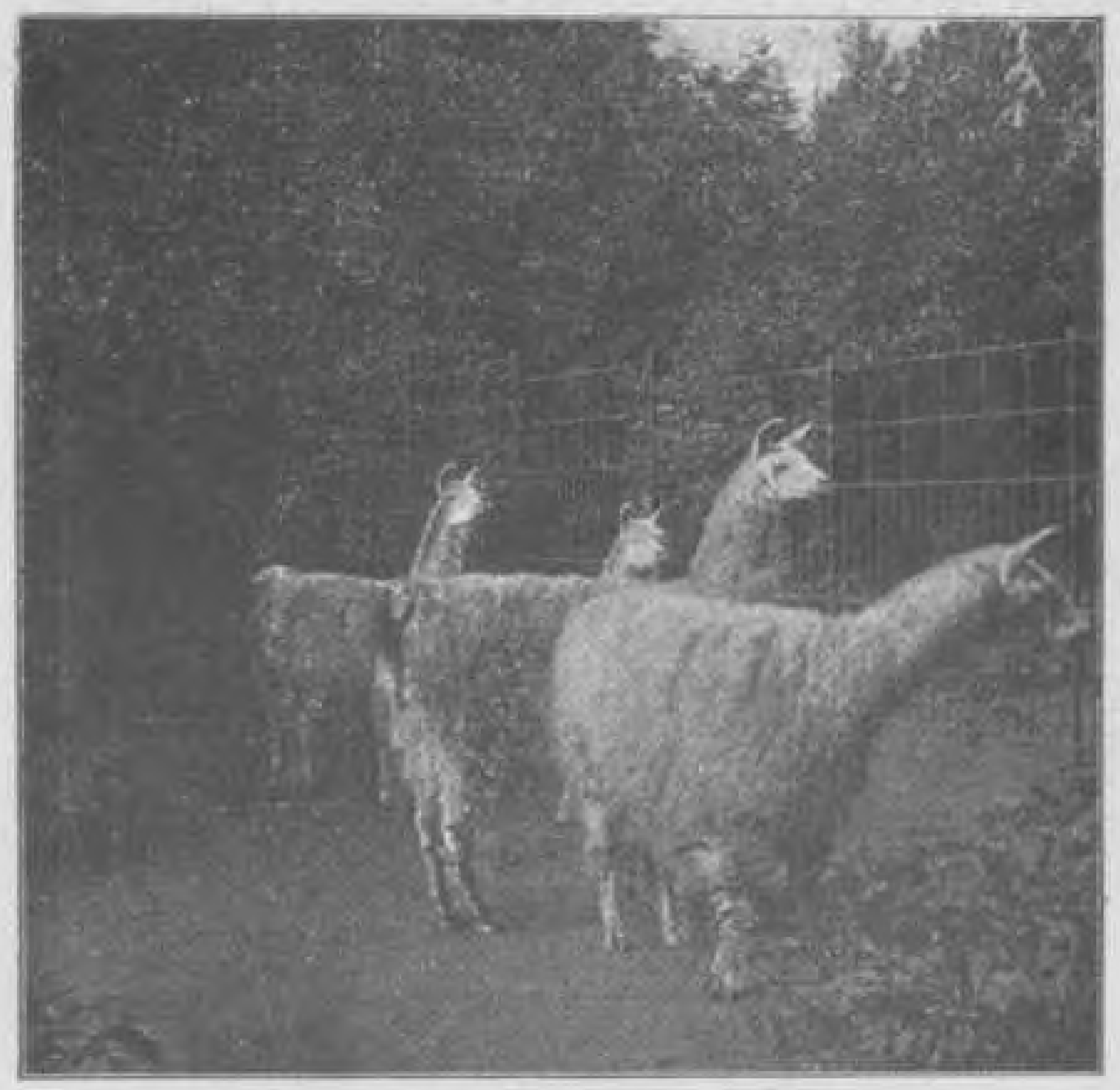

181. **Lama.** Hoog 1,2 M. Zuid-Amerika.

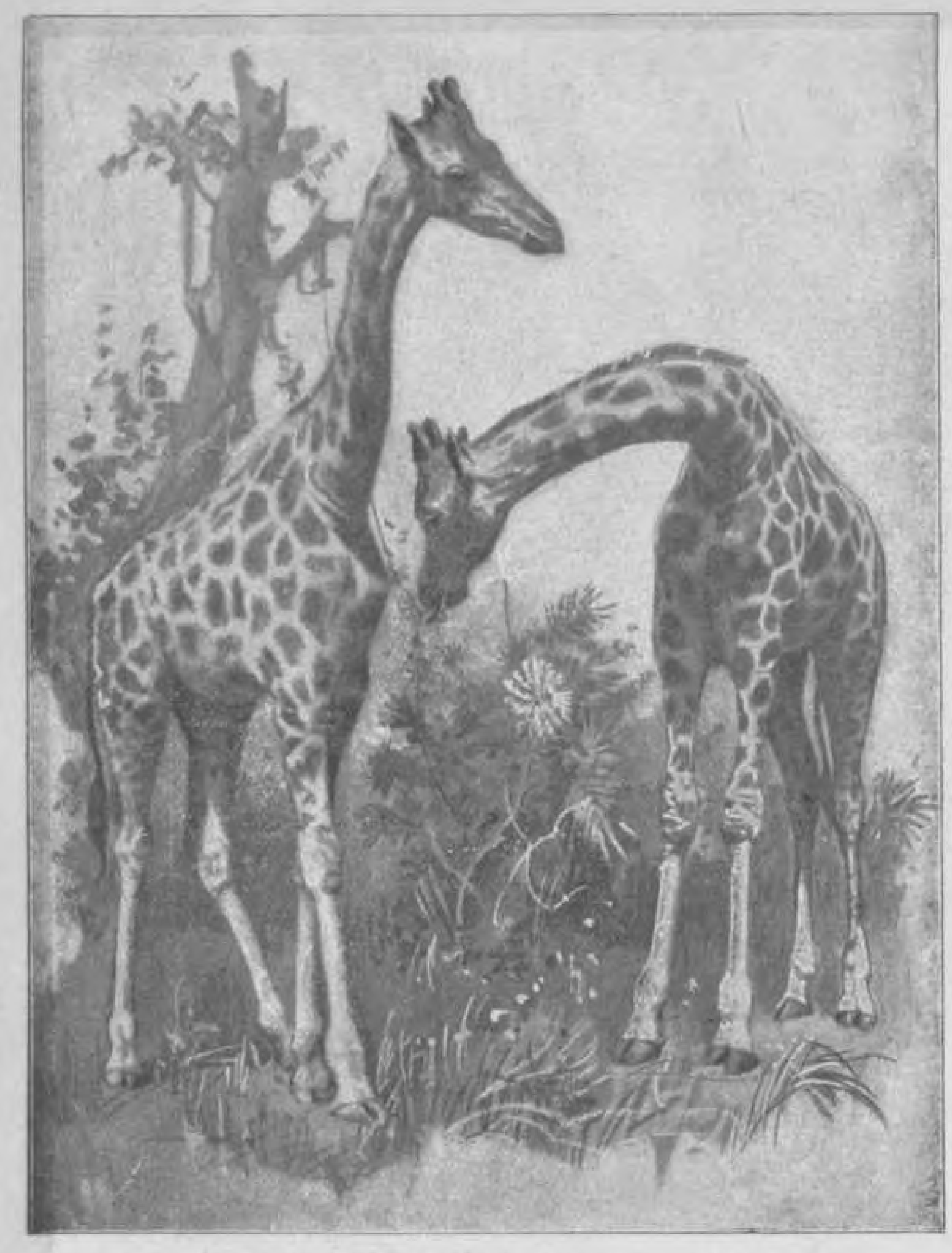

182. **Giraffe.** Tot 5½ M hoog. Afrika.

183. **Eidereend.** Lang 73 cM.

184. **Condor.** Lang 1 M. Vlucht 2,25 M.

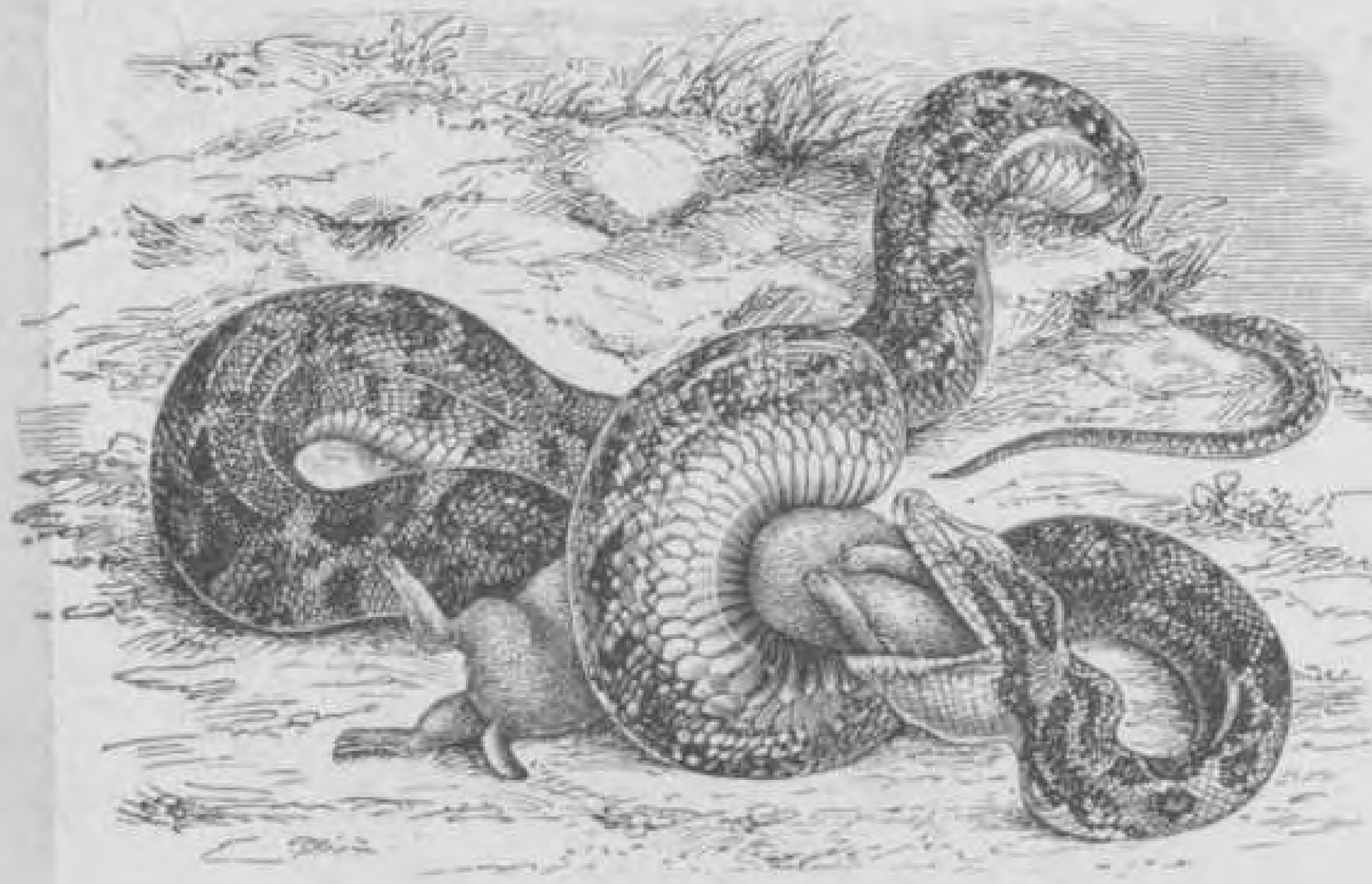

185. **Tijgerslang** (Python). Lang 6 M. Indië.

186. **Koraal.** Rechts: sterk vergroot.

187. **Orang-oetan,** 1,30 M. Borneo.

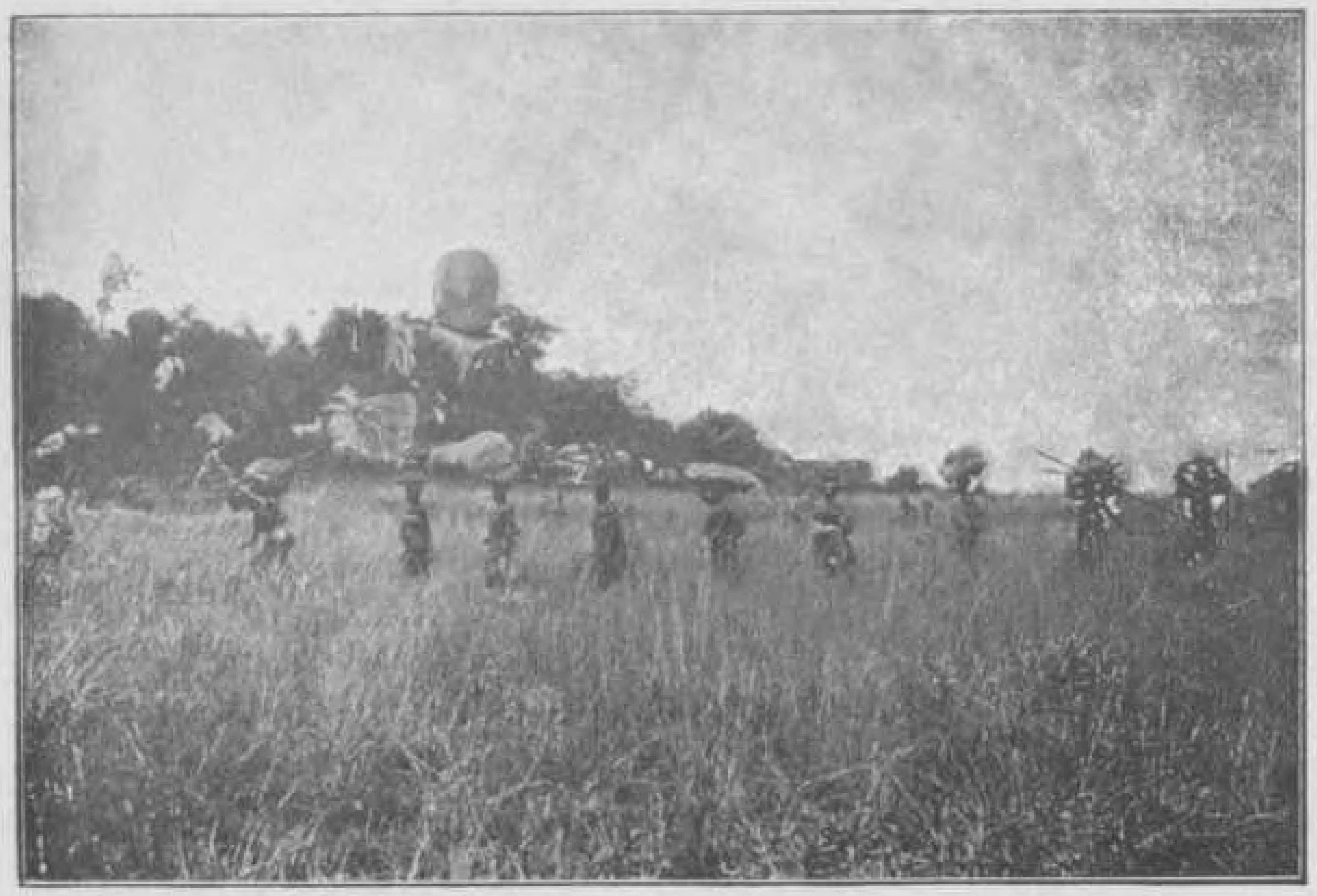

188. Soedan. Dragerskaravaan in de steppe.

189. Soedan. Negerstad met ronde hutten.

190. Weidestreek in Zuid-Afrika. Ossewagen. Slapende reizigers.

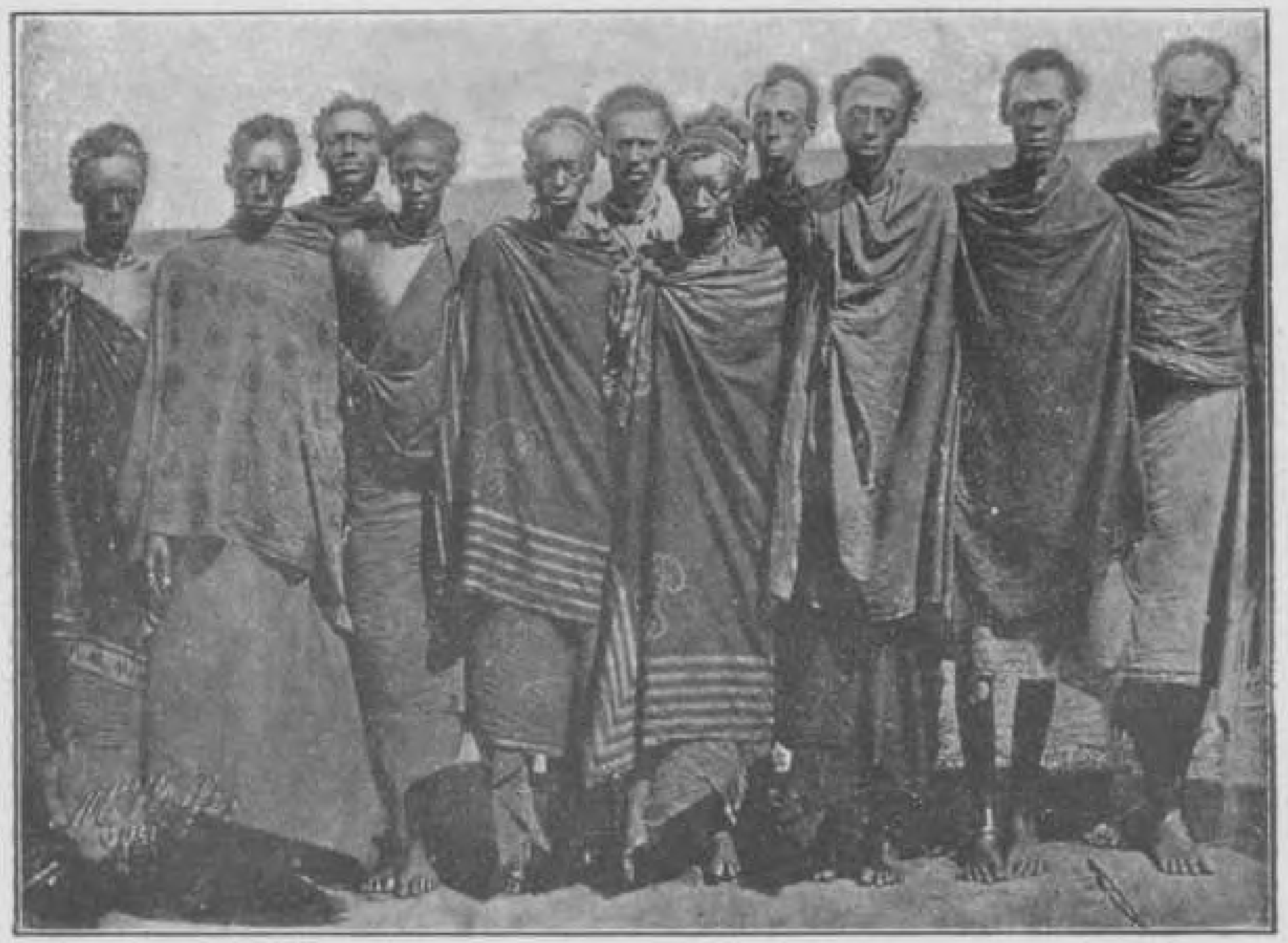

191. Afrika. Invloedrijke Hamieten.

Een en Twintigste druk.

AFRIKA (Staatkundig.)

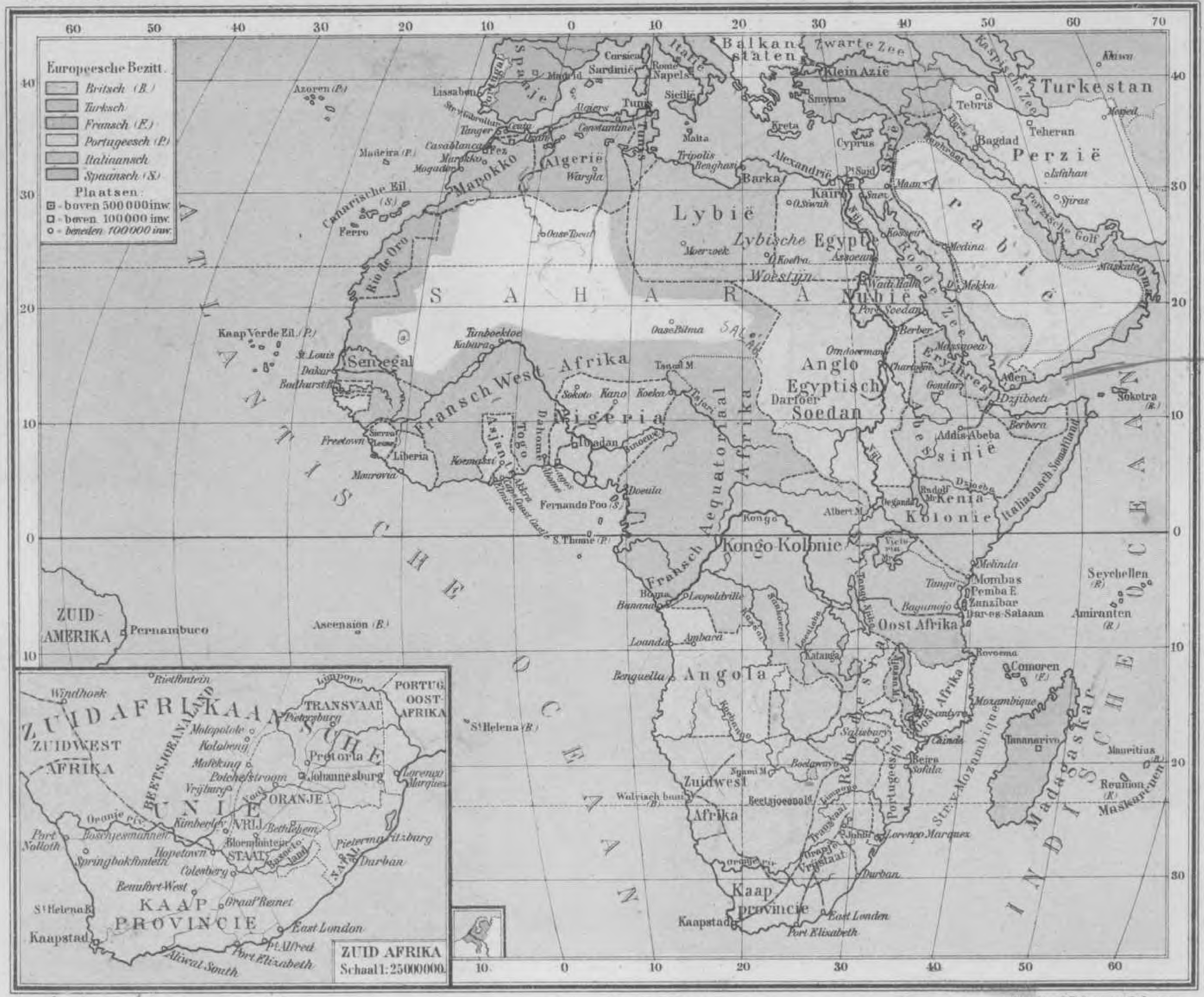

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Lith. Firma W.R. Casparie & Zn. Groningen

Een en Twintigste druk.

NOORD - EN MIDDEL - AMERIKA.

BOS, Kaart en Beeld No. 40

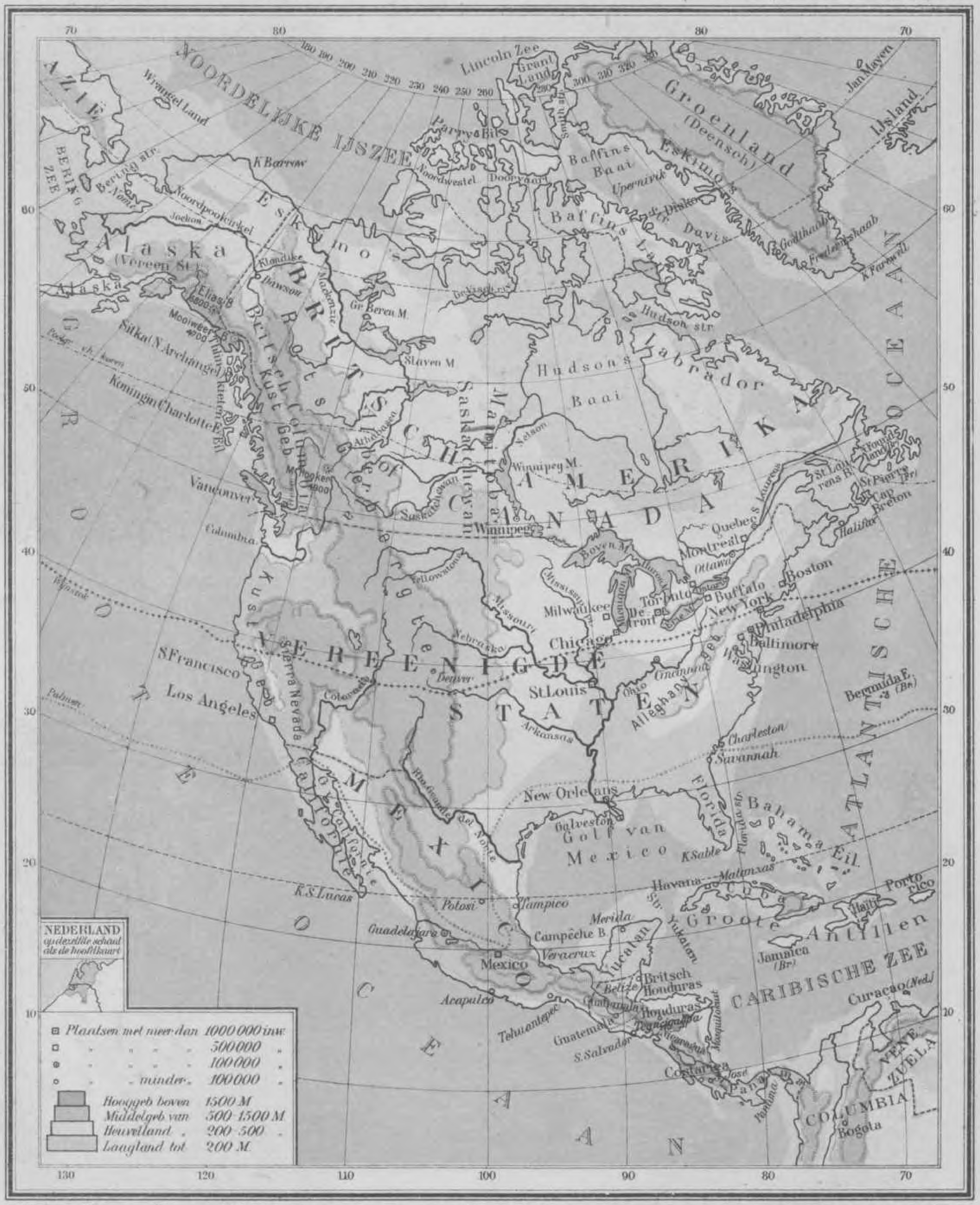

Kilometer

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen.

Schaal 1: 10 000 000.

192. Klondike. Goudwasscherij. De goudhoudende grond in de vallei wordt door een krachtigen waterstraal losgewoeld en door afhellende goten geleid naar richels, waarin kwik ligt en het goud zich oplost. Het goudhoudende kwik laat men in een pan verdampen, waarbij men klatergoud overhoudt. De kwikdamp wordt opgevangen en weer tot kwik verdicht.

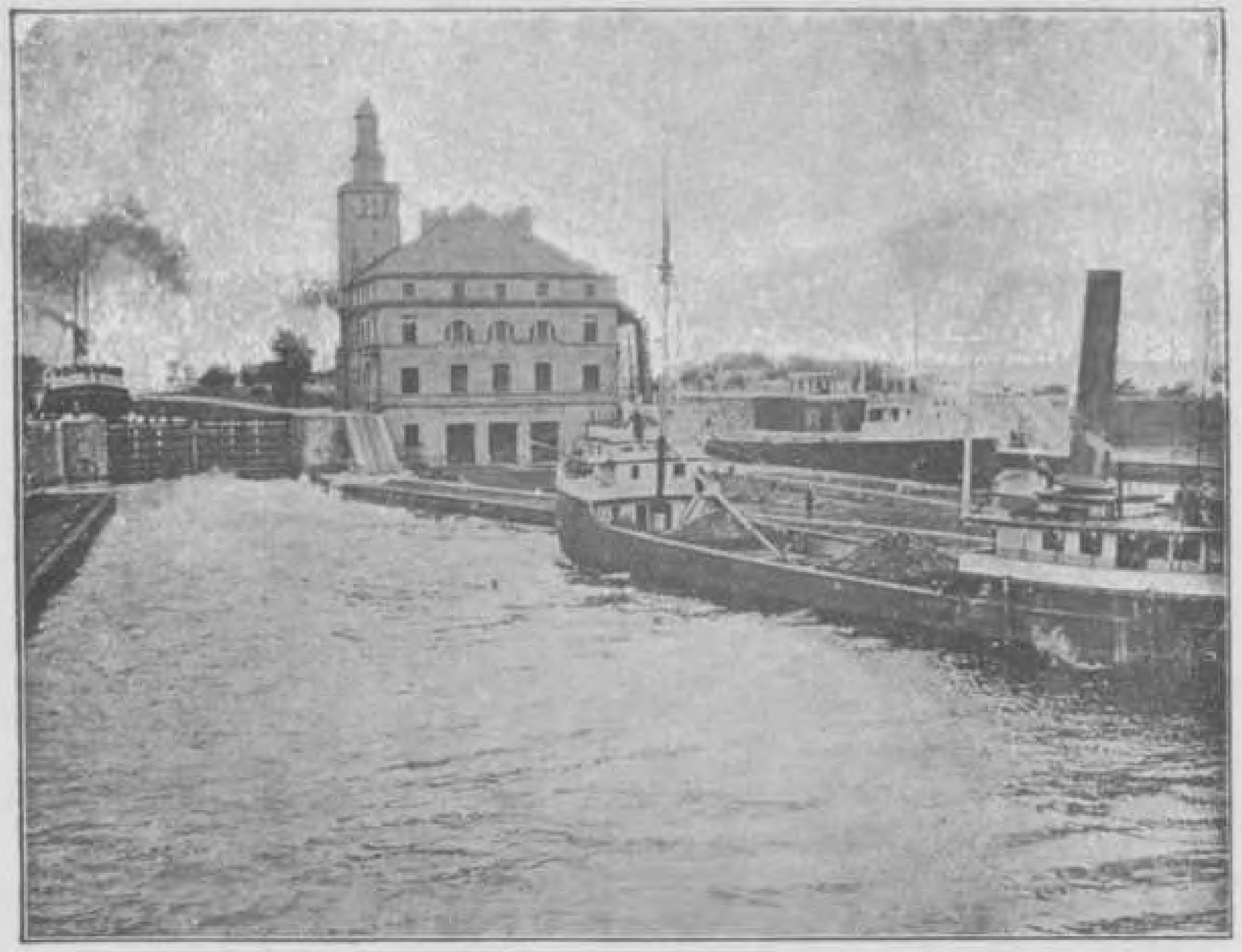

193. Vervoer van **erts** van Duluth over de Canadeesche meren naar de hoogovens van Pennsylvanië, Cleveland en Buffalo. Ten W. van Duluth is het Mesabi-geb., dat bijzonder rijk is aan *ijzererts*. Aan den Zuidrand van het Bovenmeer zijn rijke *kopermijnen*. De rijkste kopermijnen der wereld liggen in Utah en Noord-Chili. Het rijkste koperland van Europa is Spanje.

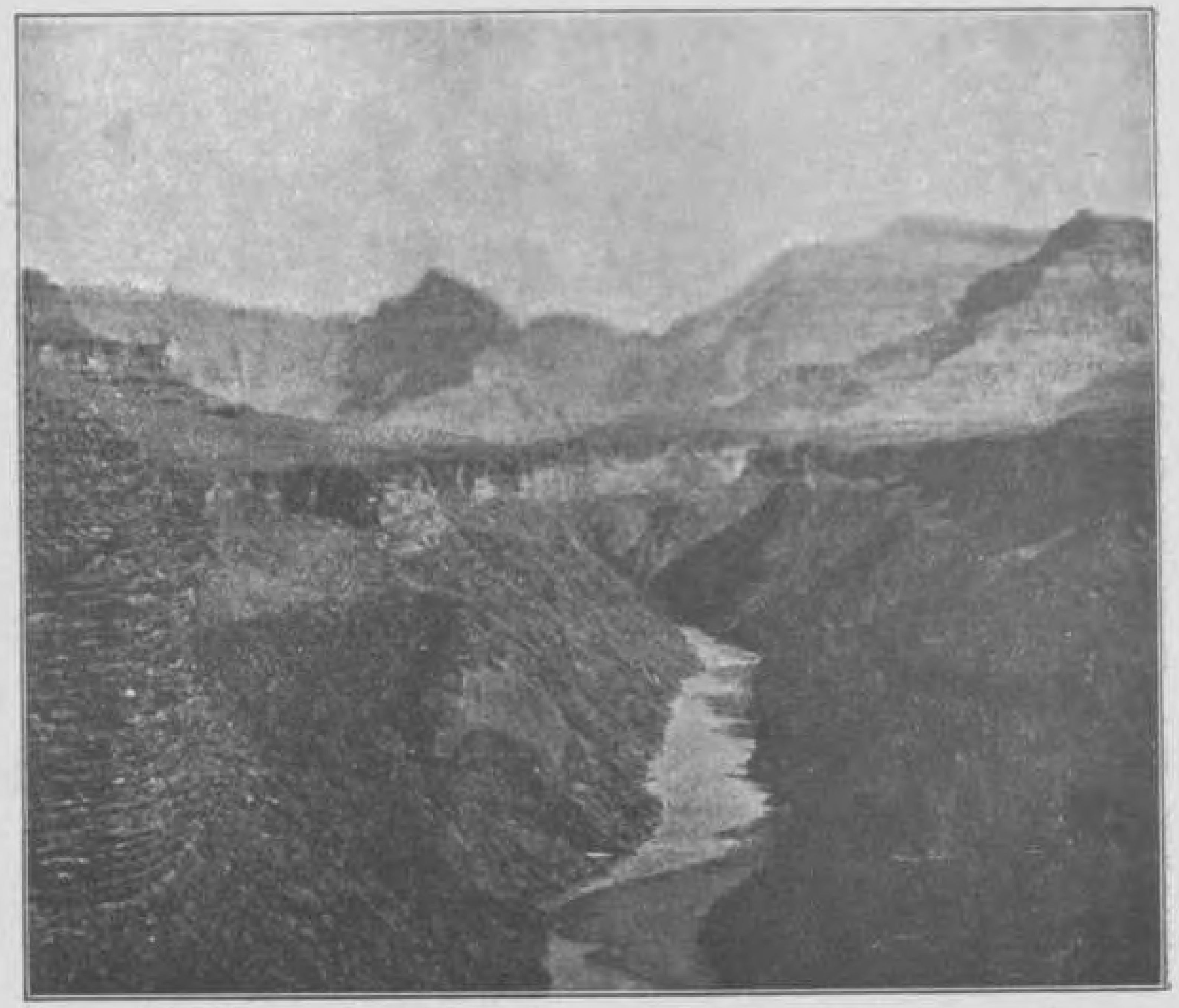

194. Colorado-cañon. De rivieren in het Westelijk deel der V.S. hebben veelal diepe kloven of *cañons* in de plateau's van het bergland uitgeschuurd.

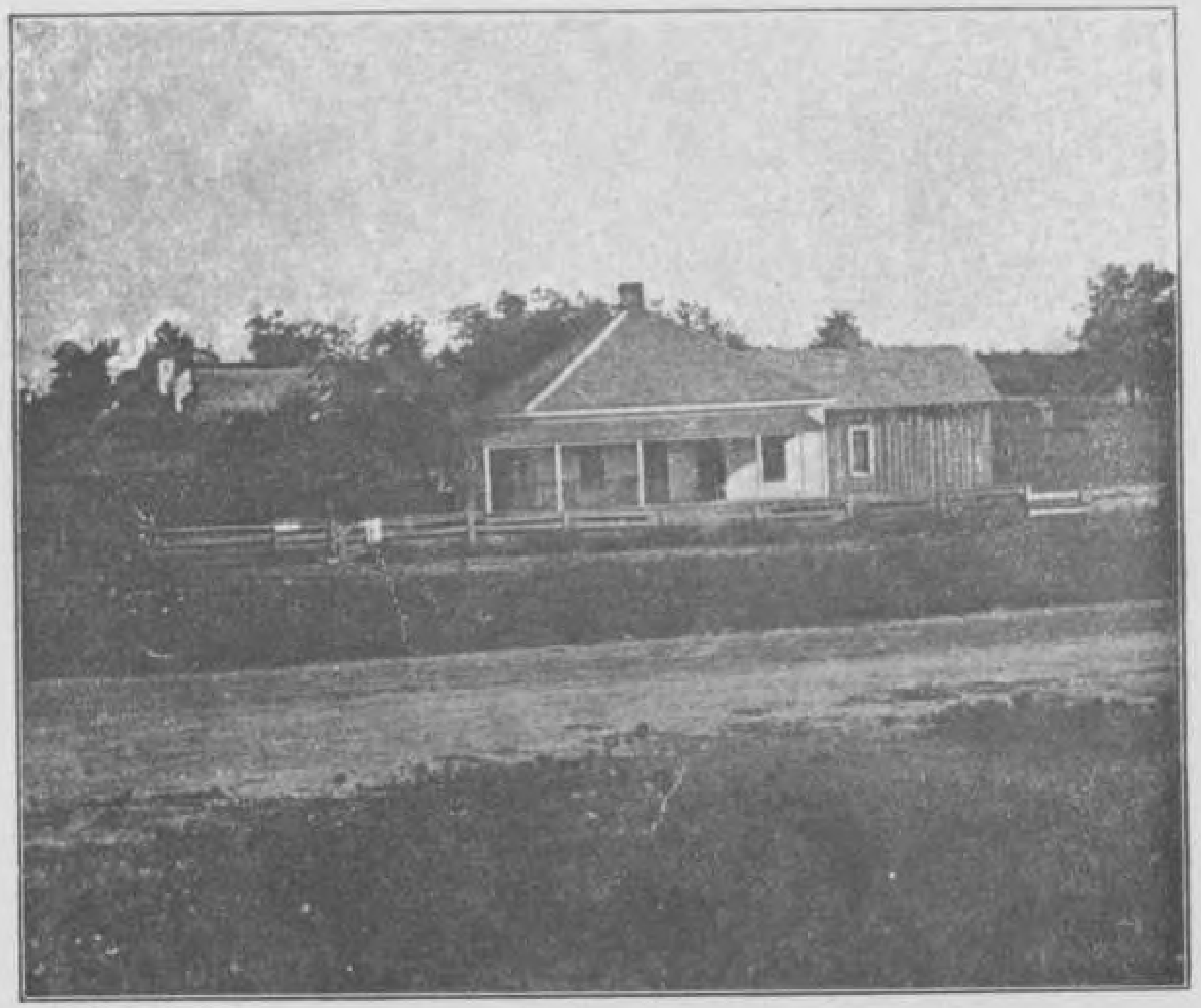

195. Farmhuis met veranda in Oklahoma, vroeger bedekt met oerwoud en prairiën, thans een cultuurland, bloeiende door veeteelt en landbouw.

196. **Winnipeg,** het centrum van den tarwehandel in **Canada.** Zuidelijk Canada (de Prairiestreek) is een buitengewoon vruchtbaar tarwe-land. De regeering bevordert de ontginning door het aanleggen van spoorwegen, irrigatiewerken en het afstaan van land op voordeelige voorwaarden. Vandaar veel landverhuizers, ook uit de V.S. Winnipeg had in 1874 slechts 2000 inw. thans 300 000.

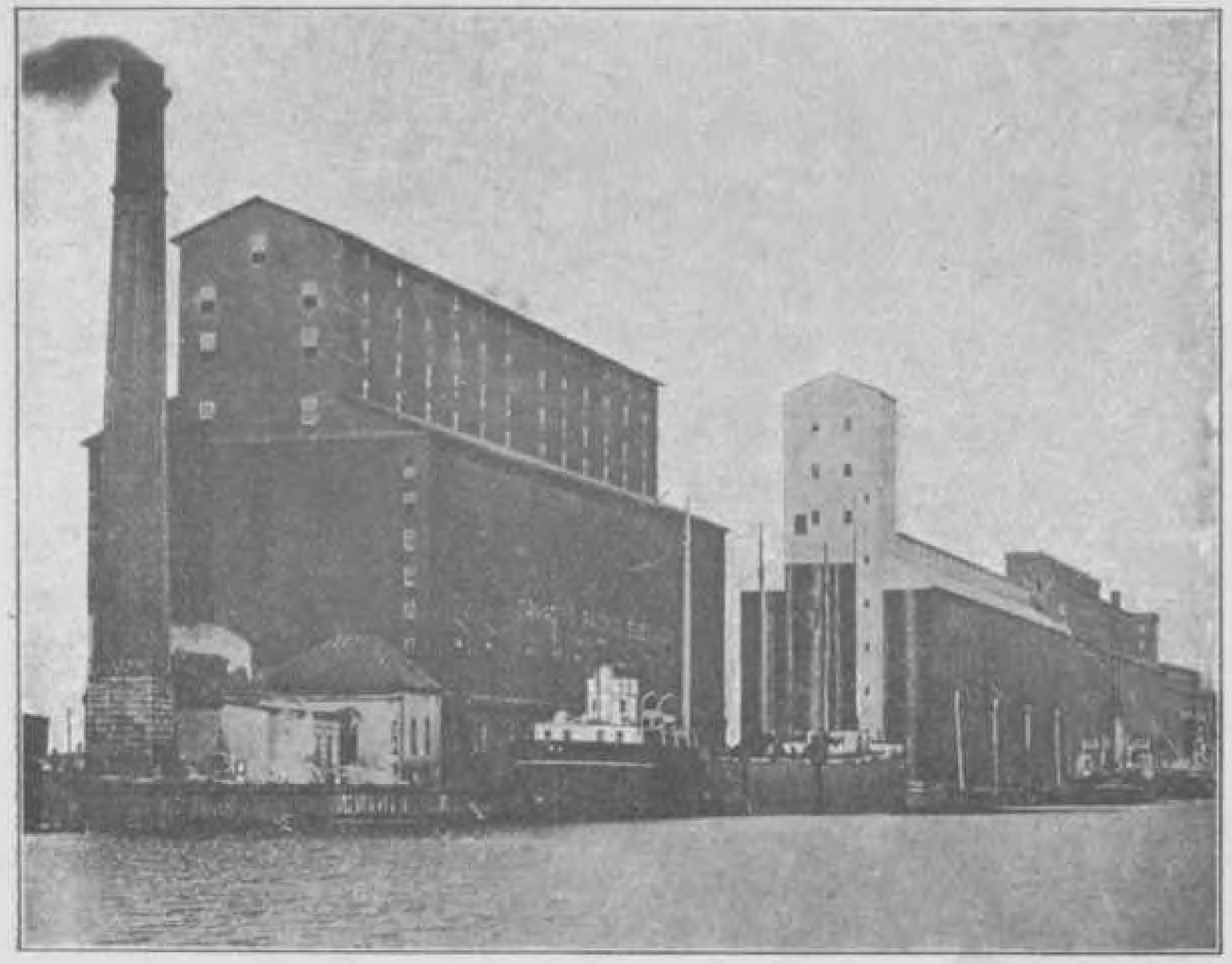

197. Graansilo's bij Chicago aan het Michigan-meer. Chicago, in 1830 nog een ellendig Indianendorp, heeft thans bijna 3 mill. inw. en is de 2e stad der V.S. Het is de eerste *korenmarkt* der aarde, de eerste *staal-* en *ijzermarkt* der V.S. en een der eerste markten voor *vleesch* en *hout.* Het heeft een reusachtige *industrie* voor vleeschwaren, meel, machines en confectie-artikelen.

198. Tabaksveld op Cuba met negerarbeiders. In de V.S. zijn de staten in het Ohio-gebied middelpunten van den tabaksbouw en den tabakshandel. **Louisville** is de hoofdmarkt.

199. **Savannah,** stapelplaats van *katoen.* De Golfstaten leveren $^2/_3$ van den katoenoogst der wereld, de uitvoerhavens zijn Galveston, New-Orleans en Savannah. De helft wordt in de V.S. verwerkt. Reusachtige katoen-industrie te **Boston, Lowell** enz.

Een en Twintigste druk.

DE VEREENIGDE STATEN EN MEXICO.

0 250 500 1000 Kilometer.

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen

Schaal 1: 24000000.

Een en Twintigste druk.

WEST-INDIË.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 42

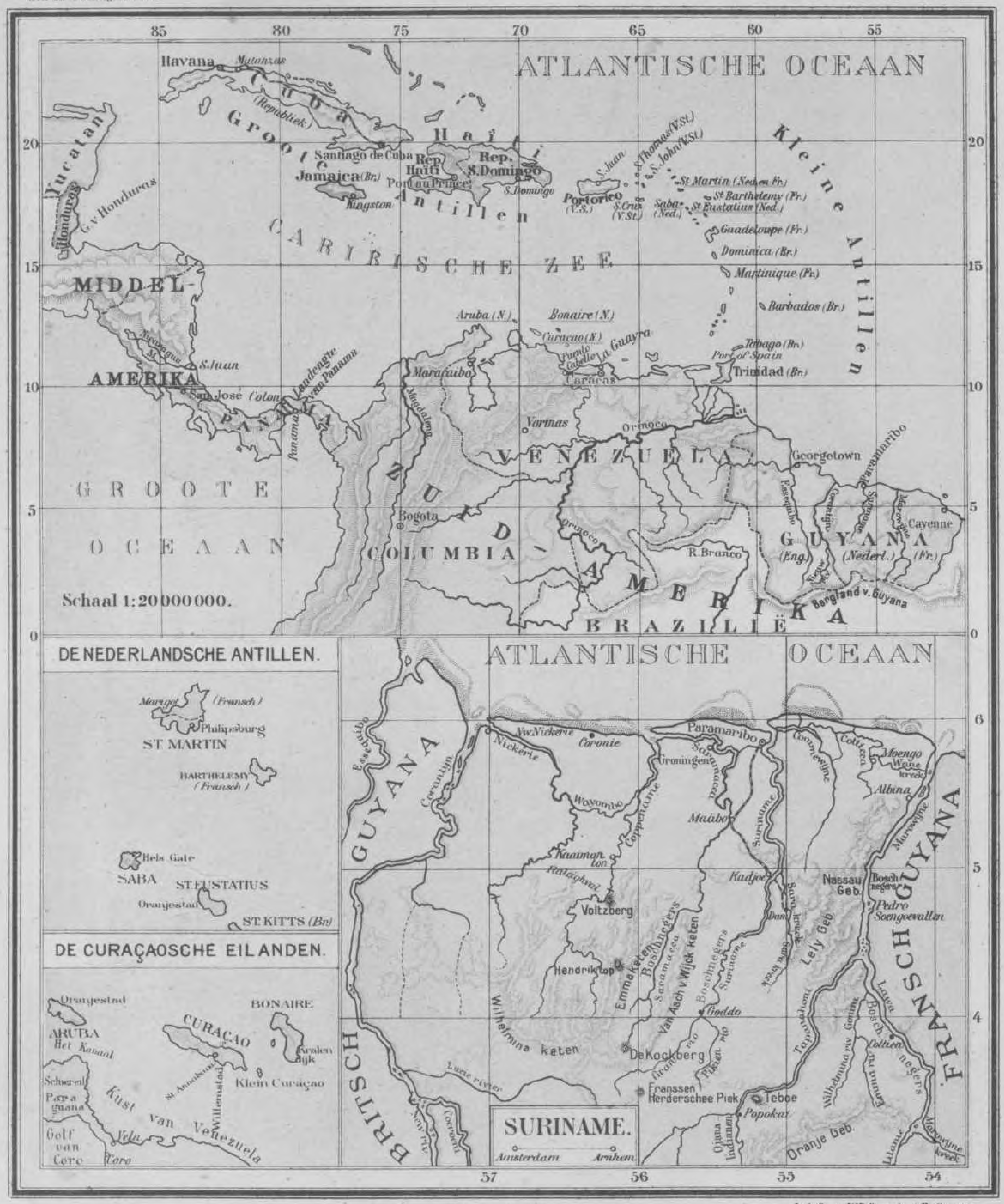

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen

Lith. Firma W.R. Casparie & Zn. Groningen

200. **Plantage** „Vredenburg", in Suriname. Op den voorgrond de Para-rivier, een zijtak van de Suriname-rivier, die de plantage van water voorziet. In de plantage ziet men de woningen van den Administrateur en andere hooge ambtenaren.

201. **Plantage** „Mariënburg", in Suriname. Op den achtergrond ziet men de Commewijne en in 't midden de plantage-sluis, waardoor de trensen of slooten der plantage met de zijrivier in verbinding kunnen worden gebracht. Men ziet een brug over de hoofdtrens. In dit gedeelte der plantage staan de arbeiderswoningen.

202. Weiland van een Hollandsche boerderij bij Paramaribo. Open stallen, waarin 's nachts een licht brandt, om de vleermuizen af te schrikken.

203. **Cassave-veld** met Surinaamsche arbeidsters. De middelste vrouwen hebben een bos cassavewortels op den schouder. De wortels worden in de zon gedroogd en dan fijn gestampt tot meel (*tapioca*), dat het hoofdvoedsel is in tropisch Amerika.

204. Het vervoer van **bananen** of pisangs. Deze vruchten zijn smakelijk en voedzaam. Jamaica vooral is een belangrijk bananenland. In Suriname is de uitvoer gestaakt.

Een en Twintigste druk.

ZUID-AMERIKA.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 43

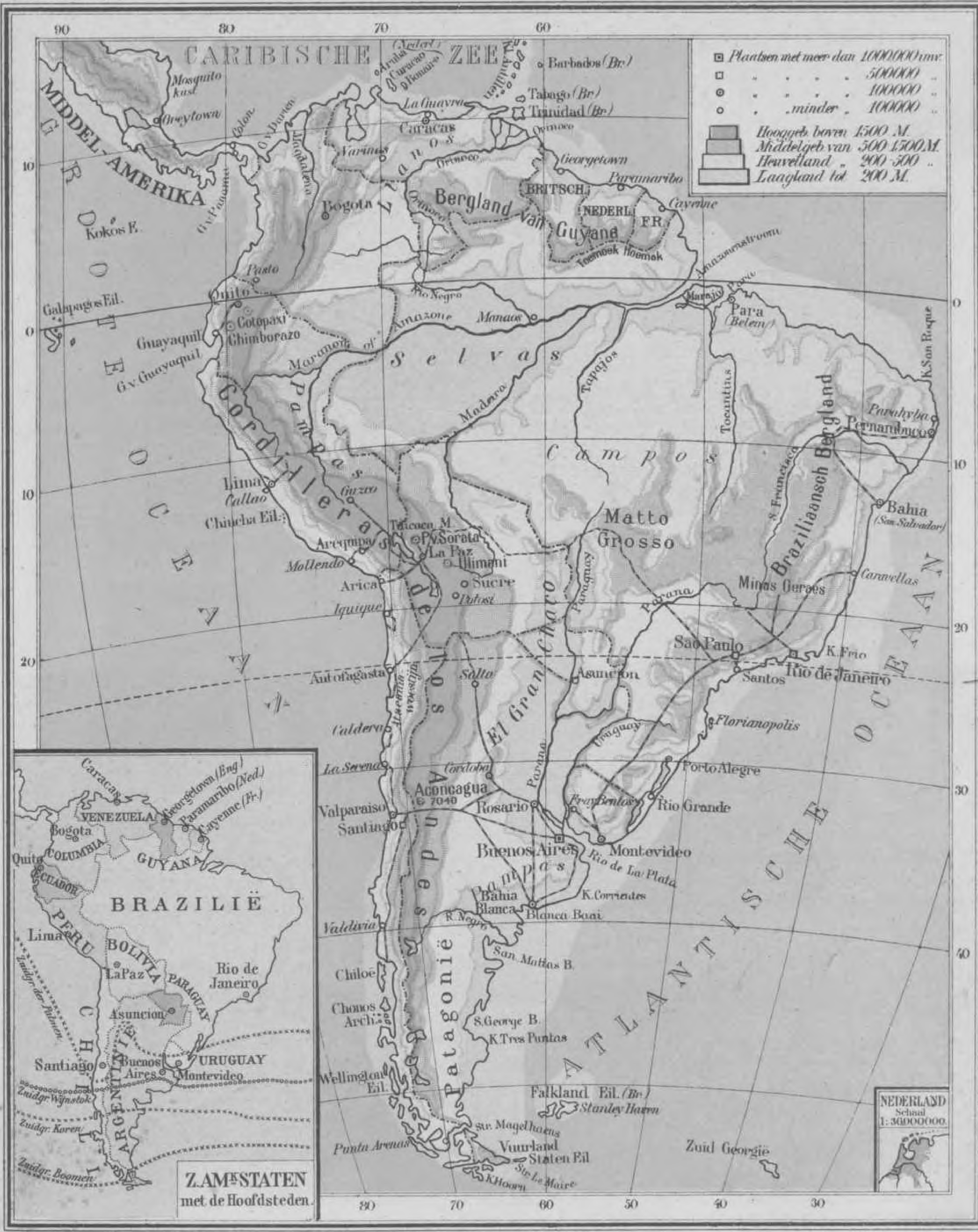

Uitgave van P. Noordhoff te Groningen

Schaal 1:36.000.000.

Lith. Bruna W.R. Casparie & Z. Groningen

Een en Twintigste druk.

AUSTRALIË.

R. BOS, Kaart en Beeld No. 44

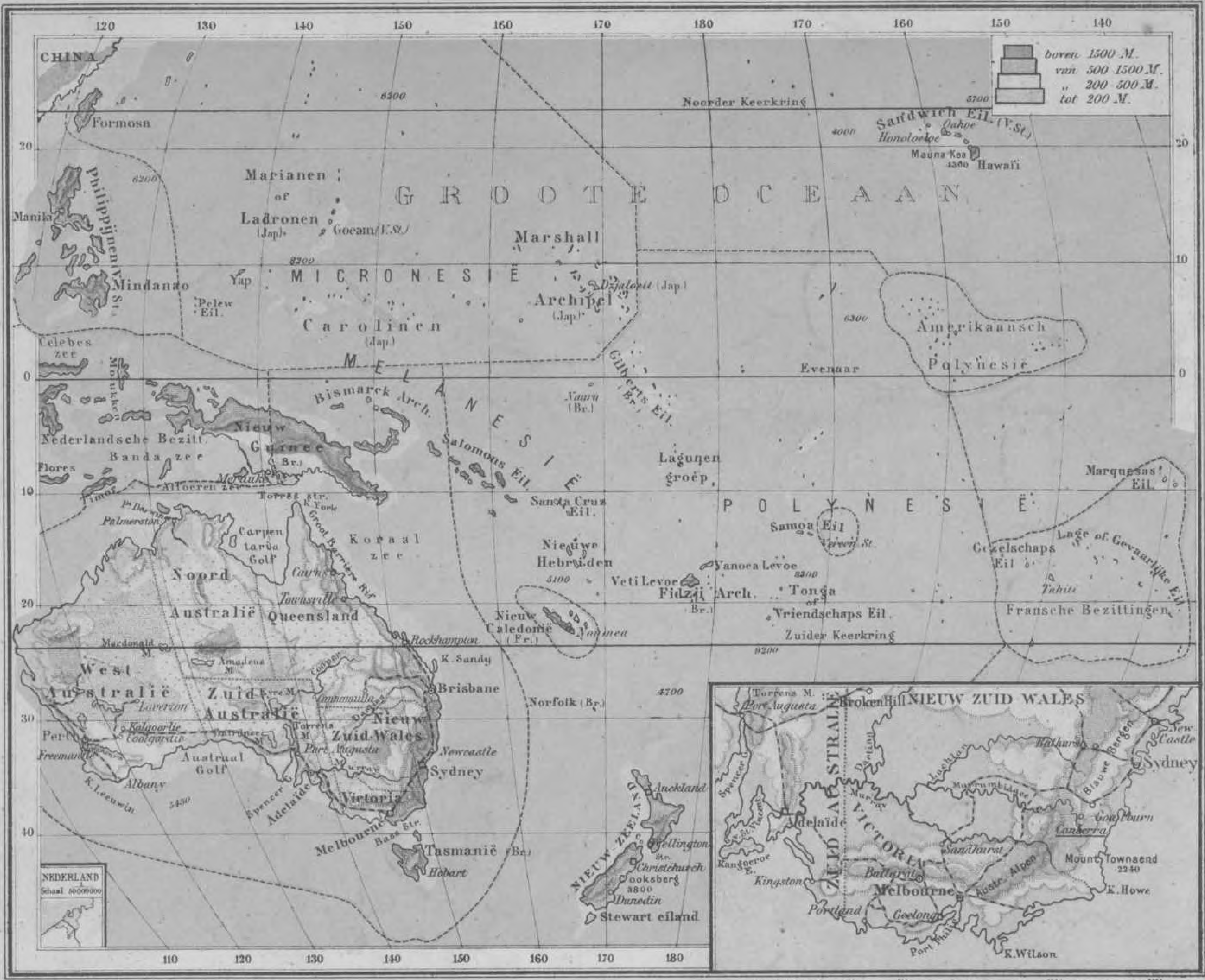

Schaal 1 : 50 000 000

Kilometer

REGISTER DER PLATEN.

1 Pelsdieren (13).	2 Vormen der aardoppervlakte.	
	— 3—14 Menschenrassen. —	
15 Zuiderzeesluis bij Muiden.	16 Overtoom bij Nieuwersluis.	17 Groninger Wadden.
18 Duin met helm.	19 Lage Greidhoek.	20 Hooge Gooiland.
21 Groningsche boerderij.	22 Langgevelhuis.	23 Afgegraven terp.
24 Oudepekela. Kartonfabrieken.	25 Stoomgemaal bij Lemmer.	26 Oudfriesche kleederdrachten.
27 Zeewering (Harl.—Makkum).	28 Waterpoort te Sneek.	29 Brink te Zuidlaren.
30 Heideontginning.	31 Hoogveen (afgraving).	32 Veenkolonie in wording.
33 Hunebed (Tinaarlo).	34 Grafkelder (Eext).	35 Balloërkuil (Rolde).
36 Heide en Hondsrug.	37 Aankomst te Frederiksoord.	38 Kolonistenhoeve (Frederiksoord).
39 Woning vóór de ontginning (Twijzel).	40 Woning na de ontginning (Twijzel).	41 Giethoorn.
42 Weefzaal (Enschede).	43 Biesvelden (IJseldelta).	44 Ven en Schaapherder.
45 Afzanderij (Veluwe).	46 Kersenboomgaard (Betuwe).	47 Vallei (Loenensche beek).
48 Schipbrug te Arnhem.	49 Kasteel Nijenrode.	50 Westerhavenhoofd te Vlissingen.
51 Oude Gracht te Utrecht.	52 Stadhuis te Middelburg.	53 Afgezand duin.
54 Droogmakerij (Beemster).	55 Noordhollandsche boerderij.	56 Jasker bij Zaandam.
57 Bollenveld te Lisse.	58 In de bollenschuur.	59 Gierpont.
60 St.-Janskerk te 's-Hertogenbosch.	61 Een ven bij Oosterwijk.	62 Huisindustrie.
63 Boerderij in Z.-Limburg.	64 Heuvelland.	65 Steenkolenmijn Oranje Nassau III.
66 In de mijn Oranje-Nassau I.	67 Drijvend droogdok (Rotterdam).	68 Werven (Slikkerveer).
69 Veilingsgebouw (Loosduinen).	70 Vuurtoren en semaphore.	71 Graanelevators (Maashaven).
72 Bokkinghang en haven.	73 Ansjovis „koppen" (Volendam).	74 Mailboot.
75 Een hut 1e klas der mailboot.	76 Landverhuizers.	77 Reddingboot.
78 Brussel: boulevard.	79 Charleroi: hoogovens enz.	80 Druipsteengrot.
81 Maasdal bij Dinant.	82 Hoogland v. Auvergne.	83 Dalketel van Gavarnie.
84 Parijs: Buttes Chaumont.	85 Distillatie van reukwater.	86 Pruisisch douanenhuis.
87 Hebewerk (Eemskanaal).	88 Teutoburgerwoud: Hermann.	89 Rolandseck (Zevengeb.).
90 Schierke (Harz).	91 Wijnoogst aan den Rijn.	92 Kolenbrander (mijt).
93 Berner Oberland.	94 Waterval v. Schaffhausen.	95 Gletscher.
96 Gletscherpoort.	97 Hongaarsche Poeszta.	98 Dorschen met paarden.
99 Zugspitze en Eibsee.	100 Hooioogst in het hooggebergte.	101 Madrid: waterverkoopers.
102 Elche: palmen; waterleiding.	103 Rotsvesting Gibraltar.	104 Zouttuinen.
105 Olijvengaard te San Remo.	106 Povlakte bij Milaan.	107 Hopveld (Beieren).
108 Sennenleven.	109 Vesuvius bij Milaan.	110 Vesuvius ná 1906.
111 Onder vulkanische asch.	112 Messina na de aardbeving.	113 Straat te Genua.
114 't Persen van wijn (Napels).	115 Marmergroeve (Carrara).	116 Venetië: Gondels.
Konstantinopel: vóór een café.	118 Roemeensche boerenwoning.	119 Moskee Aya-Sofia.
Serven.	121 Kopenhagen.	122 Trappensluis (Zweden).
Hardinger-fjord.	124 Ertsberg bij Gellivara.	125 Samojeden.
Kijew.	127 Lappenkolonie.	128 Kirgiezen bij hun joerte.
[illegible] Londen.	130 Bij Manchester.	131 Dover.
132 Zeboe-wagen in Br. Indië.	133 Rijststampen.	134 Rijsthaven.
135 Lös-landschap in China.	136 Waterstraat in Osaka.	137 Vlotwoningen.
138 Kiaoetsjeoe.	139 Rangoen.	140 Batiken (Java).
141 Goudsmederij (Atjeh).	142 Gezicht in een krater (Diëng.).	143 Batavia: woning van een Chinees.
—	146—157 Uitheemsche planten.	—
158 Berg-sawah.	159 Vlakte-sawah.	160 Fort de Kock.
161 Karbouw, rijstschuur enz.	162 Rongeng en Gàmelan.	163 Kampong en Bételtuin.
164 Warong.	165 Wachthuisje op een rijstveld.	166 Pasar.
167 Indische vruchten.	168 De Olijfberg bij Jeruzalem.	169 Oase in Syrië.
170 Biddende Mohammedanen.	171 Mekka.	172 Nijllandschap.
173 Stuwdam in den Nijl.	174 Victoriavallen.	175 Oliepalmen.
	176—187 Uitheemsche dieren.	
188 Draagkaravaan.	189 Negerstad.	190 Ossenwagen.
191 Hamieten.	192 Goudwasscherij.	193 Duluth, ertsvervoer.
194 Colorado cañon.	195 Farmhuis.	196 Winnipeg.
197 Graansilo's.	198 Tabaksveld.	199 Savannah.
200 Plantage Vredenburg.	201 Plantage Mariënberg.	202 Boerderij bij Paramaribo.
203 Cassave-veld.	204 Bananen.	205 Spinifex-steppe.
Dorp van Papoea's.	207 Koraal-eiland.	208 Een koraalrif.
	209—215 Dieren.	

1\. 1. Civetkat. — 2. Zwarte vos. — 3. Hermelijn. — 4. Edelmarter. — 5. Sabeldier. — 6. Stinkdier. — 7. Das. — 8. Muskusdier. — 9. Otter. — 10. Bever. — 11. Steenmarter. — 12. Merin... — 13. Kasjmirgeit.

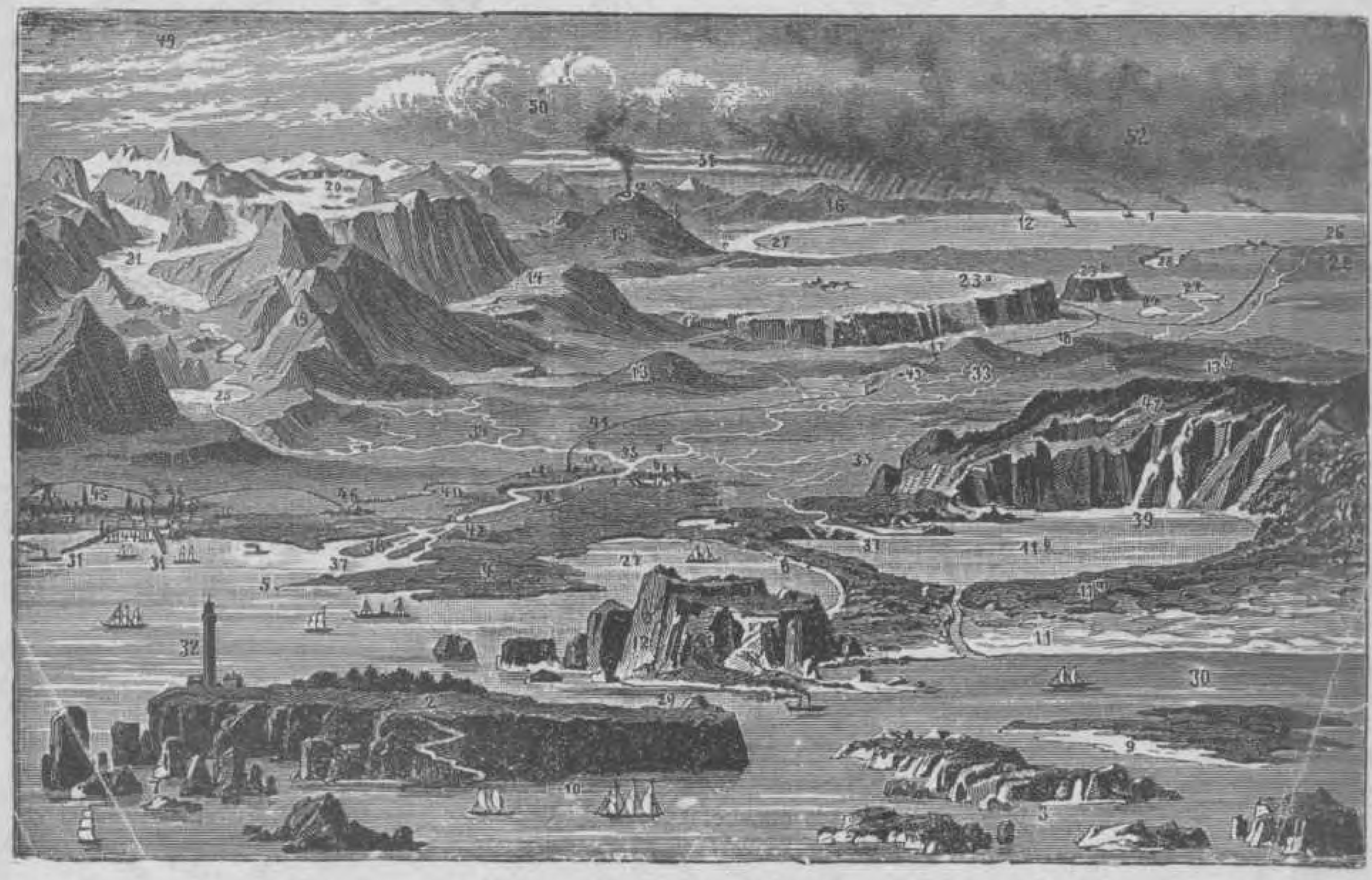

2. Typenkaart. — 1. Horizon. — 2. Eiland. — 3. Archipel. — 4. Schiereiland. — 5. Landtong. — 6. Landengte. — 7. Klippen — 8. Laag eiland. — 9. Lage, vlakke kust. — 10. Steile kust. — 11. Duinen. — 11*a*. Nehrung. — 11*b*. Haf. — 12. Kaap. — 13. Heuvel. — 13*a*. Heuvelland en waterscheiding. — 14. Berg. — 15. Vulkaan. — *a*. Top en krater. — *b*. Helling of mantel. — *c*. Voet van den berg. — 16. Bergketen. — 17. Dwarsdal en pas. — 18. Voorgebergte. — 19. Vooralpen. — 20. Hooggebergte met sneeuwvelden. — 21. Gletschers. — 22. ...aagvlakte. — 23*a*. Hoogvl...kte. — ...*b*. Tafelberg. — 24. Meer. — 25. Bergmeer. — 26. Zee. — 27. Golf of baai. — 28. Bocht, inham. — ... Zeeëngte of straat. — 30. Sond. — 31. Havenhoofden. — 32. ...uurtoren. — 33. Oorspr... ...r en bronnenland. — 34. Zijrivier. — 35. Weiland. — 35*a*. Rechteroever. — 35*b*. I... ...enedenloop. — 37. Mond. — 38. Delta. — 39. Waterval. — 40. Rijweg. — 41. ... ...orbrug. — ... ...nel. — 44. Haven. — 45. Havenstad. — 46. Dorp. — 47 ... — 49. V... — 50. Stapelwolken. — 51. La... wolken

205. Spinifex-steppe in Zuidwest-Australië. Het groote, droge Westen van Nieuw-Holland is een waardeloos gebied van woestijnen en steppen, deels dicht begroeid met *scrub* (kreupelhout van acaciasoorten) en *spinifex* (hard, stekelig gras), deels naakte zoutsteppe.

206. Dorp of kampong van Papoea's op een eiland. Rechts: tempels en offerplaats. Links: paalwoningen. Achtergrond: bosch. De Papoea's zijn Heidenen. De mannen bouwen huizen en kano's; ze maken wapens en netten en vervaardigen touw- en matwerk van boomschors en rotan. Ze zijn voorzien van pijl en boog, dolk en schild; koene jagers en visschers. Ze bewonen Nieuw-Guinee, Melanesië en den Fidzji-archipel.

207. Koraal-eilandje met kokospalmen. De koraaleilanden zijn meestal laag, doch dit eilandje ligt door het rijzen der aardkorst hoog boven den zeespiegel.

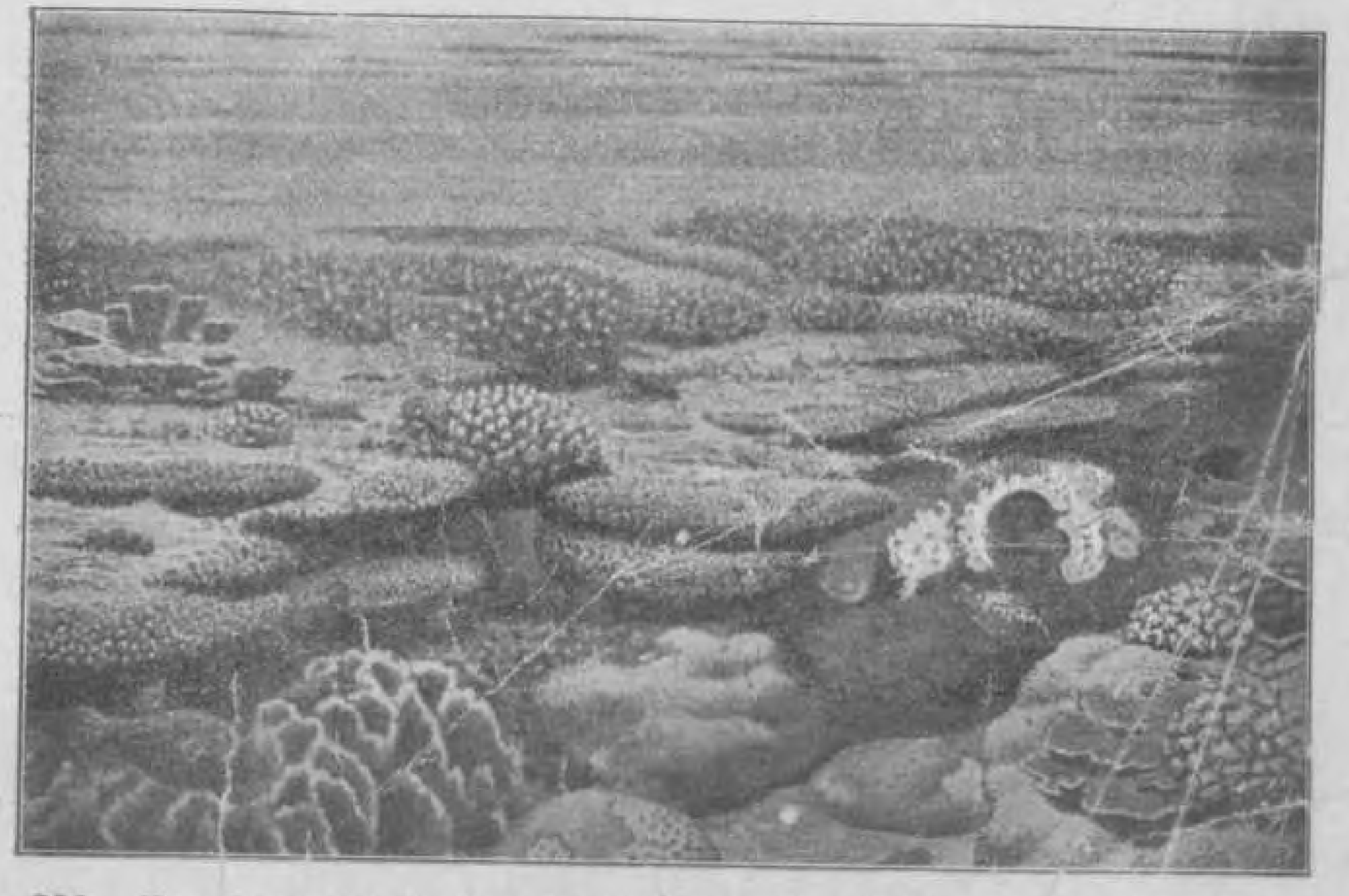

208. Een **koraalrif** in de tropische zee. De nietige **koraalpoliepen** (zie ook fig. 18[illegible]) hechten bij milliarden hun kalkskeletten aaneen tot vaste, onwrikbare klompen en bouwen zoodoende uitgestrekte *banken of riffen* van koraalkalk op in den oceaan. Na den dood verweeren de geraamtes tot "koraalzand".

209. **Walvisch.** Lang 16 M. IJszeeën.

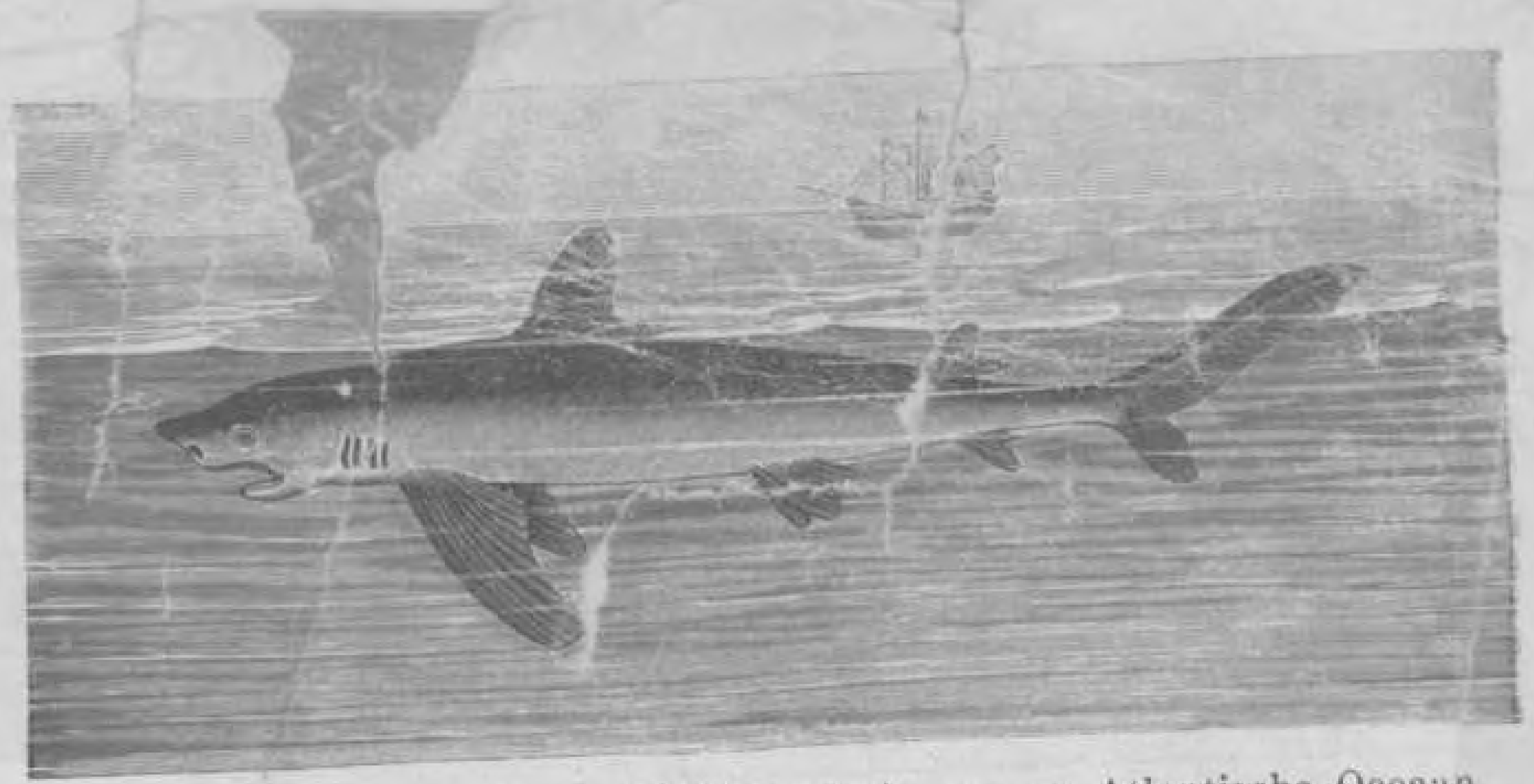

210. **Haai.** 3 à 4 M lang. Middellandsche zee en Atlantische Oceaan.

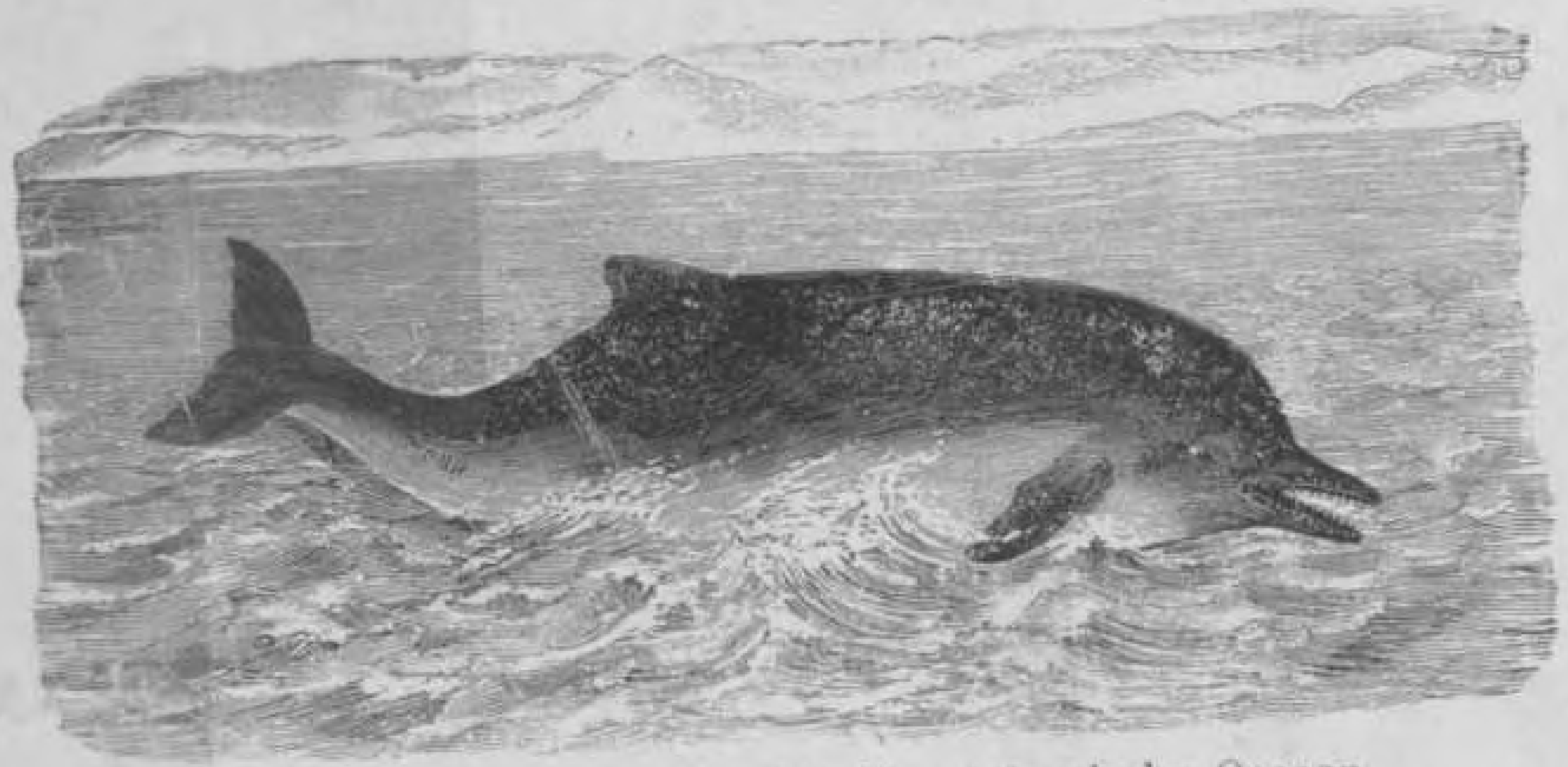

211. **Dolfijn.** Lang 2—2½ M. Atlantische Oceaan.

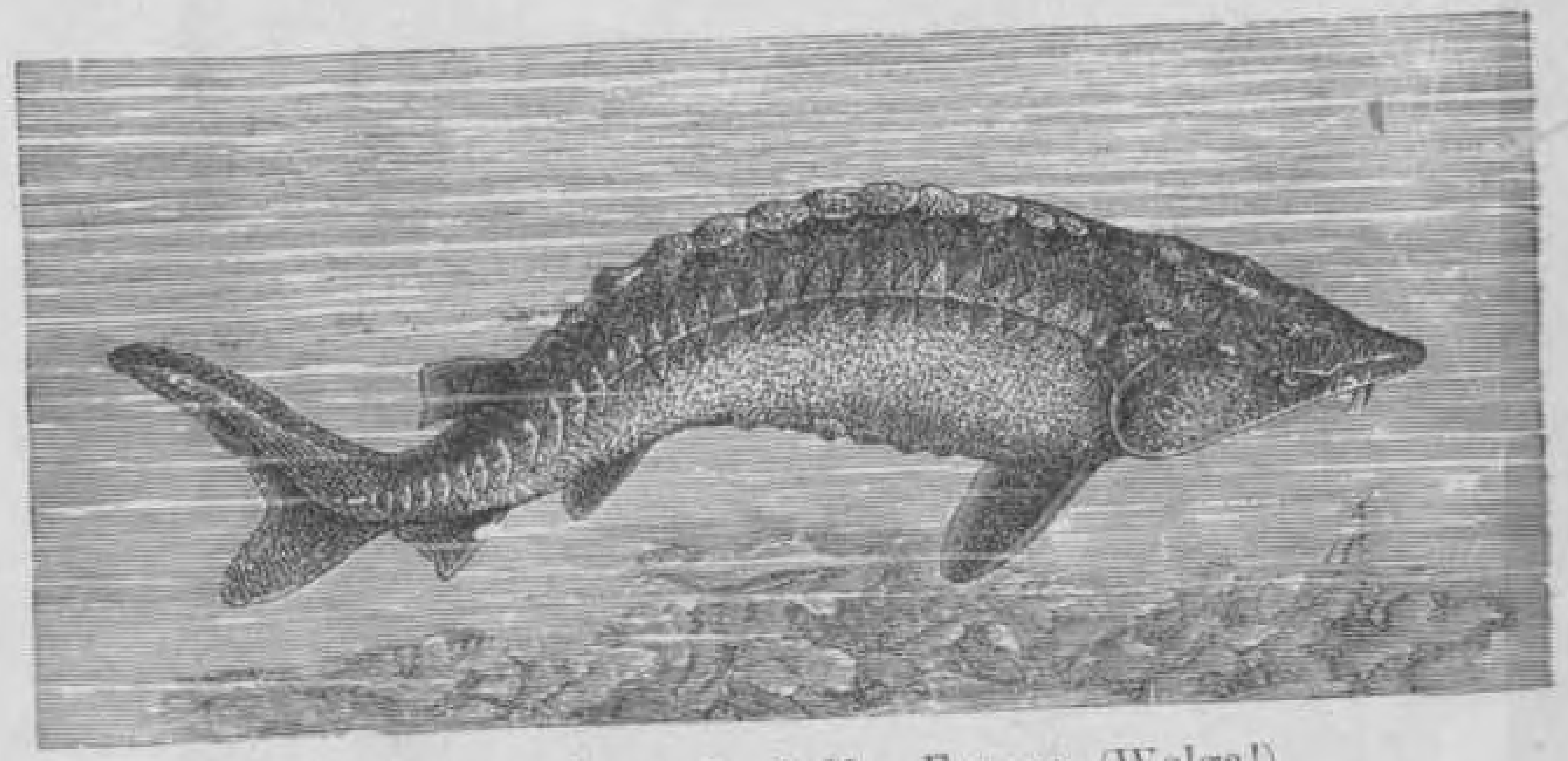

212. **Steur.** Lang 2—6 M. Europa (Wolga!)

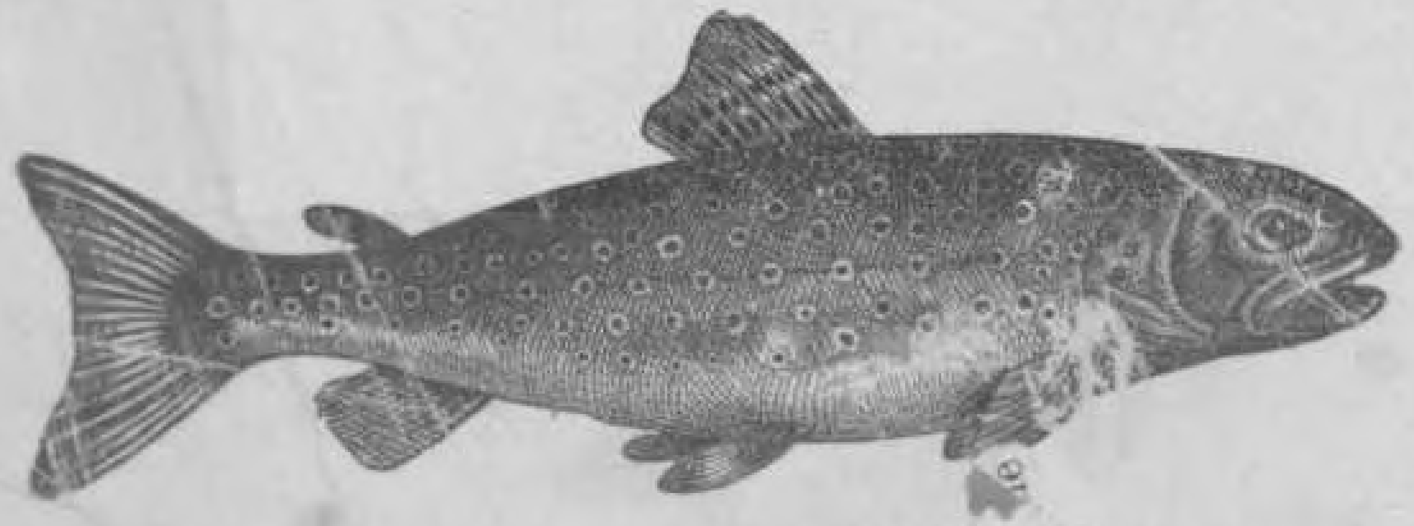

213. **Forel.** Lang 30—40 cM. Rivieren.

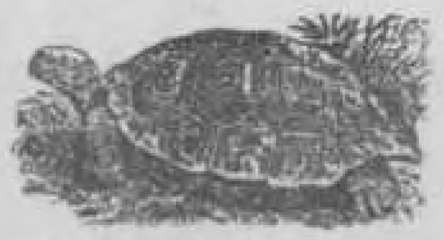

214. **Landschildpad.**

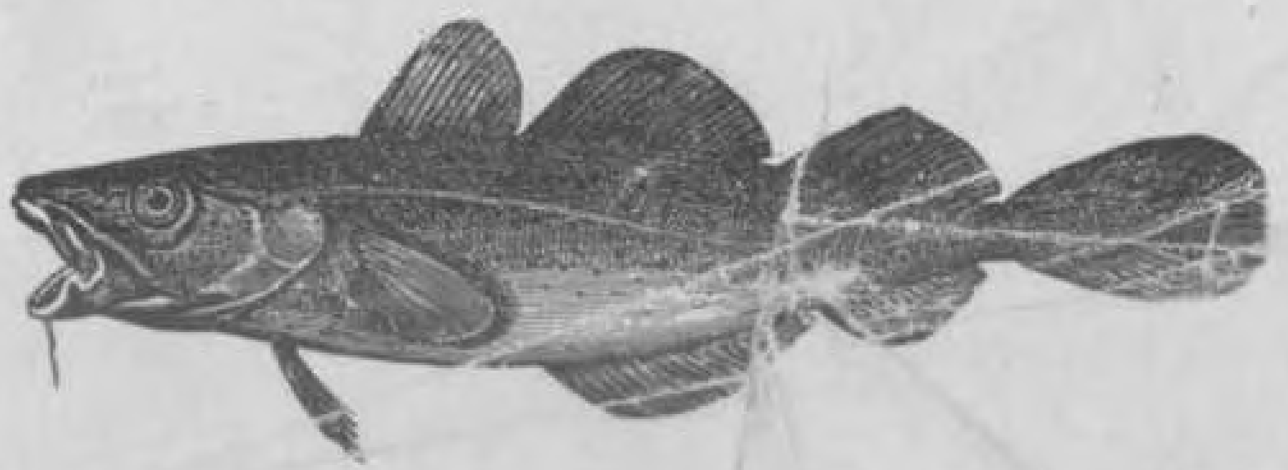

215. **Kabeljauw.** Wordt 1 à 1½ M. Noordelijke Atl. Oceaan.

J. SCHOONBEEK,
BLINDE WANDKAARTEN
onzer
PROVINCIËN en van NEDERLAND,
ten gebruike bij het
Aardrijkskundig onderwijs in de Lagere School.
Formaat 72—90 cM. Compleet in 13 nummers.

Tweede Druk.

1. Groningen.
2. Friesland.
3. Drente.
4. Overijsel.
5. Gelderland.
6. Utrecht.
7. Noord-Holland.
8. Zuid-Holland.
9. Zeeland.
10. Noord-Brabant.
11. Limburg.
12. Nederland (topog.).
13. Nederland (geolog.)

Prijs van elke kaart afzonderlijk:

Op papier	f 0.90
Met metalen staven	- 1.10
Op zwaar karton geplakt	- 1.80
Op linnen met houten rollen	- 3.90
Idem en gevernist	- 4.50

Prijs der complete serie:

Op papier	f 11.—
Met metalen staven	- 13.50
Op zwaar karton geplakt	- 22.50
Op linnen met houten rollen	- 49.50
Idem en gevernist	- 58.—

Kokers à 60 cent.

R. BOS.
Elementaire Blinde Wandkaart v. Nederland.
Ook geschikt voor repetitie van de hoofdzaken der topographie in de hoogste klassen.

Formaat 112 × 140 cM. Schaal 1:275.000.

Los	f 7.25	Op karton gepl. m. hoeken	f 9,50
Met metalen staven	- 7.75	Op linnen met rollen	- 11.75
Met houten rollen	- 8.75	Idem gevernist	- 12.50

Blinde Wandkaarten
van NEDERLAND en de PROVINCIËN,
in 8 kleuren gedrukt,
DOOR
R. BOS en J. HUIZINGA.
Tweede Druk.

I.	Groningen		grootte	80 × 96 cM.
II	Friesland		„	84 × 90 cM.
III.	Drente		„	80 × 83 cM.
IV.	Overijsel		„	95 × 100 cM.
V.	Gelderland		„	104 × 140 cM.
	Schaal van kaart I—V 1 : 100 000			
VI.	Utrecht	schaal 1 : 80 000	gr.	72 × 84 cM.
VII.	N.-Holland	„ 1 : 100 000	„	88 × 140 cM.
VIII.	Z.-Holland	„ 1 : 100 000	„	92 × 104 cM.
IX.	Zeeland	„ 1 : 100 000	„	80 × 80 cM.
X.	N.-Brabant	„ 1 : 125 000	„	76 × 115 cM.
XI.	Limburg	„ 1 : 125 000	„	76 × 112 cM.

Prijs per kaart:

los	f 2.50
met staven	- 3.—
met rollen	- 3.50
op karton	- 3.50
op linnen met rollen	- 5.50
op linnen met rollen en gevernist	- 6.50

Een compleet stel van 11 Provinciekaarten:

los	f 25.—
met staven	- 30.—
met rollen	- 35.—
op karton	- 35.—
op linnen met rollen	- 55.—
op linnen met rollen en gevernist	- 65.—

XII. Nederland (Indeeling, zeekust, groote rivieren, zee- en rivierweringen) schaal 1 : 275 000, grootte 114 × 140 cM.

XIII. Nederland (Rivieren, kanalen, meren, hoog en laag) schaal 1 : 275 000, grootte 114 × 140 cM.

XIV. Nederland (Grondsoorten) schaal 1 : 275 000; grootte 114 × 140 cM.

Prijs per kaart:

los	f 4.—
met staven	- 4.50
met rollen	- 5.50
op karton	- 5.90
op linnen met rollen	- 8.50
op linnen met rollen en gevernist	- 9.25

Kokers voor het bewaren der Kaarten à 60 cent.

IN DE SERIE
BLINDE WANDKAARTEN VAN DE LANDEN VAN EUROPA,
door R. BOS,
zijn de volgende kaarten met de nieuwe grenzen in 1922 verschenen:

BELGIË, FRANKRIJK, DUITSCHLAND (Staatkundig), DONAULANDEN en BALKAN

(voorzien van de nieuwe grenzen, volgens het vredesverdrag van Versailles.)

Prijs los	f 2.50	Op linnen met houten rollen	f 5.50
Met metalen staven	f 3.00	Idem en gev[illegible]	[illegible] 6.50
Op zwaar carton geplakt	f 3.50		

Uitgaven van P. NOORDHOFF te Groningen.

BIBLIOTHEEK VRIJE UNIVERSITEIT
3 0000 00402 1055

R. BOS, Aardrijkskunde voor de Lagere School.

VOORLOOPER VAN DEN EERSTEN TEEKENATLAS. Zevende druk . . . . ƒ 0,50
VOORLOOPER VAN HET EERSTE AARDRIJKSKUNDIG TEEKENBOEK. Veertiende druk . . . . - 0,22⁵
VOORLOOPER VAN DEN TWEEDEN TEEKENATLAS. Derde druk . . . . - 0,50
VOORLOOPER VAN HET TWEEDE AARDRIJKSKUNDIG TEEKENBOEK. Derde druk . . . . - 0,30
EERSTE TEEKENATLAS, in 21 gekleurde kaarten. Negentiende druk. ƒ0,45. Gec. . . . . - 0,65
EERSTE AARDRIJKSKUNDIG TEEKENBOEK. Achttiende druk . . . . - 0,25
EERSTE AARDRIJKSKUNDIG TEEKENBOEK met Omtrekken. Zeventiende druk . . . . - 0,25
TWEEDE TEEKENATLAS (Europa en de Werelddeelen) in 29 gekl. kaarten. Zestiende druk. ƒ 0,90. Gec. . . . . . - 1,20
TWEEDE AARDRIJKSKUNDIG TEEKENBOEK. Drie en twintigste druk . . . . - 0,35
KAART VAN PALESTINA met schetskaartje. Tweede druk . . . . - 0,12⁵
SCHOOLATLAS VAN NEDERLAND EN ZIJNE OVERZEESCHE BEZITTINGEN in 20 gekleurde kaarten. Dertiende druk - 0,90
Gebonden - 1,25
GEÏLLUSTREERDE SCHOOLATLAS VAN NEDERLAND in 20 kaarten en 63 platen. Dertiende druk ƒ1,40. Gecart. - 1,75
DERDE AARDRIJKSKUNDIG TEEKENBOEK bij den Schoolatlas van Ned. en zijne Bezittingen. Zesde druk ƒ0,60. Gec. - 0,90
ATLAS DER GEHEELE AARDE in 44 kaarten. Een en twintigste druk. ƒ1,60. Gecart. . . . . - 2,00
GEÏLLUSTREERDE SCHOOLATLAS DER GEHEELE AARDE in Kaart en Beeld. Uitgave A. In 44 kaarten en
219 platen. Een en twintigste druk. ƒ2,25. Gec. ƒ2.75. In heel linnen band . . . . . . - 3,25
ATLAS DER GEHEELE AARDE. Uitgave B. Kaart en tekst. ƒ 2,25. Gec. . . . . - 2,75
NIEUWE SCHOOLATLAS DER GEHEELE AARDE ten behoeve van scholen in de Grens-gemeenten des Rijks . . - 1,20
Gecart. . . . . - 1,60
VIERDE AARDRIJKSKUNDIG TEEKENBOEK bij den Atlas der Geheele Aarde. Zesde druk. ƒ0,75. Gec. . . . - 1,05
VOORLOOPER VAN „ONZE PROVINCIËN." Eerste Leerboekje der Aardrijkskunde van Nederland. Elfde druk . - 0,30
VOORLOOPER VAN „BUITEN NEDERLAND". Eerste Leerboekje der Aardrijkskunde van Europa en de Wereld-
deelen. Achtste druk . . . . - 0,30
TWEEDE VOORLOOPER VAN „BUITEN NEDERLAND". Eenvoudig leerboekje der landen van Europa. Vierde druk. - 0,30
ONZE PROVINCIËN. Eenvoudig leerboekje der Aardrijkskunde van Nederland. Zeventiende druk . . . . . - 0,40
VRAGENBOEKJE BIJ „ONZE PROVINCIËN". Vierde druk . . . . - 0,15
BUITEN NEDERLAND. Aardrijkskunde van Europa en de Werelddeelen. Zeventiende druk . . . . - 0,60
VRAGENBOEKJE BIJ „BUITEN NEDERLAND". Achtste druk . . . . - 0,15
NEDERLAND. Een eenvoudig leerboekje der Aardrijkskunde van Nederland, geschetst naar de natuurlijke
landschappen der provinciën. Met afbeeldingen. Dertiende druk . . . . - 0,60
VRAGENBOEKJE BIJ „NEDERLAND". Zevende druk . . . . - 0,15
DE LANDEN VAN EUROPA, geschetst naar hunne natuurlijke landschappen. Elfde druk . . . . - 0,60
VRAGENBOEKJE BIJ DE „LANDEN VAN EUROPA." Vijfde druk. . . . . - 0,15
OOST-INDIË EN DE WERELDDEELEN. Met eenige kaartjes. Achtste druk . . . . - 0.60
VRAGENBOEKJE BIJ OOST-INDIË EN DE WERELDDEELEN. Vierde druk . . . . - 0,15
OP REIS DOOR EUROPA. Aardrijkskundig leesboek. 1e Deeltje. Met 52 afbeeldingen. Derde druk . . . . - 0,60
OP REIS DOOR EUROPA. 2e Deeltje. Met 45 afbeeldingen. Derde druk . . . . - 0,60
PLATEN BIJ HET ONDERWIJS IN DE AARDRIJKSKUNDE. Zevende druk . . . . - 0,80
AARDRIJKSKUNDE OP ECONOMISCHEN GRONDSLAG. Voor M. U. L. O. I. (De Aarde). 2e druk . . . . Geb. - 1,20
„ „ „ „ „ „ II. (Ons Land) 2e druk . . . . Geb. - 1,50
„ „ „ „ „ „ III. (Onze Oost en West). 2e druk. Geb. - 1,20
„ „ „ „ „ „ IV. (Europa buiten ons Land). 2e druk. Geb. - 1,20
„ „ „ „ „ „ V. (De Werelddeelen buiten Europa) Geb. - 1,80
HANDLEIDING BIJ HET AARDRIJKSKUNDIG ONDERWIJS IN DE LAGERE SCHOOL.
Deel I. Het eerste onderwijs in de aardrijkskunde, 2e omgewerkte druk . . . . . . Geb. - 1,80
Deel II. Nederland, geb. . . . . - 3,50
R. BOS, K. G. HOUWEN en J. MULDER, OP REIS DOOR ONS VADERLAND, 1e deeltje. Tweede druk - 0,80
2e deeltje 2e druk en 3e deeltje . . . . à - 0,80
R. BOS en P. J. PUISTER. EERSTE ATLAS VOOR SCHIPPERSKLASSEN, SCHIPPERSVAKSCHOLEN EN BINNEN-
SCHIPPERS ƒ 1.25. Gecart. . . . . - 1.75
R. BOS en P. J. PUISTER. EERSTE AARDR. VOOR SCHIPPERSSCHOLEN. Eenv. leerb. b. d. EerstenSchippersatlas - 0,65
BLINDE WANDKAARTEN VAN DE LANDEN VAN EUROPA. No. 1—14 . . . . . los . . . . à - 2,50
BLINDE WANDKAARTEN VAN DE WERELDDEELEN. No. 1—7 . . . . . . „ . . . . à - 5,—
WERELDKAART VOOR DE LAGERE SCHOOL (Mercators projectie). Tweede druk „ . . . . - 3,—
WERELDKAART VOOR DE LAGERE SCHOOL (Halfronden) . . . . „ . . . . - 3,—
BLINDE WANDKAART VAN NEDERLANDSCH OOST-INDIË EN JAVA. Tweede druk „ . . . . - 4,25
BLINDE WANDKAART VAN WEST-INDIË EN SURINAME . . . . „ . . . . - 3,25
BLINDE WANDKAART VAN PALESTINA . . . . „ . . . . - 3,—
BLINDE WANDKAARTEN VAN DE PROVINCIËN in 8 kleuren . . . . à - 2,50

Al deze kaarten zijn ook verkrijgbaar opgeplakt op karton of linnen, en met rollen.

Uitgaven van P. NOORDHOFF te Groningen.